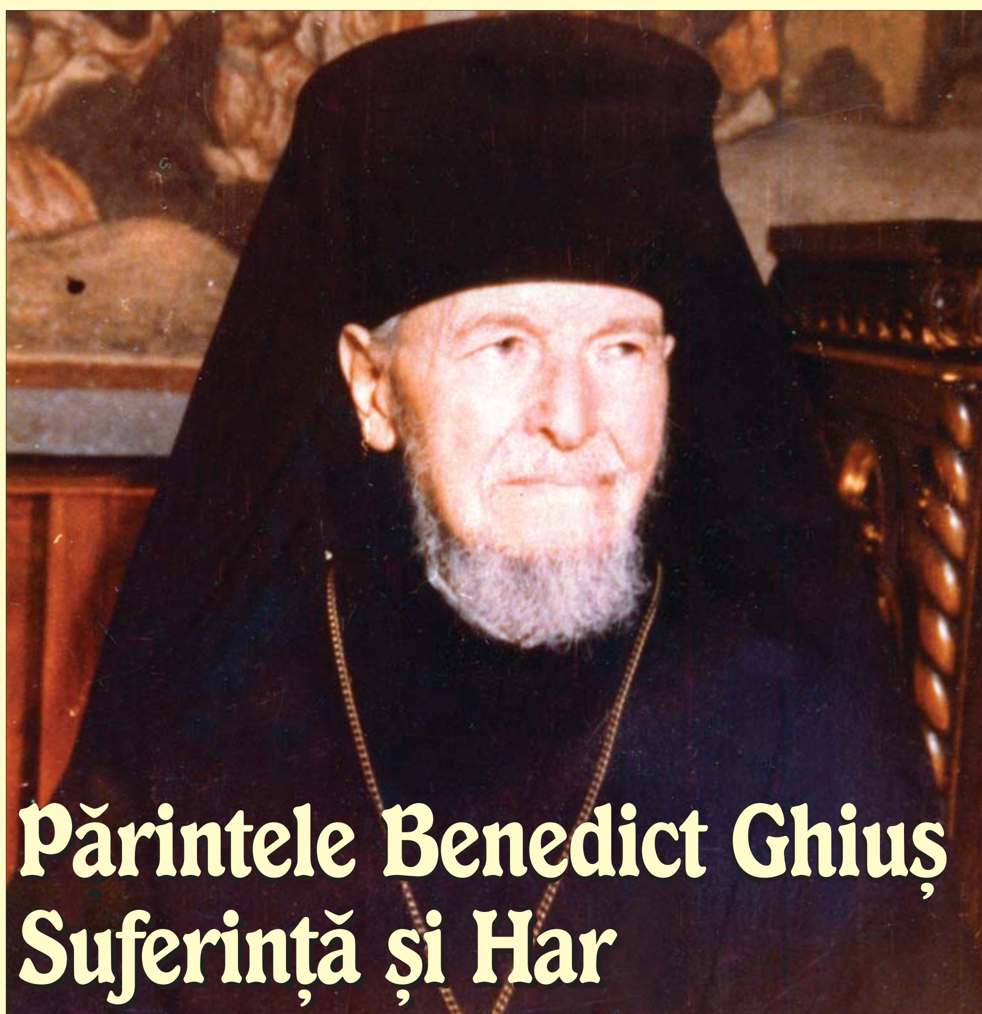
ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Părintele Benedict Ghiuș Suferință și Har

an V • nr. 47 - 48 • ianuarie - februarie 2007 • 5 lei www.rostonline.org

Coperta I: Părintele Benedict Ghiuș

sumar

numărul 47 - 48 ● ianuarie - februarie 2007

FOARTE IMPORTANT

Revista ROST caută distribuitori în toată ţara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision generos. Pentru detalii, luaţi legătura cu directorul publicaţiei, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail: rost@rostonline.org sau revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@rostonline.ro

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Richard CONSTANTINESCU
George ENACHE
Cristi PANTELIMON

COLABORATORI PERMANENŢI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Răzvan CODRESCU
Pr. Radu ILAŞ
Arhim. Iuvenalie IONAŞCU
Constantin MIHAI
Viorel PATRICHI
Mircea PLATON
Adrian Nicolae PETCU
Marcel RĂDUŢ SELIŞTE
Mircea STĂNESCU
Constantin N. STRĂCHINARU
Nicolae STROESCU-STÎNIŞOARĂ

COMUNICARE & PR
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
nicubutnaru@rostonline.ro

COORDONATOR DISTRIBUŢIE
Ciprian GEANĂ

DTP
Omni Press & Design
art@opd.ro

EDIŢIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Hiparion Distribution SA
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacţie sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

Nostalgia Iadului

Comunismul este bine definit de cîteva adjective, dar nu cuprins pe deplin. Din perspectiva filosofiei politice, e utopic. Istoriceşte este ilegitim şi criminal [1]. Profunzimele îi pot fi sondate însă doar cu mijloacele teologiei. Comunismul nu e decît o faţă a Răului, care înşeală îmbrăcînd hainele Binelui[2]. El are putere asupra noastră atîta vreme cît ne lăsăm amăgiţi.

Claudiu Târziu

La 17 ani de la căderea regimului comunist, în România mai există oameni care cred în „raiul pe pămînt“ promis de marii preoţi ai acestei religii pe dos, Marx, Engels, Lenin... În mintea lor stăruie părerea că ideea comunistă a fost bună, dar greşit aplicată.

Nostalgia acestui Iad îi locuieşte pe mai mulţi români decît ne imaginăm şi decît au curajul s-o mărturisească[3]. Inclusiv pe unii din noua generaţie, care, în absenţa experienţei directe, se lasă ademeniţi de viziunea idilică emanată din anumite cercuri intelectuale occidentale. De aici vine şi primejdia, căci, sub imperiul celor mai bune intenţii şi împinşi de entuziasmul specific vîrstei, tinerii aceştia sînt gata să repete tragedia.

Nu-i vorbă că îi îndeamnă la asta şi o parte dintre „directorii“ noştri de opinie.

Cine apără comunismul

Comisia pentru cercetarea comunismului din România, înfiinţată din ordinul preşedintelui Traian Băsescu şi condusă de Vladimir Tismăneanu, a produs un Raport destul de acoperitor pentru fenomen.[4] Verdictul a fost rostit chiar de preşedintele Băsescu în Parlament: „Ca şef al statului român, condamn explicit şi categoric sistemul comunist din România, de la înfiinţarea sa, pe bază de dictat, în anii 1944-1947 şi pînă la prăbuşire, în decembrie 1989.

Luînd act de realităţile prezentate în Raport, afirm cu deplină responsabilitate: Regimul comunist din România a fost ilegitim şi criminal.“[5]

Preşedintele şi-a asumat concluziile, a cerut scuze poporului în numele Statului şi a promis că nu vom uita.[6]

Diverşi comentatori şi oameni politici, interesaţi sau numai miopi politiceşte, au contestat vehement necesitatea condamnării *acum* a

[1] Peste tot în lume s-a instalat la putere prin lovituri de stat, teroare şi asasinate.

[2] „Iadul şi-a găsit o realizare aidoma în «reeducarea» marxist-leninistă, dovedind perspectiva ce o deschide revoluţia materialismului istoric pentru toată omenirea: realizarea pe dos a Împărăţiei lui Dumnezeu, adică satanismul comunist mascat sub ateism, ştiinţifism, progresism ori umanism“. (*Întoarcerea la Hristos*, de Ioan Ianolide, Ed. Christiana, Bucureşti, 2006)

[3] Sînt elocvente tînguielile de dorul epocii lui Ceauşescu la care s-au dedat unii dintre cei care au vizitat recent Palatul Parlamentului („Casa Poporului“) cu ocazia „porţilor deschise“.

[4] Sigur că raportul este perfectibil, că are cîteva erori impardonabile – despre una, chiar din preambul, facem şi noi vorbire în numărul de faţă al revistei ROST –, dar în mare spune ce trebuia spus.

[5] Discurs ţinut în Parlament la 18 dec. 2006.

[6] „O democraţie fără memorie este una aflată în gravă suferinţă. Nu trebuie să uităm, pentru a putea să evităm erorile trecutului. (...) Susţin propunerile Comisiei de stabilire a unei zile comemorative în memoria victimelor represiunii şi terorii comuniste şi propunerea ridicării în Capitală a unui Monument al Victimelor Comunismului. (...) Susţin înfiinţarea în Bucureşti a unui Muzeu al Dictaturii Comuniste din România. (...) Propun formarea unui grup de cercetători care să elaboreze o Enciclopedie a comunismului românesc. Acelaşi grup va lucra pentru sintetizarea Raportului final sub forma unui manual şcolar. (...) Susţin modificarea şi completarea cadrului legislativ privind accesul la arhivele legate de perioada comunistă“. (Din discursul preşedinelui Traian Băsescu ţinut în faţa Camerelor reunite, la 18 dec. 2006)

comunismului, sub motiv că aceasta s-a petrecut deja în '89, cînd sistemul s-a prăbuşit. Un sofism. Regimul comunist din România a încetat să mai existe, dar mentalitatea comunistă cloceşte pui.

Ca dovadă că era nevoie de această asumare publică a vinovăţiei Statului pentru ce ni s-a întîmplat sub comunism stau chiar reacţiile în apărarea comunismului, dintre cele mai neaşteptate, provocate de prezentarea raportului Comisiei Tismăneanu.

Întîi că preşedintele ţării a fost silit să-ţi ţină discursul pe marginea raportului sub asaltul unei „mineriade" a gulerelor albe din PRM.[7] Prin felul în care a protestat – sub furioasa conducere a lui C.V. Tudor – contra condamnării comunismului, PRM şi-a expus definitiv rădăcinile. „Analiştii" şi politicienii care vor continua să califice PRM ca fiind de extremă dreapta se vor dovedi fie ignoranţi cu desăvîrşire, fie manipulatori ordinari. Prin ieşirea sa mahalagească, PRM a recunoscut irevocabil că este un partid de extracţie securisto-comunistă.

Cum şi PSD, care s-a căznit atîta vreme să-şi disimuleze originile sub faldurii social-democraţiei[8], nu şi-a putut masca pînă la urmă sorgintea în PCR. Cu inabilitatea-i caracteristică şi stupefiantă pentru un diplomat de carieră, Mircea Geoană a ratat ocazia de a dezlipi eticheta de partid comunist de pe PSD.

Din păcate s-au iţit opinii trăznite şi în tabăra liberală. Senatorul Adrian Cioroianu, altfel istoric fără operă şi europarlamentar adept al „corectitudinii politice", s-a trezit vorbind într-o emisiune de televiziune: „Comunismul a reprezentat o variantă de modernizare în această ţară". Să fie Cioroianu dintre cei care îşi imaginează că România rămînea în bordeie de pămînt dacă n-o „izbăvea" comunismul? Ne aşteptam ca, în calitate de istoric, să vadă măcar diferenţa dintre cît şi cum s-au dezvoltat ţările din blocul comunist şi cele din lumea liberă.

Discreditarea şi minimalizarea rechizitoriului

O altă reacţie de apărare – în esenţă – a comunismului a venit din partea unei persoane care se pretinde a fi un critic al acestuia. Michael Shafir a luat poziţie într-un mod care se vrea inteligent: discreditînd Raportul Tismăneanu şi minimalizîndu-i concluziile. Să sperăm că nu şi-a urmat agenda politică, ci numai impulsul unei omeneşti invidii: n-a fost invitat să facă parte din Comisia Tismăneanu şi recunoaşte că l-a deranjat asta.

Pe scurt, Shafir desfiinţează Raportul Tismăneanu[9], pentru că n-ar fi un document istoric „care să pună capăt subiectivităţii memoriei" şi nu ar respecta criteriile unei lucrări ştiinţifice. Însă, cel mai mult îl supără pe Michael Shafir folosirea termenului de *genocid* în raport. În opinia sa, românii nu au fost supuşi unui genocid, ci au fost victimele unor „crime împotriva umanităţii". Profesorul evreu îl acuză pe Vladimir Tismăneanu că nu are proprietatea termenilor, întrucît singura definiţie acceptabilă pentru genocid este cea dată de ONU.[10] „Nicăieri în sistemul comunist nu putem vorbi de intenţia de a distruge un popor în totalitatea sa", explică Michael Shafir. Este clar că profesorul Shafir se bate pentru exclusivitatea folosirii noţiunii de genocid numai în legătură cu drama evreiască din tipul celui de-al doilea război mondial. De altfel, el are şi o teorie despre negarea holocaustului evreiesc

[7] „Cu fluiere de miliţieni, cu huiduieli, cu răgete, cu pancarte copiate după Urzica anilor lui Dej, ei au proclamat, dinaintea ţării întregi, că cine dă în comunism dă în ei, că le e dor de PCR ca de mama, că, dacă ar avea puterea, ar lua totul de la capăt. Gherla, Piteşti şi Aiud? A se slăbi! Oameni schingiuiţi sau ucişi? Bine le-au făcut! Puşcării, foamete şi cenzură? Fandoseli elitiste!" („Răgetul ca mod de a gîndi", de Andrei Pleşu, martor ocular, în „Dilema Veche", nr. 152 - 22 decembrie 2006)

[8] Social-democraţie care, după înţeleapta vorbă a lui Petre Ţuţea, nu este altceva decît „laptele bătut al comunismului".

[9] În interviul intitulat „Raportul Tismăneanu, notat cu şapte", publicat de „Ziua de Cluj", pe 12 ian. 2007

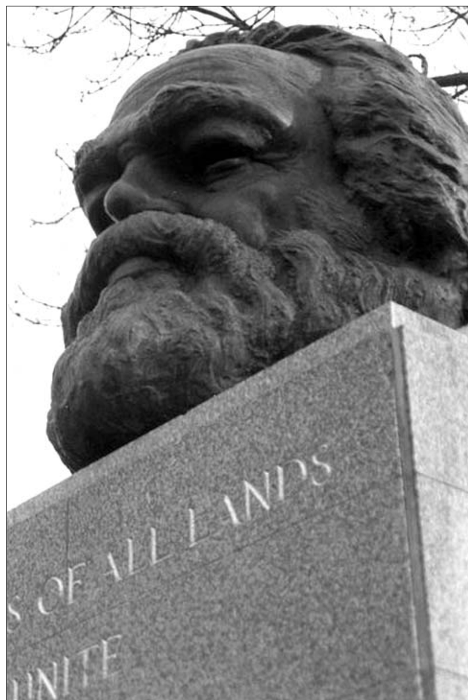
[10] Definiţie adoptată de ONU în anul 1948, cu referire clară la evrei: „... Genocidul se referă la oricare din actele de mai jos, comise cu intenţia de a distruge, în totalitate sau numai în parte, un grup naţional, etnic sau religios, cum ar fi: a) omorârea membrilor unui grup; b) atingerea gravă a integrităţii fizice sau mentale a membrilor unui grup; c) supunerea intenţionată a grupului la condiţii de existenţă care antrenează distrugerea fizică totală sau parţială...". Dar, după cum vom vedea, este cuprinzătoare şi pentru ce ni s-a întîmplat nouă, românilor.

prin comparație, pe care a dezvoltat-o într-o carte[11], iar toată lupta sa de pînă acum este motivată de dorința înlăturării oricăror dubii în privința faptului că evreii au suferit mai mult.

Dincolo de definițiile date de vreo organizație politică, faptele sînt grăitoare: potrivit estimărilor făcute de istorici[12], milioane de români au fost arestați sub comuniști, deținuți în condiții de exterminare, înfometați și torturați; o treime din cei arestați au murit în pușcărie, în munți sau în satele lor, opunîndu-se regimului; milioane de țărani au fost deposedați de pămînt, deci de principalul mijloc de trai, și ținuți în condiții de semisclavie ca muncitori agricoli ai CAP-urilor; majoritatea covîrșitoare a românilor a suferit, zeci de ani, de foame, de frig în propriile case, de lipsa curentului electric și a medicamentelor.

România nu a fost un caz singular. În țările comuniste au fost omorîți în total cel puțin 100 de milioane de oameni.[13] Dar Michael Shafir se îndoiește. „Aceste cifre sunt puse totuși sub semnul întrebării de către alți cercetători care au ajuns în arhivele KGB după dezmembrarea URSS“, spune el. Ca și cum asta era grija comuniștilor, să țină evidențe exacte cu numărul victimelor.

Nu în ultimul rînd, Michael Shafir reproșează Comisiei Tismăneanu referirile la luptătorii din munți, căci mulți dintre aceștia au fost legionari. Profesorul Shafir pretinde să se facă distincție între victime pe criteriul ideologic. „Din punctul de vedere al victimei, legionarii și-au urmat pînă la capăt credo-ul: «moartea, sfînta moarte legionară», vă reamintesc“, susține el. Mai direct, au avut parte de ce-au căutat. Shafir ignoră, cinic, realitatea că membrii rezistenței armate anticomuniste – între care au fost și țărăniști, și liberali, și militari sau țărani fără apartenență politică – nu s-au retras în munți pentru a-și împlini idealurile politice, ci pentru a supraviețui unui regim criminal și pentru a pregăti eliberarea țării.

Un tînăr avocat al dezastrului

Prezentarea Raportului Tismăneanu i-a prilejuit și unui june comentator, Dragoș Bucurenci, reflecții asupra comunismului. El găsește că a pune semnul egal între „comunism“ și „crimă“ și între „gîndire comunistă“ și „reflex totalitar“ este „o prostie enormă și o confuzie rușinoasă“. Și pledează pentru deosebirea între ideologia comunistă și felul în care a fost pusă ea în aplicare la noi. Argumentarea este halucinantă, atît prin lipsa de priză la bibliografia despre comunism[14], cît și prin naivitate. „Sensul curent sub care comunismul circulă în Occident e acela al

[11] Volumul *Între negare și trivializare prin comparație: negarea Holocaustului în țările post-comuniste din Europa Centrală și de Est*, de Michael Shafir (Ed. Polirom, 2002).

[12] Raportul Tismăneanu estimează numărul deținuților politici din perioada 1848 – 1989 la 2.000.000, confirmînd astfel datele AFDPR. Însă nu a stabilit numărul celor uciși de comuniști. Florin Mătrescu susține în *Holocaustul roșu sau crimele în cifre ale comunismului internațional* (1998) că, numai între actualele granițe ale României, au murit peste 890.000 de oameni.

[13] Raportul Tismăneanu acreditează cifra de 100 de milioane de victime ale comunismului, dintre care 20 de milioane în Uniunea Sovietică, apărută prima dată în *Cartea Neagră a Comunismului*, coordonată de Stéphane Courtois.

[14] Într-o ediție recentă a emisiunii „Atfel“, de la Realitatea TV, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu, indignați, l-au trimis pe Bucurenci la bibliotecă, să-i cunoască pe Fran Francois Furet, Revel, Besancon, Koestler, Orwell, Popper, Raymond Aron.

unei ideologii umaniste, uşor utopice, dar în nici un caz criminale. (...) În Occident, opţiunea comunistă nu e un lucru scandalos. (...) Nu-i poţi spune unui tînăr violentat de aceste realităţi că opţiunea lui e criminală pentru că regimurile comuniste au produs, oriunde au fost impuse, numai moarte şi suferinţă. (...) Dar, între generaţia care şi-a irosit viaţa în comunismul românesc şi noi, există o generaţie încă activă, chiar foarte activă, care întreţine cu bună-ştiinţă o confuzie ce maculează la nesfîrşit ideile de stînga şi comunismul ca filosofie politică în numele destinelor frînte de regimul totalitar din România."[15]

Această teză a „întinării idealurilor comunismului" am mai auzit-o la Ion Iliescu, şi nu ne-a mirat. Dar Bucurenci îşi arogă dreptul de a susţine această absurditate în numele noii generaţii, ceea ce e şi grav, şi jenant pentru o bună parte a tineretului care a înţeles abominabila aventură comunistă.

Dragoş Bucurenci susţine că numai comunismul importat din URSS ar fi fost odios, căci liderii stalinişti din Est s-ar fi abătut de la adevăratele surse ale ideologiei comuniste – de găsit numai în Occident.

Să mergem aşadar la surse. De pildă, la „biblia" tovarăşilor de credinţă ai lui Bucurenci, *Manifestul Partidului Comunist*: „Comuniştilor le repugnă să-şi ascundă vederile şi intenţiile. Ei declară făţiş că ţelurile lor pot fi atinse numai prin doborîrea violentă a întregii orînduiri sociale de pînă acum. Să tremure clasele dominante în faţa unei Revoluţii Comuniste. (...) În acest sens comuniştii pot rezuma teoria lor în formula: desfiinţarea proprietăţii private. (...) Desfiinţarea familiei! (...) Desfiinţarea dreptului de moştenire."[16]

Or tocmai asta s-a întîmplat sub comunism pretutindeni unde s-a instalat: dărîmarea vechilor societăţi prin violenţă; inversarea diabolică a scării de valori; mutilarea sufletelor şi a minţilor generaţiilor tinere prin îndoctrinare forţată; practicarea terorismului de stat – care s-a întors, cum era de aşteptat, şi asupra muncitorilor şi a ţăranilor; exproprieri la sînge etc.

Executarea sentinţei

Fantoma comunismului continuă să bîntuie întreaga lume. Terorizează popoare (în China, Coreea de Nord, Cuba), iar acolo unde nu (mai) poate pustii vieţi încearcă să se insinueze şerpeşte, întotdeauna sub chipul umanismului şi purtînd nume derutante. Acest duh are ca raţiune de a fi sugrumarea libertăţii, hrănirea fricii şi, în ultimă instanţă, dezumanizarea celor pe care îi atinge.

Condamnarea comunismului de către şeful statului român este un prim pas spre imunizarea societăţii româneşti la acest flagel şi deopotrivă la pruncii săi naturali.

Următorul pas obligatoriu este executarea sentinţei. Adică, împlinirea promisiunilor făcute de preşedintele Băsescu pentru menţinerea trează a memoriei colective asupra istoriei noastre recente, dar şi reabilitarea morală a victimelor, adoptarea unei legi a lustraţiei, găsirea şi condamnarea penală a criminalilor comunişti care mai trăiesc. Cu alte cuvinte, vrem să vedem efectele acestui act de condamnare. Altminteri, Raportul Tismăneanu rămîne doar un alt exerciţiu de imagine în beneficiul preşedintelui Traian Băsescu şi, prin simularea însănătoşirii societăţii, chiar în favoarea comunismului.

[15] În articolul „Mortul din culpă" („Evenimentul zilei", 8 ian. 2007)

[16] *Manifestul Partidului Comunist*, de Karl Marx şi Friedrich Engels, scris în 1847 şi publicat pentru prima dată în 1848.

Fapte, vorbe, gînduri

Pericol public: strîng rîndurile bufonii!

„Naţionaliştii“ isterici şi comici din Parlamentul European s-au reunit într-un grup distinct intitulat „Identitate, Suveranitate, Tradiţie“ (ca să murdărească şi aceste concepte). De-acum au şi ei acces la caşcaval: funcţii în conducerea PE, maşini la scară, secretare şi cîte 50.000 de euro de căciulă pe an, pe lîngă leafă. Reuşita se datorează integrării României şi Bulgariei în UE. Reprezentanţii acestor ţări în PE, pînă acum observatori, au devenit parlamentari europeni cu acte în regulă, peste noaptea 31 dec. 2006/ 1 ian. 2007. Unicul parlamentar din PE al partidului bulgăresc Ataka şi cei cinci ai PRM-ului românesc au făcut posibilă constituirea noului grup. Deşi, pînă mai ieri, europalamentarii „naţionalişti“ se opuneau aderării României şi Bulgariei, şi-au dat mîna cu „naţionaliştii“ români şi bulgari. Halal naţionalişti! În plus, dacă nu sîntem miopi, observăm degrabă că, aşa cum PRM este o formaţiune populistă de extracţie comunistă, cu doctrină de stînga, asumată şi în documentele programatice, la fel de stîngişti sînt şi „naţionaliştii“ din Franţa, Belgia, Marea Britanie, Austria, Italia, care populează PE. În schimb, presa noastră cea de toate zilele, cu agendă străvezie, îi numeşte de „extremă dreaptă“.

Afaceri cu „dumnezeu“

Că tot vorbeam mai sus de rătăciţi, iacătă, s-a iscat din astfaltul de catran al Capitalei, năzuind spre cer, o reprezentanţă a Bisericii Scientologice. Ştiţi care! Aia care de zeci de ani vinde pe bani grei mîntuire americanilor şi se laudă cu achiziţiile ei din rîndul starurilor de tipul lui Tom Cruise. Singurul român care şi-a declarat apartenenţa la această „biserică“ este Paul Lambrino, autointitulat prinţ şi avînd o faimă proastă de tot. Scientologii ăştia au leac aproape pentru orice: beţie, scandal în familie, lene, boli lumeşti. Numai pentru suflet, nimic, nimic. Au venit acum să ne vindece şi pe noi, prin metode ştiinţifice, cum altfel?, de toate necazurile. Şi-au proptit taraba undeva prin Bucureşti şi aşteaptă muşterii naivi, necatehizaţi sau disperaţi în ultima fază. De ce n-ar face-o? Că la noi e mai multă libertate decît prin alte părţi. Chiar dacă „societatea civilă“ se nevrozează pe Legea Cultelor şi invocă, îngrijorată desigur, protestul trimis de un Institut din SUA (despre care nu spune că aparţine scientologilor) lui Traian Băsescu faţă de promulgarea acestui act normativ. În treacăt fie zis, legea asta nu îi lasă chiar pe toţi nebunii şi escrocii să se adune sub numele de „cult“ sau „biserică“ decît dacă sînt mai mulţi de 300. Dar ce reputaţie are Biserica Scientologică? Site-ul BBC zice că, în 2000, cinci membri ai Bisericii Scientologice au fost găsiţi vinovaţi de un tribunal din Marsilia pentru că au manipulat oamenii, făcîndu-i să doneze sume mari de bani Bisericii Scientologice, şi au fost condamnaţi la închisoare cu suspendare. Iar în 1999, o comisie guvernamentală din Franţa a recomandat dizolvarea Bisericii Scientologice, pentru că activităţile sale ameninţă ordinea publică.

Jiji – Salvatorul Neamului sau paranoia pe cai mari

Într-o discuţie televizată despre ideea scoaterii icoanelor din şcoli, Andrei Pleşu a afirmat că el este împotriva iconoclaştilor, dar, cînd vede că ideea creştină este apărată public de unul ca Gigi Becali, îi vine să treacă de partea cealaltă a baricadei. Sentimentul de jenă e firesc. Ca om de

bun-simț, cum poți fi susținătorul aceleiași cauze cu unul ca Becali? Nea Jiji nu e numai incult (să zicem că asta nu-i un păcat), dar şi de o mîndrie vecină cu prostia, şi adept doar al unei credințe de bodegă (îşi face cruce, dar după aia te înjură, semn că nu e creştin şi în duh, ci numai în formă), şi ridicol pînă la Dumnezeu. Două exemple de gîndire – şi simțire, se înțelege – becaliană, care spun totul despre acest personaj caricatural. Pe unul dintre posturile de televiziune care îl promovează cu asiduitate, Gigi Becali a vrut să demonstreze, recent, că nu e singur în partidul lui tip SRL şi că are şi intelectuali cît să facă o „Românie ca soarele sfînt de pe cer“. Şi a grăit: „O să organizez o adunare mare, aşa, într-o sală de vreo 500 de locuri, unde voi aduce numai in-te-lec-tu-ali. Ziceți că Becali nu are intelectuali? Bineeee, să vă arăt eu intelectuali. Şi dvs. să mergeți printre rînduri, cu microfonul în mînă şi să-i întrebați pe cine vreți: dumneata ce meserie, ce ocupație, ce studii ai? Şi să vedeți că are Becali intelectuali“. Nu trebuie să faci hermeneutică pe textele lui Becali pentru a simți izul de îngîmfare şi de dispreț pentru ceilalți. Deci, PNG nu este un partid, adică un grup de oameni care s-au adunat în jurul unui set de principii, al unor valori şi care au un ideal comun. Nu, dom'le! PNG este brelocul lui Becali, iar oamenii din acel partid sînt tot ai lui Becali. Cu toții îl slujesc pe el, nu vreo idee. Asta e realitatea, dincolo de faptul că ne cam îndoim că Becali e în stare să aducă lîngă el atîția oameni cu creier la purtător. Deşi, dacă ne gîndim mai bine, sînt destui oportunişti pe lumea asta. Al doilea episod: Becali se visează erou de film. Şi nu oricum, ci în rol de Salvator al Neamului Românesc. Tot pe un post de televiziune, Becali a slobozit următoarea aberație: „Au venit la mine nişte actori, că să-i sponsorizez pentru nu ştiu ce. Le-am dat acolo ceva. Dar le-am zis: «Băi, eu vreau să-mi faceți un film. Eu plătesc tot, voi numai să-l gîndiți. Să fie aşa: începe cu ve-ni-rea Sfîn-tu-lui An-drei în Ro-mâ-nia, ca-reee creş-ti-nea-ză po-po-rul ro-mân; apoi trecem pe sub co-mu-ni-şti, cu închisorile şi torturile lor; şi-apoi vin alegerile din 2008, pe care le cîş-ti-gă Becaliiii. Şi Becali reîncreştinează poporul român. Partea asta, ultima, o joc eu personal.“ Acum îl înțelegeți pe Andrei Pleşu?

157 de ani de la naşterea lui Eminescu

La 15 ianuarie s-au împlinit 157 de ani de la naşterea lui Mihai Eminescu. Acest mare poet şi uriaş gînditor politic al românilor, acest monument al virtuților naționale a avut şi de astă dată parte de o aniversare murdărită. S-a găsit o gazetă care să-şi aducă aminte că în caietele lui Eminescu se află o serie de poezii licențioase şi să publice cîteva dintre acestea sub cuvînt că îi aparțin geniului. Măcar calitatea, mult prea slabă, trebuia să le fi stîrnit îndoiala în a-i atribui lui Eminescu paternitatea. De altfel, cîțiva eminescologi au şi declarat că poeziile cu pricina, lipsite de valoare literară, sînt cel mai probabil adunate de Eminescu din folclor. În ce scop, nu ştim. Dar în tot cazul opera lui Eminescu nu este de fel reprezentată de aceste producții. Ce relevanță are publicarea lor? Vorba lui Cristian Tudor Popescu, „dacă s-ar fi păstrat vreo mostră de fecale ale poetului, meritau fotografiate pe prima pagină?“. Cei care le-au publicat au făcut-o într-un ostentativ gest de „demitizare“ proastă. Avem o mîngîiere însă în faptul că, prin grija academicianului Eugen Simion, a fost publicat, în facsimil, un nou volum din Caietele Eminescu. Mai precis, manuscrisul 2.260, care conține unele dintre cele mai importante creații ale lui Mihai Eminescu: „Luceafărul“, „Scrisoarea I“, „Scrisoarea a II-a“, „Scrisoarea a III-a“, „Doina“, „Rugăciunea unui dac“, „Oda“ (în metru antic). „Lucrări esențiale. «Oda» (în metru antic), ca să-l cităm pe Nichita Stănescu, este începutul modernității româneşti. Aceeaşi părere o avea şi Ion Barbu. «Rugăciunea unui dac» era poemul preferat al lui Cioran. «Luceafărul» este poemul pe care românii îl iubesc cel mai mult. «Doina» este biblia gîndirii politice a lui Eminescu pusă în versuri, în circumstanțele de atunci, din anii 1870“, a precizat Eugen Simion.

Anul Mircea Eliade rămîne la subsol

La 9 martie se vor împlini 100 de ani de la naşterea lui Mircea Eliade. Ne aşteptam ca marile instituţii culturale ale ţării să aibă iniţiative de genul „Anul Brâncuşi“, „Anul Enescu“... Despre Eliade, se tace însă. Probabil că prietenii dintotdeauna ai României o să scoată din nou de la naftalină „dosarul Eliade“, perorînd pe vinovata aderenţă a istoricului religiilor la legionarism. Şi, evident, va fi din nou vînturat „Jurnalul“ lui Sebastian, cu suferinţele lui din timpul „guvernării legionare“, confundînd cu aceeaşi seninătate perioadele istorice. Eliade nu s-a dezis niciodată de trecutul său, deşi evident îl incomoda. Nu şi-a manifestat niciodată regretul pentru că era convins că, în anii '30, a făcut o alegere firească. A vorbit în Jurnalele sale despre ce l-a impresionat cel mai mult la mişcarea legionară: credinţa nestrămutată în Dumnezeu. El chiar a crezut că e posibilă o revoluţie spirituală în poporul român. Atunci n-a fost. Dar el a plătit pentru această alegere. I s-a refuzat „Nobelul“, a fost şi este înjurat, pus la index, nu i s-a ridicat nici un bust în oraşul lui natal, Bucureşti; criticii şi istoricii care se referă la opera sa au grijă să-şi ia mii de precauţii; se fac demersuri pentru ştergerea numelui său de pe Catedra de Istoria Religiilor a Universităţii din Chicago. Poate de aici se hrăneşte şi pîcloasa tăcere a românilor cu privire la Eliade în Anul Eliade.

A mai murit un erou

La 17 ianuarie a.c., a trecut în lumea celor drepţi Vadim Pirogan, un anticomunist de o înaltă ţinută morală, demn şi curajos, un mare luptător pentru reunificarea Basarabiei cu ţara. A învăţat la liceul „Ion Creangă“ din Bălţi, unde i-a avut colegi pe Eugen Coşeriu, Valeriu Gafencu, Ovidiu Creangă, Valentin Mândâcanu. A fost dus în Gulag la 18 ani, fără niciun fel de judecată, imediat după 28 iunie 1940. Acolo i-a fost ucis şi tatăl, fost primar de Bălţi. A trăit departe de Basarabia pînă la declararea suveranităţii Republicii Moldova. A scris mai multe cărţi despre crimele comuniştilor şi martirii români ai Gulagului sovietic. A fondat Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici şi a Veteranilor Armatei Române. A creat Muzeul Memoriei, unde a adunat nenumărate documente ale genocidului comunist. A adus în acest muzeu mii de copii şi le-a vorbit despre nenorocirea comunistă, care a scos Basarabia şi din contextul ei românesc, şi din cel european. A participat la multe manifestări anticomuniste în România pentru a spune adevărul despre Gulag şi despre sutele de mii de români care au fost ucişi acolo. A depus eforturi uriaşe ca să se ridice un Panteon al holocaustului comunist, dar nu a reuşit să-l realizeze în condiţiile guvernărilor comuniste şi neocomuniste de la Chişinău şi Bucureşti. A fost umilit şi batjocorit şi de comuniştii aflaţi la guvernare în Basarabia, şi de acoliţii lor de la Bucureşti. A fost membru al Uniunii Scriitorilor. Cărţile lui vor educa, cu certitudine, multe generaţii de români. Consiliul Director al Forului Democrat al Românilor din Basarabia, al cărui membru a fost Vadim Pirogan, şi-a exprimat profundul regret pentru această despărţire.

Ministerul Culturii susţine reabilitarea lui Vintilă Horia

Ministerul Culturii şi Cultelor a anunţat că va face orice îi stă în putinţă pentru reabilitarea scriitorului Vintilă Horia (căruia ROST i-a dedicat nr. 16/ iunie 2004). În acest fel, MCC este prima instituţie a statului care dă curs unui memoriu pentru repunerea acestui mare creator pe locul care i se cuvine în cultura română. Memoriul a fost iniţiat de realizatoarea de televiziune Marilena Rotaru, cea care a publicat şi o carte despre Vintilă Horia, şi a fost susţinut de un larg grup de intelectuali români din ţară şi diaspora, între care şi mulţi membri ai Grupării ROST. Vintilă Horia este singurul scriitor român căruia i-a fost decernat premiul Goncourt pînă în acest moment. El a fost atacat furibund de braţele Securităţii în Occident şi supus unui linşaj mediatic în presa stîngistă din Franţa, pe motiv că ar fi fost fascist. Scopul era de a i se retrage premiul Goncourt. Nu i s-a retras, dar Vintilă Horia nu l-a ridicat şi a părăsit Franţa, pe care altminteri o iubea ca pe o a doua lui patrie. „Scriitorul Vintilă Horia trebuie asumat şi metabolizat de cultura română, iar istoriile noastre literare trebuie să recunoască măsura excelenţei sale“, transmite MCC, într-un comunicat de presă.

Iconoclaștii

Săptămânile din urmă au reprezentat pentru România creştină un test de amploare. Dacă până acum am fost confruntați cu crize punctuale – de la Tanacu la derapajele unor fețe bisericeşti în fața banilor potentaților seducători şi de la acuza generală de colaborare a Bisericilor şi cultelor cu regimul comunist la dosarul construcției de lângă biserica „Sf. Iosif" din Capitală – contestarea prezenței icoanelor în spațiul scolastic public este cu totul altceva. De ce? Pentru că niciodată ca până acum nu s-a văzut mai limpede cum se înfruntă credința celor mulți cu ideologia celor puțini, cum ceea ce este pentru unii valoros este pentru alții relativ, cum ceea ce ne defineşte pe noi stă în calea identității altora.

Radu Preda

Evident, cea mai încercată şi direct vizată în tot acest scandal creat artificial a fost Biserica Ortodoxă majoritară. Reacția oficială a acesteia a fost, din păcate, sub nivelul provocării reale şi s-a redus la câteva petarde, sub forma unor comunicate neprofesionale şi neconvingătoare, aruncate în mijlocul discuției publice. Nesecondate de pledoaria teologică a convergenței dimensiunii religioase cu cea comunitară, efectul lor a fost limitat, pentru a nu spune zero. Lupta propriu-zisă de idei şi de argumente s-a dus

în mass-media laică, între apărătorii simbolurilor religioase fiind tocmai cei care, în ochii ierarhiei eclesiale, sunt orice altceva dar nu aliați. Dincolo de toate conotațiile juridice şi de altă natură, provocarea de acum este un test indirect şi pentru capacitatea de solidaritate şi coerență a organismului comunitar al Bisericii în vederea momentelor de criză care se anunță deja la orizont. Acestea vor fi ori plățile forțate la restanțe acumulate din vina noastră (cum ar fi, de pildă, neprelucrarea onestă a colaboraționismul securistic), sau se vor datora pur şi simplu noii constelații politice din care România va face parte începând cu 1 ianuarie 2007.

False argumente

Concret, aşa cum se ştie, punctul de plecare a fost plângerea unui tată oripilat de faptul că trebuie să îşi încredințeze odrasla unui spațiu şcolar din care fac parte icoanele ortodoxe. Administrativ, solicitarea îndepărtării icoanelor din clasă şi, prin lărgire abuzivă a semnificației reclamației, din întreg sistemul educațional public, a trecut aproape prin toate birourile. De la Inspectoratul Şcolar Județean la instanțele de judecată din Buzău şi Ploieşti, de la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării la Ministerul Educației şi Cercetării. Deciziile luate de fiecare instituție în parte se cunosc. Ceea ce este poate mai puțin cunoscut este contextul european în care se petrec

toate acestea. Iconoclaşii au invocat exemple precum cele din Germania sau Italia şi au uitat să spună că, peste tot în Europa, jurisprudenţa nu a dat câştig de cauză principiului eliminării generale a simbolurilor religioase, ci a soluţionat de la caz la caz şi a lăsat opţiunea finală la nivelul comunităţilor locale. Aducerea în discuţie a legii restrictive din Franţa nu este nici ea de prea mult folos practic şi, în plus, arată că iconoclaşii noştri nu fac diferenţa tehnică între laicismul de tip francez şi separarea dintre Biserică şi Stat – o realitate care se traduce juridic în Uniunea Europeană în moduri diferite, de la un context istoric la altul, de la o ţară la alta. Tot aici ar fi de menţionat şi un amănunt important: politicile culturale şi cele religioase intră în competenţa exclusivă a ţărilor membre UE, adică nici un organism comunitar nu are dreptul de decizie în materie, cu excepţia discriminărilor sistematice judecate, ca orice alt tip de discriminare, de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Aşadar, dinamica europeană este la acest capitol mai nuanţată. Nu este nici o noutate pentru observatorii fenomenului religios şi a implicaţiilor sociale ale acestuia că de câţiva ani Europa este străbătută de curente care pun sub semnul întrebării viabilitatea pe termen lung a proiectului economico-politic în lipsa unui proiect cultural-spiritual. Dezbaterile aprinse prilejuite de redactarea de către Convenţia Europeană a Tratatului de institutire a unei Constituţii pentru Uniunea Europeană au arătat limpede care sunt liniile fronturilor. Tot ele au mai arărat că, în ciuda tuturor, există o opinie comună europeană care încurajează regândirea şi cultural-spirituală a Europei. Această opinie a fost confirmată şi ajutată să se articuleze mai ales ca reacţie la începerea negocierilor de pre-aderare la UE a Turciei. Ea apare şi pe fundalul unei crize profunde a statului social european confruntat cu întrebarea simplă şi vitală în acelaşi timp: ce şi cine garantează unitatea socială? Sau: dacă nu ne mai uneşte prosperitatea, ce mai avem atunci în comun toţi cei care locuim în Europa?

Criza creştinismului în UE

Răspunsul nu este, cum ne putem da seama, deloc simplu. Din mai multe motive. Întâi de toate pentru că UE, generic vorbind, a dus până de curând o politică multiculturală ale cărei limite se văd dureros şi se simt dramatic. Apariţia unor societăţi paralele, formate din minorităţi (provenite din fostele colonii ale statelor europene sau formate în urma stabilizării forţelor de muncă) care nu împărtăşesc nimic din valorile populaţiei majoritare în mijlocul cărora trăiesc de generaţii, este un serios semnal de alarmă. Parisul în flăcări este doar un exemplu în mic pentru cum ar putea să arate în mare viitorul conflict inter-cultural din mijlocul Europei. Apoi, în acelaşi timp cu această politică permisivă şi arogantă, bazată pe convingerea că alogenii trebuie să se integreze cumva în societăţile adoptive, forţele politice europene de o anumită orientare au făcut totul ca prezenţa creştină să fie minimalizată, subminată, caricaturizată. Fie prin repunerea în discuţie a prevederilor concordatare, fie prin reforme fiscale care au dus la pierderi financiare considerabile, fie prin apariţia unei clase politice fără apartenenţă religioasă – toate mijloacele au fost folosite pentru a reduce impactul social efectiv al Bisericii (în sens generic), fără a mai lua aici în considerare crizele interne ale Creştinismului european.

Urmând altei teme detabuizate cu agresivitate precum avortul, legalizarea căsătoriilor între persoane de acelaşi sex – pentru care se angajează, coincidenţă sau nu, aceleiaşi grupuri care sunt acum împotriva simbolurilor religioase – intră în această logică a afrontului pe faţă la adresa moralei creştine. Guvernul socialist al premierului spaniol Zapatero, pentru a da un exemplu actual, nu a răspuns prin legalizarea aceasta unei necesităţi sociale presante. Dovada este chiar numărul foarte redus al căsătoriilor între persoane de acelaşi sex înregistrate de la data legalizării şi până acum. Acelaşi lucru este valabil şi în celelalte ţări ale UE unde s-a implementat legislaţia cu pricina. Concluzia: asistăm la o deturnare pe faţă a voinţei politice a electoratului majoritar prin impunerea unor decizii ce convin doar unei minorităţi. Elementul constitutiv al democraţiei, căutarea unor formule de compromis solid între puterea decisivă a majorităţii şi interesele legimite ale minorităţilor, este răsturnat.

Cert este faptul că în toată această bătălie ideologică, purtată cu armele aparent neutre ale paragrafelor de lege, nu doar Biserica, general

vorbind, pierde din prestigiu sau influenţă, ci întreaga societate europeană se alienează, devine vulnerabilă. Recunoscând această cauzalitate, o parte a clasei politice (în frunte cu Partidul Popular European, familie politică la care au aderat şi mai multe partide din România) şi intelectuale europene se întreabă, cu îngrijorare, cum poate rezista Europa în concurenţa globală fără un miez tare, fără o identitate asumată şi promovată ca atare. Nu este, în acest context, deloc întâmplător că preşedinţia germană a Uniunii Europene din prima jumătate a anului viitor are drept temă centrală Europa valorilor (*Europa der Werte*). Sigur, trebuie să definim aici valorile, să vedem ce face şi ce nu face parte din canonul actual al valorilor europene. Oricât am discuta însă, tot ceea ce are Europa de valoare provine din memoria ei cultural-spirituală, din sinteza cunoscută a civilizaţiei romane cu spiritul grecesc şi credinţa iudeo-creştină.

Aşa cum observa şi Habermas, la această zestre nu avem alternativă. Motiv pentru care acelaşi filosof social german pledează pentru o redefinire a raportului dintre Creştinism şi politică sau spaţiu public în termenii unei *societăţi post-secularizate*. Simplificând argumentaţia, teza centrală sună cam aşa: dacă preţul secularizării este amnezia auto-impusă şi tot ceea ce decurge de aici pentru profilul europeanului de azi, inclusiv renunţarea prin mutaţii genetice la definiţia umanităţii, atunci nu valorile creştine pe care le contestăm de trei sute de ani, de la Revoluţia Franceză încoace, sunt de vină, ci modul nostru de a le înţelege. Cu alte cuvinte, în ciuda defecţiunilor Creştinismului de-a lungul istoriei, recunoscute între timp şi de Biserici sau confesiuni, valorile vehiculate de acesta rămân normative pentru o ordine socială care îşi merită numele. În consecinţă, ignorarea principiilor sociale ce decurg din învăţătura creştină este mai puţin un atac la adresa Bisericii şi mai curând un gest de auto-mutilare sau, cu o vorbă ţărănească, un fel de a ne fura singuri căciula.

Ateism şi relativism moral

În cadrele acestui tablou general al dezbaterilor la nivel european, excesul iconoclast de la noi se vădeşte a fi unul anacronic. Departe de a simboliza orientarea progresistă şi europeană a celor care îl promovează, iconoclasmul românesc este mai curând un trist spectacol animat de figuri scoase din frigiderul ideologic al istoriei. Faptul că personajele în cauză sunt tinere din punct de vedere biologic nu schimbă cu nimic datele problemei. Retorica lor violentă împotriva icoanelor este similară cu cea a activiştilor de partid din deceniile comunismului. Cu o diferenţă totuşi. Cei de azi nu au scuza de a nu şti ce înseamnă cultura creştină pentru identitatea Europei şi a României, indiferent dacă sunt sau nu creştini. Ateismul nu poate servi de paravan pentru incultură aşa cum afonul nu are de ce să dispreţuiască muzica sau diabeticul dulciurile. Or, dacă iconoclaşii noştri se pronunţă pentru o societate românească vindecată de tarele trecutului, marcată mai puţin de violenţă şi grosolănie, de minciună şi corupţie, tot ei trebuie să recunoască sincer că demersul lor nu oferă nimic concret în acest sens. Dimpotrivă. Relativismul moral promovat prin evacuarea forţată din spaţiul public a oricărei trimiteri la tradiţie, virtuţi şi modele, este calea cea mai sigură către o societate tembelizată, rapace şi egoistă.

De fapt, la urma urmei, iconoclaşii noştri nu au ceva împotriva icoanelor, ci împotriva celor care se închină acestora. Adică împotriva celor care, între un meci de fotbal şi o emisiune darwiniană de televiziune, aruncă o privire spre un alt orizont de imagine şi de conţinut. Contestând dreptul la normalitate, iconoclaşii ne propun cu subtilitatea unui caporal şi farmecul unei cazarme să revenim la universul mental şi vizual din care de aproape două decenii ne străduim să ieşim. Ei sunt iritaţi că, în ciuda aspectului comercial, toată lumea se pregăteşte vizibil pentru Crăciun, adică pentru sărbătoarea Naşterii Domnului Iisus Hristos. Excedaţi de simbolurile religioase afişate peste tot, ei visează la o insulă post-creştină, la un spaţiu în care, în sfârşit, pot avea liniştea căutată, se pot cufunda cu voluptate în oceanul lipsei de credinţă şi de istorie. Până atunci, cotidianul le este marcat de insuportabilul destin de a fi contemporani cu noi, cei care încercăm, după puteri, să facem în numele Evangheliei lumea mai bună. Inclusiv pentru ei şi copiii lor.

Europenismul Legii Cultelor*

Ca parte a societății civile, Institutul INTER își propune să promoveze armonia inter-confesională și inter-religioasă într-o societate pe care o dorim bazată pe valoarea toleranței și într-un context european marcat de o bogată experiență religioasă. Salutăm apariția Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor. Această lege pune capăt regimului comunist din România aplicat relațiilor dintre stat și cultele religioase, perpetuat după 1989 prin prevederile rămase în vigoare ale Decretului nr. 177/1948 și oferă un cadru adecvat pentru o integrare de succes a României în Uniunea Europeană, fiind bazată pe un model perfect compatibil cu cel existent în alte state membre UE.

Legea nr. 489/2006 stabilește o serie de principii care afirmă fără echivoc neutralitatea statului român în raport cu toate cultele religioase și instituie garanții explicite pentru afirmarea pe deplin a libertăților religioase, așa cum acestea sunt definite în convențiile internaționale privind drepturile omului la care România este parte.

Printre cele mai importante prevederi ale acestei legi menționăm: garantarea libertății religioase, în multiplele ei forme, exercitată individual sau colectiv; rolul cultelor religioase de parteneri sociali ai statului și de furnizori de servicii sociale; egalitatea tuturor cultelor în fața legii și a autorităților publice; instituirea unui nou regim de finanțare a cultelor, bazat pe transparență și subsidiaritate; instituirea unei noi forme de exprimare a libertății religioase prin asociațiile religioase; prevederi privind patrimoniul cultelor, inclusiv statutul bunurilor sacre; prevederi privind învățământul organizat de culte; instituirea principiului potrivit căruia orice modificare sau completare a acestei legi poate fi făcută doar cu consultarea prealabilă a cultelor religioase.

Această lege recunoaște existența a 18 culte religioase în România, oferindu-le garanții în ceea ce privește autonomia lor față de stat. Nici o altă lege din statele membre ale Uniunii Europene nu instituie garanții în ceea ce privește exprimarea libertății religioase pentru un număr atât de mare de culte. Recunoașterea acestor culte de către statul român este consecința directă a existenței unui spațiu inter-confesional bogat în experiențe istorice de conviețuire pașnică.

Legea nr. 489/2006 a fost supusă inițial unei ample dezbateri publice cu reprezentanți ai tuturor formelor de manifestare a libertății religioase, ai mediului academic și ai societății civile și a fost votată de Parlamentul României cu o majoritate concludentă: 220 de voturi pentru, 1 vot împotrivă și o abținere, devenind astfel expresia unui consens larg între culte și autoritățile statului și o dovadă a maturității politice în materie religioasă. Legea a făcut obiectul unor analize independente la nivel internațional, concretizate prin aprecierile pozitive la adresa ei exprimate de Consorțiul European pentru Relațiile Stat-Biserică și de Comisia de la Veneția pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei.

Din aceste motive, ne exprimăm surprinderea față de luările de poziție care s-au făcut auzite după intrarea în vigoare a acestei legi.

Legea nr. 489/2006 a fost contestată de mai multe organizații private și a făcut obiectul unor puncte de vedere negative și deopotrivă simplificatoare în mass-media românească datorită exis-

* Comunicat al INTER. Titlul și intertitlurile aparțin redacției.

tenței unor principii a căror necesitate într-o societate democratică a fost pusă la îndoială.

Un articol de lege diabolizat în mod nejustificat

Este vorba în primul rând de art. 13/alin. 2 potrivit căruia „în România sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defăimare şi învrăjbire religioasă, precum şi ofensa publică adusă simbolurilor religioase". S-a afirmat că o asemenea prevedere este abuzivă, anti-europeană şi anti-democractică, iar aplicarea ei va duce la interzicerea unor creații artistice care au o componentă religioasă. De asemenea, contestarii acestei legi au anunțat că vor ataca la Curtea Constituțională şi la Curtea Europeană a Drepturilor Omului o asemenea prevedere.

Este necesar să subliniem că art. 13/alin. 2 este perfect compatibil cu prevederile constituționale româneşti: potrivit art. 30/alin. 7 din Constituție „sunt interzise de lege...îndemnul la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă". De asemenea, art. 29/alin. 4 din Constituție prevede că „în relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă".

Cât priveşte compatibilitatea între prevederea menționată mai sus din Legea nr. 489/2006 şi Convenția Europeană a Drepturilor Omului, libertatea religioasă este garantată prin articolul 9, fiind făcută precizarea că aceasta poate face obiectul unor restrângeri, cu condiția ca acestea să constituie „măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru [...] protejarea drepturilor şi libertăților altora". Libertatea de exprimare este garantată prin art. 10 al Convenției, putând fi supusă unor restrângeri care constituie „măsuri necesare, într-o societate democratică pentru [...] protecția reputației sau a drepturilor altora".

Cu alte cuvinte, atât libertatea religioasă, cât şi cea de exprimare nu sunt privite în sistemul european de garantare a drepturilor omului ca fiind drepturi absolute, Convenția având în vedere şi acele situații în care cele două libertăți se pot găsi într-o situație de incompatibilitate relativă. Acesta reprezintă de fapt şi fundamentul teoretic care a stat la baza redactării art. 13/alin. 2 din Legea nr. 489/2006, această prevedere ținând cont şi de contextul internațional recent marcat de intoleranță la adresa unor minorități religioase. Mai mult, jurisprudența CEDO confirmă că, în unele situații, „respectul pentru sentimentele religioase ale credincioşilor garantat de articolul 9 poate fi considerat a fi violat prin descrierea provocatoare a obiectelor venerate din punct de vedere religios, iar asemenea descrieri pot fi privite ca fiind violări cu rea-credință a spiritului de toleranță care este o caracteristică a societății democratice" (*Otto-Preminger-Institut contra Austria*, 1994). Această jurisprudență a fost confirmată ulterior în *Wingrove contra Regatul Unit* (1996) sau *Dubowska şi Skup contra Polonia* (1997).

Nu numai Consiliul Europei şi-a exprimat preocuparea față de limitele libertății de expri-

mare în materie religioasă, ci şi Uniunea Europeană. Astfel, Directiva nr. 89/552/CEE prevede (art. 22): „statele membre trebuie să instituie garanţii pentru ca emisiunile [transmise prin televiziuni] să nu conţină nici o incitare la ură bazată pe rasă, sex, religie sau naţionalitate".

Considerăm că art. 13/alin. 2 din Legea nr. 489/2006 nu va putea constitui fundament pentru interzicerea arbitrară şi apriorică a creaţiilor artistice. Dealtfel, această normă nu face altceva decât să traducă în legislaţia românească jurisprudenţa CEDO în materie şi principiile UE, nefiind acompaniată de sancţiuni explicite care ar putea fi aplicate. Un al doilea motiv de contestare a Legii nr. 489/2006 îl reprezintă condiţiile de înregistrare a asociaţiilor religioase, considerate a fi restrictive şi nedemocratice, contrare reglementărilor europene.

Numărul de adepţi cerut este rezonabil

Declaraţia Universală a Drepturilor Omului garantează libertatea religioasă în art. 18, precizând că aceasta poate fi manifestată „singur sau împreună cu alţii". Acesta este de altfel şi sensul art. 9 din CEDO, citat mai sus: dreptul de a-şi manifesta religia poate fi exercitat „în mod individual sau colectiv". Acestea reprezintă standardele internaţionale aplicabile în materia exercitării colective a libertăţii religioase. Nu există nici un standard internaţional în privinţa formelor alese la nivel naţional pentru exercitarea colectivă a acestei libertăţi: fiecare stat este liber să aleagă forma pe care doreşte să o garanteze: cult, asociaţie sau comunitate religioasă, grup religios, etc. Legea nr. 489/2006 introduce, pentru prima oară în sistemul normativ românesc, un sistem nou de garantare a dreptului de asociere în materie religioasă prin care sunt protejate grupările religioase, ca formă de organizare fără personalitate juridică, asociaţiile religioase, persoane juridice de drept privat şi cultele care sunt rrecunoscute prin efectul legii. Este vorba de un „sistem cu două trepte", practicat cu succes în mai multe state din Uniunea Europeană (Austria, Germania, Italia, Spania, Portugalia, etc.). O asociaţie religioasă trebuie să fie alcătuită, potrivit Legii nr. 489/2006, din cel puţin 300 de persoane. Apreciem că stabilirea acestui număr care reprezintă 0,000014 din populaţia României este mai mult decât rezonabilă şi permite exercitarea fără restricţii a libertăţii religioase în mod colectiv. Trebuie amintit în acest context că, la ora actuală în România, funcţionează peste 1.000 de asociaţii şi fundaţii cu caracter religios, înregistrate în baza Legii nr. 21/1924 sau, ulterior, a O.G. nr. 26/2000. Pe baza noilor prevederi ale Legii privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor toate aceste forme de organizare vor putea solicita recunoaşterea calităţii de asociaţie religioasă. Asociaţiile religioase beneficiază de facilităţi fiscale potrivit Codului fiscal şi, în multe aspecte, sunt asimilate cultelor religioase recunoscute (vezi art. 44/alin. 2 din Legea nr. 489/2006).

Având în vedere aspectele de mai sus, considerăm că Legea nr. 489/2006 vine în întâmpinarea nevoii de armonizare a legislaţiei româneşti cu cea aplicabilă în alte state membre ale Uniunii Europene şi corespunde tuturor standardelor fixate la nivel internaţional care garantează exercitarea libertăţii religioase, în mod individual sau colectiv. Din acest motiv, orice contestare a acestei legi pe motiv de incompatilitate cu valorile europene pe care România trebuie să le respecte nu poate fi făcută decât prin ignorarea realităţilor juridice şi confesionale existente. Considerăm deasemenea că această lege poate servi drept model şi altor state aflate în vecinătatea României care doresc să reglementeze raporturile între stat şi formele de exprimare a libertăţii religioase în spirit european. Consecvent propriilor scopuri propuse, Institutul INTER va monitoriza cu discernământ civic şi academic aplicarea transparentă a Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor.

Lect. univ. dr. Paul Brusanowski,
Universitatea Lucian Blaga, Sibiu,
membru INTER
Lect. univ. dr. Gheorghe Buta, Judecător,
Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie,
membru INTER
Conf. univ. dr. Radu Carp, Universitatea din
Bucureşti, membru INTER
Lect. univ. dr. Picu Oocoleanu,
Universitatea din Craiova, membru INTER
Lect. univ. dr. Radu Preda, Universitatea
Babeş – Bolyai, Cluj, membru INTER

Rezistența anticomunistă și pruncuciderea, la egalitate?

Autorii introducerii la raportul final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România ne adresează încă din primele rânduri ale textului cu pricina un imperativ: „Trebuie astfel să onorăm *memoria* celor care și-au dat viețile rezistând sistemului *(sublinierea îmi aparține – A.R.) de la cei care au murit în închisorile comuniste până la persoanele care au murit din cauza avorturilor ilegale".*

Alexandru Racu

Mărturisesc că nu pot să simt altceva decât o imensă compasiune pentru persoanele care au murit în urma întreruperilor de sarcină. Canoanele Bisericii interzic chiar și slujba înmormântării pentru femeile care mor în aceste circumstanțe. Nu înțeleg însă cum decizia înfricoșătoare a unei mame de a-și omorî propriul copil, poate fi percepută de unii drept un act eroic de rezistență împotriva unui regim criminal și opresiv. Consider că avem de-a face aici în cel mai bun caz cu o inepție strigătoare la cer, dacă nu chiar cu o formă lucidă de complicitate criminală. Faptul oglindește cât se poate de clar distanța ca de la cer la pământ care separă o critică a comunismului fundamentată pe baze creștine de modul în care comunismul este criticat de Comisia Tismăneanu.

Oprindu-mă la discursul rostit de președintele Traian Băsescu, observ cum la doar câteva cuvinte după deplângerea persecutării credințelor și practicilor religioase, președintele Băsescu își exprimă înaltul grad de evlavie prin următoarea frază: „Nu mai puțin semnificativ, Ceaușescu și regimul său au dus la paroxism politica de persecutare a femeilor și copiilor: în urma interzicerii avorturilor și a metodelor contraceptive, orfelinatele s-au umplut de copii ale căror destine erau, pentru cea mai mare parte dintre ei, compromise din clipa nașterii". Potrivit lui Nietzsche, admițând că într-o bună zi marele dezgust față de om și marea milă față de el s-ar reuni, "imediat și în mod inevitabil ar apărea pe lume ceva monstruos, «ultima voință a omului», voința sa de neant, nihilismul". Se pare că această previziune a gânditorului german, deja întruchipată de comunismul din care am scăpat, se perpetuează în mod subtil, pozând chipurile în retorică anti-comunistă. În opinia lui Traian Băsescu, Ceaușescu nu persecuta numai femeile, ci și copiii, deoarece le refuza dreptul la o moarte demnă, pre-natală.

„Umanism" pervers

Comunismul profund, adânc pătruns în sufletele celor care formează minunata lume nouă românească iese astfel în evidență. Viața umană valorează numai în măsura în care este însoțită de un trai decent. Acest „umanism" pervers din care se hrănește lumea lui Huxley, se combină în mod straniu cu modelul eugenic propagat de ideologia nazistă, reliefând practic îmbinarea dintre marele dezgust și marea milă față de om.

Decretul de interzicere a avortului din 1966 nu a reprezentat, bineînțeles, o măsură legislativă de inspirație creștină, cum ar tinde să afirme

anumiți dinozauri atașați încă ideologiei protocroniste a fostului dictator. Sper să se înțeleagă că nu sunt într-atât de naiv ca să cred asta. Ceaușescu vroia pur și simplu să înmulțească poporul pentru că așa o cereau interesele socialismului de coloratură naționalistă pe care el îl construia în România. În mod paradoxal, această măsură care a salvat probabil viața multor persoane umane nevinovate, a fost justificată tocmai printr-o ideologie caracterizată de totalul dispreț față de ființa umană, care vedea în om un fel de furnică. La fel cum în România partidul îți impunea să te înmulțești în interesul binelui general al societății, tot așa în China statul intră cu cizmele în viața privată a oamenilor, făcând presiuni asupra lor să avorteze pentru a diminua pericolul suprapopulării. Această atitudine marchează dealtfel și gândirea stângii contemporane, umanist-globalistă, care din multa grijă pentru supraviețuirea speciei (umane), împreună cu celelalte specii surori (delfini, foci, etc...), militează agresiv pentru o cât mai mare intruziune a statului si a ong-urilor în viața indivizilor iraționali, iresponsabili, egoiști, sau fundamentaliști ignoranți.

Și astfel ajungem la adevăratele origini ale acestui mod bizar și eclectic de a critica comunismul la noi în țară. Care a fost prima țară din lume care a legiferat dreptul la întrerupere de sarcină? Nimeni alta decât mult îndrăgita patrie a proletariatului internațional, Uniunea Sovietică. Și este normal să fie așa, dacă stăm să judecăm un pic lucid lucrurile, din moment ce avem de-a face cu prima țară europeană care a respins în mod radical orice urmă de fundamentare creștină a politicii. Se pare că cel puțin la capitolul ăsta, sovieticii de la 1920 (anul legalizării avortului), erau mult mai coerenți decât noi cei de astăzi, care pe de-o parte incriminăm vârtos stafia roșie de la Răsărit care ne-a procopsit cu un regim „ilegitim și criminal", pe de altă parte, în mod indirect îi preamărim cuceririle democratice.

Comunismul pro-avort

Un istoric al evoluției legislației privind dreptul la întrerupere de sarcină, ne va oferi o percepție mai bună asupra deplinei incoerențe ce caracterizează raportul Comisiei Tismăneanu. Pretutindeni unde s-au instaurat regimurile comuniste în Europa de Est avortul a fost legiferat, într-o perioadă în care el nu era legal nicăieri în lumea de dincolo de cortina de fier. Prima țară din Vest care a legalizat avortul a fost Marea Britanie, abia în 1967. În Statele Unite ale Americii avortul a fost legalizat abia în 1973. În Italia legalizarea a avut loc patru ani mai târziu iar în Belgia abia în 1990[1]. Avortul este în continuare interzis în Irlanda. În toate țările membre ale tratatului de la Varșovia (inclusiv România) avortul a fost legalizat mai devreme sau mai târziu în perioada anilor '50, și ceea ce trebuie reținut este tocmai faptul că țările foste comuniste au dat dovadă de pionierat în acest domeniu, daca e să le comparăm cu țările vest-europene. În 1989 România era singura țară comunistă est-europeană

[1] O excepție este reprezentată de Japonia, prima țară necomunistă care a legalizat avortul, în anul 1948. Pentru mai multe informații privind evoluția legislației vezi: Larisa Ciochină, Consantin Iftimie, *O viziune asupra vieții*, Pro-vita media, București, 2003, pp. 107-114

care interzicea avortul. Aşa că haideţi, pentru numele lui Dumnezeu, să nu mai condamnăm comunismul pentru interzicerea avortului. Nu de alta, dar ne sar în cap comuniştii din ţări ca Italia sau Franţa. În 1966 Ceauşescu a anulat prin decret una din cuceririle socialismului, într-o perioadă când nicăieri în vestul Europei avortul nu era legal.

Membrii Comisiei Tismaneanu condamnă ororile comunismului nu în numele creştinismului şi nici măcar în numele liberalismului clasic. Le condamnă în numele cuceririlor socialismului vest-european. Ignorarea esenţei comune împărtăşită de cele două ideologii sabotează în opinia mea impactul politic profund benefic asupra societăţii româneşti, pe care ar trebui şi ar putea să-l aibă un asemenea document. Căzând pradă acestor ambiguităţi vinovate, compromitem de fapt ceea ce ar trebui să reprezinte acest raport, anume baza morală solidă pentru un nou început. Nimic trainic nu se poate construi pe crimă şi minciună, iar se pare că cel puţin în acest caz n-am învăţat nimic din trecutul nostru comunist.

Am putea în cele din urmă să dăm şi contraexemplul Poloniei, ţară care de atâtea ori ne-a luat-o înainte la atâtea capitole. În Polonia s-a întâmplat exact invers ca în România. Până în 1989 avortul era ilegal, iar după 1989 (bineînţeles Biserica Catolică Poloneză a avut un impact decisiv) el a fost sever restricţionat. În România, reacţia Bisericii la publicarea raportului a fost caracterizată de nemulţumire, pe motiv că aceasta din urmă a fost acuzată de colaboraţionism. Vocea profetică a Bisericii a fost abandonată şi înlocuită cu un discurs de legitimare în faţa societăţii civile (indiciu de secularizare), societate civilă care omagiază în cor iniţiativa prezidenţială, societate civilă ai cărei membri, chipurile conservatori, creştini, dreptmăritori, etc. sunt cu toţii grijulii ca nu cumva să strice amiciţia de circumstanţă prin iniţierea unei dezbateri atât de neplăcute. Consens caragielesc ce tradează fie şubrezimea şi superficialitatea crezurilor mărturisite de mulţi dintre noi, fie pur şi simplu laşitatea în a înfrunta făţiş o majoritate covârşitoare de români, autori ai unui holocaust de proporţii înfiorătoare.

Părintele Benedict sau despre suferință și blândețe

Arhimandritul Benedict Ghiuș este una din figurile „misterioase“ ale Ortodoxiei românești. Deși majoritatea vieții și-a trăit-o în mijlocul mulțimilor, el a reușit, prin discreție și modestie, să se oculteze, reușind să trăiască permanent asemenea unui autentic monah. Din această pricină mărturiile despre viața lui sunt puține, singurele informații consistente găsindu-se în dosarul său penal, știut fiind faptul că părintele a fost arestat și condamnat în cadrul lotului „Rugul Aprins“. De altfel, aspectele prezentate în continuare provin în marea lor majoritate din acest dosar.

George Enache

Părintele Benedict Ghiuș s-a născut în data de 21 octombrie 1904 în satul Domnești, comuna Pufești, din județul Vrancea, primind la botez numele de Vasile. Vocația religioasă a tânărului vrâncean s-a manifestat de timpuriu, iar acest lucru i-a ghidat în mod inevitabil viața. După încheierea în mod strălucit a studiilor teologice la Facultățile de Teologie din Chișinău și București, Benedict Ghiuș a fost propus pentru o bursă la Facultatea de Teologie din Strasbourg, de unde se va întoarce în țară cu titlul de doctor, devenind astfel unul dintre cei mai bine pregătiți teologi din România acelor vremi.

După întoarcerea în țară a fost numit prefect de studii la Internatul Teologic din Cernăuți. Aici ia contact în mod nemijlocit cu studenții teologi simpatizanți legionari și ia parte la unele ședințe ale lor. Acest lucru l-a făcut cu acordul Mitropolitului Bucovinei, Visarion Puiu, interesat să afle dacă în cadrul acestor ședințe se discută lucruri care ar putea să afecteze Biserica. Atitudinea riguros spirituală a întâlnirilor din cadrul cuibului de la internat a stârnit simpatia tânărului profesor față de cauza legionară, dar acest fapt nu va duce niciodată la înregimentarea sa în Mișcare. A păstrat însă permanent de-a lungul vieții aspirația către o religiozitate mai profundă și exigentă, atitudine exprimată și în cartea din 1940, *Înnoiește-te, noule Ierusalime,* scrisă împreună cu călugării Antim Nica, Ioil Babaca și Nicodim Ioniță: „Am tratat – spune părintele Ghiuș la ancheta din 1958 – problema unei mai bune organizări a Bisericii pe baza principiilor mistic-religioase și făceam propuneri în această privință“.

În 1938 se va muta ca profesor la Seminarul din Bălți, de unde va fi obligat să se refugieze la București, în 1940, din cauza cedării Basarabiei către Uniunea Sovietică. Valoarea intelectuală și morală, precum și legăturile pe care le stabilise cu oamenii din Basarabia au fost argumente ca în 1943 să fie ales episcop de Hotin. Alegerea lui a fost însă invalidată de către Mihai Antonescu, motivele fiind destul de neclare. Se pare totuși că un rol în luarea acestei decizii l-a avut trecutul „legionar“ al lui Ghiuș. Smerit, tânărul monah își va accepta destinul și niciodată nu va face caz că putea să devină ierarh.

În „Rugul Aprins“

Spre sfârșitul celui de-al doilea război mondial începe și pentru părintele Ghiuș aventura spirituală a „Rugului Aprins“. Iată ce își amintește părintele Benedict referitor la acest subiect (în „traducerea“ Securității din 1958): „Subsemnatul

am luat cunoştinţă şi am început să particip la întrunirile «Rugului Aprins», din câte reţin, din 1946, la mănăstirea Antim din Bucureşti.

Ideea acestei forme de activitate religioasă «Rugul Aprins» a fost adusă de preotul Ioan Culâghin, care a venit de la Rostov – URSS, fiind adus în timpul războiului antisovietic de către trupele fasciste şi stabilit la mănăstirea Cernica.

Întrucât preotul Teodorescu Alexandru-Daniel, care pe atunci era frate în cadrul mănăstirii Antim, fusese la muntele Athos – Grecia şi făcuse studii în privinţa acestei activităţi, a devenit conducătorul asociaţiei «Rugul Aprins».

Iniţial, din această asociaţie au făcut parte: Teodorescu Alexandru – Daniel, subsemnatul, preotul Mihail Avramescu, care în prezent are parohie în oraşul Tulcea, profesorul Mironescu Alexandru, preoţii Sofian Boghiu şi Dubneac [Felix], care pe atunci erau călugări în cadrul mănăstirii Antim şi alţi călugări de la mănăstire, pe care nu mi-i amintesc în momentul de faţă.

În cadrul întrunirilor «Rugului Aprins» care au avut loc în perioada 1946-1947 la mănăstirea Antim, s-a desfăşurat o activitate exclusiv religioasă. La acele întruniri era invitat şi preotul rus

Ioan Culâghin, care în cadrul întrunirilor respective făcea comunicări despre experienţa şi trăirea creştină a stareţilor de la Optina şi ne povăţuia şi pe noi cum să realizăm o asemenea experienţă". Întrebat de anchetator despre ce fel de experienţă este vorba, părintele Ghiuş a răspuns: „Este vorba despre o experienţă duhovnicească, care consta în îndemnul la credinţă, la rugăciune, la disciplină de sine, la muncă, la fapte de dragoste faţă de aproapele şi altele".

Continuând să povestească despre activitatea acestei asociaţii, părintele arată că „întrunirile «Rugului Aprins» prin anul 1947 au luat o amploare foarte mare, în sensul că la ele au început să participe elemente din ce în ce mai multe, printre care şi o serie de vizitatori ai mănăstirii Antim.

În cadrul întrunirilor respective au început să se ţină o serie de conferinţe cu teme religioase, după un program bine stabilit de către membrii grupului, respectiv: preotul Teodorescu Alexandru Daniel, subsemnatul, profesorul Mironescu Alexandru, preotul Vasilache Vasile, Stăniloae Dumitru şi alţii.

De asemenea, au fost organizate cu călugării mănăstirii Antim coruri, care cântau la întrunirile respective.

Această activitate am desfăşurat-o sub forma arătată mai sus până în cursul anului 1948, nu-mi mai amintesc data precisă, când ne-a fost interzis să mai organizăm şi să mai ţinem asemenea întruniri, primind dispoziţiuni de la Arhiepiscopie că asemenea întruniri sunt interzise de lege.

După primirea dispoziţiuni am încetat de a mai ţine asemenea întruniri iar subsemnatul în luna martie 1950 am plecat la mănăstirea Neamţ, ca profesor la seminarul teologic de acolo şi am stat până în ianuarie 1955.

În această perioadă de timp, subsemnatul am continuat să vin prin Bucureşti în mod periodic şi să mă văd cu preoţii călugări Sofian Boghiu şi Felix Dubneac, precum şi cu profesorul Mironescu Alexandru, cu care activasem în «Rugul Aprins».

Tot în această perioadă, după 1950, preotul Teodorescu Alexandru a fost arestat, nu cunosc pentru care motive, şi nu m-am văzut cu el până în 1953, când a fost pus în libertate şi s-a stabilit la mănăstirea Sihăstria din părţile Neamţului, făcându-mi o vizită la mănăstirea Neamţ".

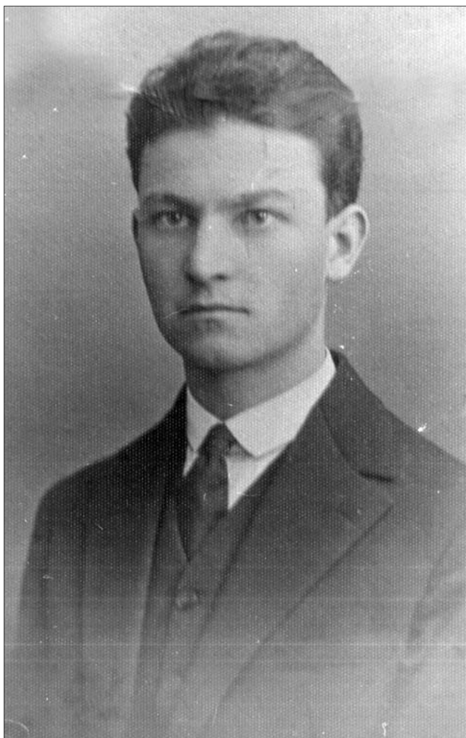
Partidul nu l-a vrut ierarh

Insistând pe subiectul „Rugul Aprins“, care interesa în mod deosebit pe anchetatori, Benedict a omis să precizeze mai multe fapte importante din viața sa de după 1944. Trebuie amintite aici contactele pe care le-a avut cu monseniorul Vladimir Ghika, datorită cărora va fi calificat drept „catolicizant“ de către unele medii din cadrul Bisericii. Apoi, la 5 februarie 1949, a fost numit vicar patriarhal, în urma eforturilor susținute ale Patriarhului Justinian în fața conducerii partidului. Mai mult, Patriarhul îl dorea pe Ghiuş Episcop plin. Din păcate, lipsa de încredere a guvernanților în persoana arhimadritului Benedict va face ca statutul de vicar să fie doar pentru o perioadă scurtă de timp. Şi el, şi celălalt vicar patriarhal, Episcopul Partenie Ciopron, au trebuit să demisioneze din funcții în cadrul şedinței Sf. Sinod de la 25 februarie 1950.

S-a întors la Bucureşti în ianuarie 1955, ca slujitor la catedrala patriarhală. Aici se întâlneşte la începutul lui 1956 cu Daniil Sandu Tudor, devenit stareț la mănăstirea Rarău, care-i propune să se ocupe de un grup de tineri studenți bucureşteni, doritori să aprofundeze căile credinței: „După ce am acceptat propunerea lui Teodorescu Alexandru de a mă ocupa de educația religioasă a unor elemente intelectuale din rândurile tineretului, cunoscute de el, au şi venit la mine trimişi de acesta o serie de tineri studenți... Cu aceste elemente am organizat întruniri la domiciliul meu, cât şi la domiciliul profesorului Mironescu Alexandru şi la mănăstirea Plumbuita. Precizez că întrunirile de la domiciliul lui Mironescu Ale-xandru şi de la mănăstirea Plumbuita au fost organizate de Teodorescu Alexandru şi la o parte din acele întruniri am participat şi eu“.

Arestat pentru credință

În cadrul întâlnirilor de la mănăstirea Plumbuita tinerii studenți participau deopotrivă la slujbe şi la discuțiile pe teme religioase. Cu ocazia primei întâlniri au vorbit părintele Daniil şi părintele Benedict despre o chestiune esențială: atitudinea care trebuie avută față de tinerii comunişti: „[Sandu Tudor]a arătat tinerilor respectivi că ei la facultățile respective frecventează cursuri

laolaltă cu persoane care nu sunt credincioase şi trebuie să ştie ce atitudine să aibă față de asemenea persoane, în sensul de a fi un respect reciproc şi de a colabora acolo unde este posibil, iar subsemnatul dezvoltând această problemă am arătat că catolicii, spre deosebire de ortodocşi, resping comunismul şi nu colaborează cu el şi am susținut punctul de vedere al lui Teodorescu Alexandru, în sensul de a adopta sistemul de colaborare acolo unde este posibil“.

Nu vom mai insista asupra cauzelor arestării lotului „Rugul Aprins“ deoarece despre acest lucru s-a discutat în mai multe rânduri în paginile revistei ROST. La fel ca majoritatea membrilor lotului, părintele Benedict Ghiuş a fost arestat în noaptea de 13-14 iunie 1958. După anchete obositoare şi confruntări dureroase, el a „recunoscut“ în cele din urmă „crimele“ comise. În „concluziile de învinuire“ de la 26 septembrie 1958 se spunea, referitor la Benedict Ghiuş: „Susnumitul s-a încadrat în organizația legionară în 1937, stabilind legături cu o serie de elemente legionare şi participând la şedințele şi acțiunile legionare ce au fost întreprinse în acea perioadă de timp.

În timpul guvernării legionare din 1940-1941, Ghiuş Vasile Benedict, în colaborare cu pre-

oții legionari: Nicodem Ioniță, Antim Nica și alții, a scris o lucrare pentru reorganizarea Bisericii Ortodoxe Române pe baza principiilor legionare intitulată «Înnnoiește-te noule Ierusalime».

În 1945, Ghiuș Vasile Benedict, împreună cu fostul ziarist Teodorescu Alexandru (Sandu Tudor) mai apoi călugărit și devenit starețul schitului Rarău și alții, au pus bazele unei grupări intitulate «Rugul Aprins», organizând o serie de întruniri în incinta mănăstirii Antim din București.

În cadrul întâlnirilor ținute, au discutat pe lângă probleme de ordin mistic-religios și o serie de probleme politice, făcând comentarii dușmănoase la adresa regimului democrat din țară.

În aprilie 1948, activitatea acestei grupări a fost interzisă prin lege, însă Ghiuș Vasile Benedict a continuat să mențină legătura cu membrii grupării, iar în cursul lui 1955 și-au reluat activitatea în mod subversiv, constituind un grup clandestin format din elemente recrutate în special din rândurile studenților, cu care a organizat și ținut întruniri subversive, atât la domiciliul său, cât și la Mironescu Alexandru, precum și în paraclisul mănăstirii Plumbuita din București.

În cadrul acelor întruniri subversive, Ghiuș Vasile Benedict, Teodorescu Alexandru și ceilalți au făcut membrilor grupării o educație naționalistă, antidemocratică și au purtat o serie de discuții dușmănoase, făcând agitație contrarevoluționară împotriva orânduirii de stat democrat-populară din R.P.R.

De asemenea, Ghiuș Vasile Benedict a luat parte la mai multe întruniri clandestine ce au avut loc la domiciliul lui Mironescu Alexandru, în cadrul cărora au ascultat emisiile posturilor de radio imperialiste și au făcut comentarii dușmănoase împotriva regimului democrat-popular, preconizând schimbarea acestuia ca urmare a unei intervenții ce trebuia să survină din partea puterilor imperialiste, reinstaurându-se orânduirea capitalistă".

Prin urmare, la fel ca și în cazul celorlalți arestați din cadrul lotului, câteva elemente biografice firave au fost diabolizate și extinse pe stereotipurile regimului comunist din domeniul penal. Pe baza lor Benedict Ghiuș a fost condamnat la 18 ani muncă silnică și 10 ani degradare civică.

A executat pedeapsa la închisoarea „C" MAI, la Jilava de la 3.04.1959, la Aiud de la 19 mai 1959, fiind transferat apoi la formațiunea 0957 Ostrov de la 16 mai 1962. A fost eliberat la 25 iunie 1964, fiind grațiat alături de alți mulți deținuți politici. Restul vieții și-o va petrece în aceeași discreție și smerenie, devenind un adevărat model de duhovnicie pentru numeroase generații.

Binecuvântatul Părinte Benedict

Despre Părintele Benedict Ghiuş auzisem, cu mult înainte de a-l vedea pentru prima dată la chip, de la Mihai Urzică, care avea pentru el o imensă preţuire, ca de altfel mai toată lumea curat implicată a Bisericii. Din toate cele ce ni le spusese Mihai, doar de două-trei lucruri, notorii de altfel, îmi amintesc.

Costion Nicolescu

Părintele făcuse ani mulţi de închisoare politică sub comunişti. Fusese, pentru lung timp, unul dintre părinţii cei mai duhovniceşti, strălucitori, de la Patriarhie. Şi ne mai spusese Mihai cum, la un moment dat, după ieşirea din închisoare, se pusese problema să fie făcut arhiereu, i se întocmise chiar „dosarul" în vederea acestui act, totul era pregătit, dar maşinaţii externe (Securitatea!) şi interne (gelozia de breaslă!) îl feriseră de această corvoadă. Spun „corvoadă", pentru că după ce l-am cunoscut, atât cât puteam eu să-l cunosc, mi-am dat seama că pentru un om atât delicat şi, într-un fel, atât de fragil (în sensul cel mai bun al cuvântului), cum era el, acest lucru ar fi constituit mai degrabă o povară.

Un episod, pe care chiar Părintele ni l-a povestit o dată, are şi o notă de haz. În perioada imediat următoare lui '64, după eliberarea generală a deţinuţilor politici, s-a pornit un mare scandal în legătură cu biserica românească din Saint Jean de Beauvais de la Paris, a cărei „recuperare" sub jurisdicţia Patriarhiei noastre era dorită mult de puterea comunistă. Cum Părintele Benedict fusese în tinereţe prieten cu preotul acelei biserici, iar statura sa morală şi duhovnicească, aureolată şi de anii de temniţă comunistă, era extrem de impunătoare, i s-a impus Părintelui, în ciuda tuturor încercărilor de împotrivire, să meargă la Paris şi să „acţioneze" în consecinţă. A plecat în cele din urmă, dar hotărât să nu dea curs „misiunii" încredinţate. Odată ajuns acolo, românii locului, pentru care biserica era mai degrabă un bastion de rezistenţă anticomunistă decât unul de întâlnire cu Dumnezeu, oameni pentru care, pe deasupra, Părintele era necunoscut şi nu reprezenta un reper, l-au tratat ca pe un emisar al regimului comunist şi puţin a lipsit să nu fie scos din biserică molestat. Noroc că părintele paroh, prietenul său din tinereţe, l-a luat sub protecţie, a garantat pentru el şi atunci a fost lăsat în pace. N-a schiţat nici cel mai mic gest pentru a încerca să-i convingă pe acei oameni să revină la Biserica Mamă, deoarece a realizat rapid cum stăteau lucrurile şi că orice întreprindere mai mult ar fi tulburat lucrurile. După o lună de petrecere pariziană s-a reîntors în ţară, primind reproşrile previzibile din partea celor care-l trimiseseră, dar cu o conştiinţă la fel de curată ca la plecare. Povestindu-ne această întâmplare zâmbea uşor amuzat, ca şi cum ne-ar fi mărturisit vreo o şotie din tinereţe. „Ăştia, în ţară, mă închiseseră pentru atitudini anticomuniste, iar aceia vroiau să mă ia la bătaie că aş fi comunist!"

Un mare trăitor al Ortodoxiei

A fost, se pare, tot mai marginalizat şi până la urmă a fost obligat să se retragă la Cernica.

Cred că însoţindu-l pe Mihai Urzică am fost acolo prima dată şi am bătut împreună la uşa Părintelui. Locuia pe malul lacului, într-o căsuţă vecină cu cea în care locuise cu un veac înainte Marele Calinic. Inima mi se făcuse mică şi eram de tot pierit de emoţie. Mihai reuşise să-mi transmită toată evlavia lui şi să mă facă să conştientizez că mă voi afla în faţa unuia dintre vârfurile monahismului românesc. Ştiam că Părintele Benedict

era nu numai un mare trăitor, dar şi un om deosebit de cult, care făcuse studii în Franța, care citise mult – nu numai teologie –, ceea ce-i conferea printre monahi o faimă de erudit. Mi-am dat seama atunci că, la rândul lui, Părintele avea pentru Mihai Urzică o dragoste şi o prețuire egală cu a acestuia pentru Sfinția Sa. Considera că el este cel care trebuia să ceară învățătură şi sfat de la Mihai şi nu invers.

Mi s-a întâmplat să am de câteva ori în viață prilejul să asist la întâlniri din acestea, „de gradul zero" duhovnicesc. Lucrurile se petrec extrem de simplu, nu se spun mari cuvinte, dar în aer pluteşte o tensiune sufletească de o intensitate greu de suportat de cei mai slăbănogi din punct de vedere duhovnicesc. Atmosfera este deplin „energizată" (energii din cele necreate odihneau peste marii preoți şi se reflectau). Avem de-a face cu un fel de icoană a Taborului, cu o transfigurare evidentă a persoanelor respective (pentru că Hristos era prezent între ele), o lumină nematerială coborând peste ele, şi toate acestea îți dădeau o dorință certă si intensă de a face colibe în preajma lor şi de a petrece veşnic cu ele.

Smerenia îi oprea cuvintele de folos

La chip, Părintele nu era deloc chipul clasic de călugăr mare duhovnic. Barba îi era puțină, rară, tunsă foarte îngrijit, scurt de tot. Pielea îi era subțire, aproape transparentă, dar un trandafiriu foarte diluat îi înviora vag paloarea obrajilor. Când l-am cunoscut, suferea deja de Parkinson. Trebuia să-şi țină o mână cu cealaltă pentru a-i mai potoli tremuratul. Era tot numai fragilitate şi părea în toată clipa că se va frânge în scurt timp.

Privirea îi era de o nesfârşită candoare şi de o blândețe binefăcătoare. Numai infinită milă şi iubire înțelegătoare. În fața lui te simțeai complet dezbrăcat de toate minciunile tale oportuniste, descoperit şi acoperit în acelaşi timp.

Zâmbetul îi era schițat fin. Râdea mai mult cu ochii, care îi erau din când în când invadați de o lumină care se revărsa în afară. Era în ochii săi ațintiți asupra ta, totdeauna, o anumită uimire şi curiozitate, o întâmpinare timidă, o încercare sinceră de a-L descoperi pe Hristos în tine.

Noi, intrând în Biserică la o vârstă... matură, învățasem una şi bună: cum dăm de un duhovnic, să-i cerem imediat cuvinte de folos. De la Părintele nu prea căpătai. Abia dacă, pe parcursul discuției, apărea câte unul şi trebuia să fii foarte atent ca să-l reții. Şi poate că nu ne-ar fi mirat atâta, dacă nu i-ar fi mers duhul în legătură cu nivelul său intelectual şi cultural. El era cel care începea să te întrebe. Ce mai era prin oraş? La asta mai răspundeai cum mai răspundeai, dar când te întreba ce mai faci, amuțeai. Se interesa de evenimente, dar mai ales de persoane. Cred că a fost în mod real unul dintre cei mai smeriți oameni din câți am cunoscut. Părintele era şi el un om destul de timid. Pentru mine, asta făcea întâlnirea cu el cu atât mai dificilă, cu cât timiditatea lui se întâlnea cu timiditatea mea. Nu plecai totuşi niciodată cu mâna goală de la el. Bucuria sa era contagioasă şi o purtai îndelung cu tine.

Părintele tăcea mult. La început, aveam cumva impresia că e din cauza mea, pentru faptul că sunt un intrus păcătos care tulbură comunicarea. Aveam sentimentul micimii mele, din toate punctele de vedere, dar şi o stare de bucurie neînțeleasă şi negrăită. Mai târziu aveam să dau de mărturia unor persoane de a căror statură duhovnicească nu mă îndoiesc, dar care trăiau aproximativ aceleaşi sentimente şi stări. Din această cauză e destul de greu de transmis ceea ce trăiai lângă Părintele Benedict. Aflai în preajma lui mai mult trăire decât discurs, iubirea era prezentă mai mult sub forma de flux energetic decât de corpuscul-cuvânt. Vorbea puțin şi cu mult tâlc. Numai cei care i-au stat mai mult în preajmă au ajuns să se smulgă cât de cât acestei tensiuni şi să mai noteze câte ceva din cuvintele lui de folos. Avea dreptate şi Părintele Marc-Antoine Costa de Beauregard

când observa că datorită tăcerilor prelungi şi încărcate de semnificaţii se crea o tensiune spirituală atât de intensă încât aveai sentimentul că toată casa tremură cu tine şi te însoţea un anumit sentiment de disconfort. Căci creştinismul nu este, în fond, un fotoliu confortabil în care te aşezi liniştit spre a-ţi savura credinţa şi a judeca distant lumea.

Dincolo de cuvintele care se spuneau, puţine şi întrerupte de pauze lungi, care nouă ni se păreau şi mai lungi, rămânea predica aceea atât de puternică şi de subtilă, cu prezenţa. Plecai încărcat şi cu o bucurie nemărginită care-ţi umplea fiinţa, chiar dacă nu adunai prea multe cuvinte.

A suferit îndelung

La început, încă ne primea într-un fel de cameră destinată special acestui scop, aflată în dreapta culoarului de la intrare. Nu o dată a trebuit să-l aşteptăm, pentru că avea în altă cămăruţă pe cineva la spovedit. Între timp, priveam în tăcere rafturile pline de cărţi, multe dintre ele în franceză şi aparţinând multor domenii ale culturii. Cred că am zărit pe-acolo, mai la început, în camera de primire, şi un pick-up şi discuri de muzică clasică.

Părintele era foarte bine îngrijit şi protejat de o maică, al cărei nume nu mi-l mai amintesc. Ea ne aducea, câteodată din proprie iniţiaivă, câteodată la solicitarea Părintelui, câte o farfurioară cu dulceaţă de cireşe amare, de un parfum şi un gust cum nu mi-a fost dat să regăsesc în altă parte. Şi paharul cu apă rece de fântână era la fel de bun.

Mai târziu tot mai bolnav, ne primea în camera din stânga, unde şi dormea. Dar nu o dată, atunci când i-am bătut la uşă, maica ne spunea că Părintele era slăbit şi nu putea să ne primească. Se pare că a suferit mult în ultimii ani din cauza a tot felul de boli. Mulţi ne miram cum de poate să reziste atâta un părinte atât de plăpând şi aproape dintotdeauna suferind, în timp ce alţii mai voinici se tot duceau.

Pe birou, în parte răvăşite, pe mijloc, în parte stivuit, pe la colţuri, numeroase cărţi şi hârtii. Cred că primea destul de multe scrisori. Mai târziu apăruse, la capul patului, şi un radio, destul de bun pentru acea vreme, primit cadou de la vreun fiu duhovnicesc. Era fixat pe Europa Liberă.

Cel mai adesea, după ce ieşeam de la el, simţeam nevoia să mai hălăduim prin mânăstire şi ne îndreptam spre ostrov, în cimitir. Îl puteam vedea de departe cum îşi făcea plimbarea de seară în amurgul stins al Cernicăi, străbătând în lung şi-n lat balconul căsuţei, ce dădea spre lac şi spre insulă. Se gândea, se ruga, privea minunile întocmite de Dumnezeu... Uneori aveam impresia că ne însoţeşte cu privirea binecuvântător.

Amintire cu Părintele Benedict

Îmi amintesc de un călugăr român, părintele Benedict Ghiuş de la mănăstirea Cernica, din apropierea Bucureştiului. Părintele acesta practica, de mai multă vreme, rugăciunea inimii. Într-o duminică, slujeam Sfânta Liturghie în această mănăstire, împreună cu câţiva călugări. Părintele Ghiuş, foarte înaintat în vârstă, ne însoţea şi era asezat pe un scaun în colţul altarului. Soarele nu pătrundea în biserică, aşa că era destul de întuneric. La un moment dat, o lumină dulce a început să se răspândească din colţul în care era aşezat părintele Ghiuş. Fără a se întinde în tot altarul, lumina aceasta înconjura chipul surâzător şi transfigurat al părintelui. Aceasta lumină a durat pe tot parcursul liturghiei, iar în momentul în care părintele a luat Sfânta Împărtăşanie, mâinile i-au devenit luminoase. Cu toate acestea, părintele nu realiza ce se întâmpla. Atunci, fiecare s-a închinat înaintea sa, dar părintele s-a întristat, simţindu-se prea onorat, şi s-a retras smerit în colţul său. Odată cu sfârşitul slujbei părintele sa îndreptat umil spre chilia sa, cu privirile plecate.

Pr. Gh. Calciu Dumitreasa

Vedere de pe Centura Politicii

Țara lui Mucea, între odgoane și parâme

Viorel Patrichi

Gata! Am intrat în Uniunea Europeană! Ne-am văzut calzi! Am organizat revelioane în centrele oraşelor mari şi ne-am bucurat pentru această performanță care este mai degrabă o concesie făcută de Bruxelles pentru o economie cu performanțe modeste. Într-un moment paroxistic, Traian Băsescu şi-a aruncat paltonul spre masele largi populare, dar premierul Călin Popescu-Tăriceanu nu l-a însoțit şi a ținut să se bucure la o petrecere paralelă. Era ultimul semnal că puterea bicefală din România nu poate asigura coabitarea politică. De la conducători şi până la oamenii obişnuiți, dovedim un singur lucru: suntem total nepregătiți pentru provocările ce vor urma şi vom rămâne țară de categoria a treia.

A doua zi după circ, s-a etalat adevărata față a realității în gunoaiele aruncate prin piețe. A fost suficient ca iarna să dea uşoare semne de nervozitate pentru ca transportul să se blocheze aproape în toată țara. Sute de localități din estul României au rămas în beznă mai multe zile şi nopți. Am învățat rapid să introducem taxe şi impozite noi, invocând cerințele Uniunii Europene, dar nu facem nimic pentru rezolvarea problemelor de fond. Oficialii din Giurgiu au reuşit să blocheze circulația prin vamă tocmai din cauza taxei de tranzit. Medicamentele tot nu ajung, fiindcă reforma în domeniul sănătății doar s-a simulat, iar fondurile s-au deturnat consecvent, la fel ca în ultimii 17 ani. Monica Macovei îl acuză pe Călin Popescu Tăriceanu că nu combate corupția. Evaziunea fiscală continuă, şomajul este cronic, mai ales în lumea satelor şi a oraşelor mici, chiar dacă Direcția de Statistică susține contrariul. Valuri de tineri au migrat spre Occident în căutarea unui loc de muncă.

Aceasta este imaginea reală a unei Românii care a intrat de curând pe uşa din spate a Uniunii Europene.

Aleși, nu culeși!

La 1 ianuarie, România a intrat oficial în Parlamentul European. Cei 35 de reprezentanți ai țării noastre au devenit membri cu drepturi depline ai forului european. Şi au început în forță. La doar o zi de la instalarea în funcții, europarlamentarii români au contribuit la alegerea noului preşedinte al Parlamentului European: deputatul german Hans Gert Poettering. După care au sărbătorit-o pe Daciana Sârbu. Că fata tatei este dăşteaptă, patria să trăiască şi taberele de copii şi dă pionieri!

Programul se anunță destul de încărcat, aşa că reprezentantii țării noastre trebuie să se adapteze din mers şi să-i convingă pe cei de-acolo, dar mai ales pe alegătorii de-acasă, pentru că mandatul actual durează doar până în luna mai când vor avea loc alegerile pentru parlamentul european. Unii nu vor mai merge acolo. Şi ce surprize veți avea, copii!...

Nu am spus întâmplător că aleşii români trebuie să se adapteze la un mod de lucru mai exigent. Parlamentul de la Bucureşti, expresie a democrației noastre originale (câtă dreptate avea Tataie! Ptiu!), nu are o imagine strălucită printre români. Aleşii, de toate culorile politice, devin

brusc solidari, atunci când trebuie să voteze legi care le-ar putea afecta afacerile. Aşa s-a întâmplat când au respins legea privind Agenţia Naţioanlă pentru Integritate. Dezbaterile pe marginea bugetului au fost întrerupte de mai multe ori din lipsă de cvorum. Un adevărat circ s-a iscat atunci când preşedintele Traian Băsescu a citit raportul realizat de „Comisia prezidenţială pentru analiza dictaturii comuniste“. Preşedintele şi-a citit discursul printre huiduieli şi fluierături. Este adevărat că nici Parlamentul European nu a reuşit să adopte o rezoluţie prin care să condamne holocaustul roşu.

În plus, parlamentarii români nu se bucură de o bună imagine printre alegători, fiindcă nu-i interesează ce crede lumea despre ei. De-a lungul timpului, presa prezintă aleşi care dorm în fotolii sau care votează pentru colegii absenţi. Un caz puternic mediatizat a fost cel al nepoatei senatoarei Norica Nicolai, care a votat o lege în locul mătuşii sale. Mulţi parlamentari români îşi desconsideră alegătorii şi de aceea, nici un partid nu acceptă votul uninominal. Dar toţi îl reclamă şi aclamă!

Pe 1 februarie, a început o nouă sesiune a Parlamentului, prima după aderarea la Uniunea Europeană. Dacă vor ca românii să-i vadă altfel, aleşii noştri trebuie să-şi schimbe mentalitatea şi, în consecinţă, comportamentul. Fiindcă numai de ei depinde viitorul democraţiei noastre, adică asanarea clasei politice. Care asanare?

Un bilet... găsit

Blestemul lui Caragiale ne pândeşte politica la peste o sută de ani. Individul acesta trebuie scos din biblioteci, scos din şcoli şi ars în pieţele publice! El... nu el, cărţile lui, fotografiile lui, cu surâsul acela subţire, pe sub mustaţa aia ca o ghilotină a spiritului balcanic. Noi nu ne aflăm în Balcani! Noi trăim în spaţiul carpato-danubiano-pontic! Noi suntem urmaşii lui Decebal, care a preferat să moară... Nu se mai poate! Dandanache este o pacoste pentru români (fără aluzii la originea elenă a lui Călin, vă rog...).

Marinelu i-a propus lui Călin un parteneriat politic foarte firesc: hai să facem în aşa fel ca să nu ne arate lumea cu degetul, să nu facem ca Adrian Năstase cu Ion Iliescu! Să recapitulăm fantazând nesemnificativ, adică fără să mutilăm istoria recentă de după facerea Alianţei NU:

Prima zi:

– Căline, facem fuziune?

– Da.

– Dă-ţi demisia!

– Da.

A doua zi:

– Dinule, ce zici?Nu-mi mai dau demisia. Nu facem fuziune. Vor să îngroape PNL!

–Traiane, te termin...

– Căline, ai optat pentru sistemul ticăloşit, pentru mafie...

A treia zi:

– Monica, vino la Guvern. Hai şi tu, Ilie, până la mine. Ce facem pentru societatea lui Dinu? N-aş vrea să înţelegeţi greşit demersul meu, desigur...

A patra zi:

– Traiane, ai putea să intervii la Parchet pentru Dinu?

– Elena, uite aşa înţeleg mafioţii să conducă ţara!

A cincea zi:

– Daţi în dosarele mele de la Regia Protocolului de Stat? Vă arăt eu ce poate face o blondă. Am văzut biletul!

– Parcă este ceva. Întrebaţi-l pe domnul Tăriceanu...

– Nu am trimis nici un bilet, este o făcătură. Nu mă puteam duce la dracu să mă dau bine pe lângă Dumnezeu...

A şasea zi:

– Iată biletul. Este dovada că premierul înţelege să conducă România cu ajutorul grupurilor mafiote!

– Este o minciună! Şi el i-a dat un bilet lui Radu Stroe! Da, cu serviciile secrete, cu legile siguranţei, desigur... şi el are grupări mafiote la Cotroceni. Cunoaşteţi foarte bine... restaurantul...

asfaltarea... este o societate... două-trei... Oana, dă-mi te rog documentele.

Şi Oana, care leşinase cu o lună înainte în direct, nu a mai venit. Probabil că leşinase din nou...

A şaptea zi, în care „dracu“ nu se odihneşte:

– Nu pot să-l concediez pe domnul prim-ministru...

Şi i-a făcut...

Aflat pe năsălie, Călin-Filă-dă-Poveste a încasat ca-n basme. Asta înseamnă să fii captiv, să fii inert în politică. Este inevitabil ca România să treacă la alegeri anticipate, fără urmă de regret. Trebuie să-i schimbăm până vor învăţa că nu au ce căuta acolo dacă nu oferă românilor alternative fezabile de conducere, de administrare, mai precis, fiindcă, oricum, comanda vine din altă parte. Mai ales după ce l-am văzut pe Adrian Severin că pledează „pentru o Europă federală, nu pentru o confederaţie“. Vă rog s-o ţineţi tot aşa!

Deocamdată, singurul ferment al politicii din România este acest preşedinte Băsescu, complet atipic, un om cu un limbaj neconvenţional, care, venind dintr-o lume a „băieţilor deştepţi“, este pus într-o situaţie nouă: să încerce să mai salveze ceva. El a înţeles - şi a şi spus-o - că mafiile au interese adverse faţă de interesele naţionale. În 2006, a reuşit să impună deschiderea arhivelor Securităţii, cu tot circul care a urmat. Dacă Prostănacu striga sus şi tare că Marinelu este „produsul securisto-comunist“. În timp ce Prostănacu este fecior de general, Marinelu venea dintr-o lume care colabora cu băieţii. Inevitabil! Şi putea Marinelu s-o spună, deschis, să se limpezească apele definitv.

Este foarte straniu, dar acelaşi Călin a blocat legile siguranţei pe motiv că vom deveni „stat poliţienesc“. Am intrat în Uniunea Europeană fără aceste legi pentru un stat naţional normal.

Tot Marinelu a acceptat condamnarea comunismului. Chiar dacă se mai făcuse. Ştia ce reacţii vor avea „vulturii cruciaţi“. Ştia ce va face „limbricul“. Chiar dacă ştia cine este Vova Tismăneanu şi pe cine vrea el să spele. Poate tocmai de aceea. Cine nu se mai spală nici cu Dunărea? Vova! Trebuie să revenim fiindcă merită.

Văzând că basarabenii stau la cozi interminabile pentru vize, Traian Băsescu a plecat la Chişinău şi l-a convins pe fratele Vladimir Voronin să mai deschidă două consulate temporare pentru rezolvarea problemelor. Şi s-au făcut.

Motocicleanu s-a sinucis!

După ce-a rămas în cârjă, Motocicleanu şi-a zis că trebuie să meargă mai departe şi să pună şi partidul lui Brătianu pe năsălie. L-a dat afară pe Gheorghe Flutur, care-i ceruse să discute cu Teodor Stolojan şi atunci s-au revoltat liberalii de Moldavia, cu Jiji Pinalti în frunti. Floarea liberalismului de sub Chetrişica se simte violată. Jiji vrea să plece din partid, ei nu vor să-l dea afară. Motocicleanu vrea să-i facă zile fripte pentru ca Jiji de sub Chetrişica să plece singur, iar Jiji nu vrea să iasă din partid ca să nu piardă fotoliul de primar. Ei bine, explicaţia oferită de Gheorghe Ştefan este un diamant de gândire politică: „Mă surprinde că nu mă exclud o dată din partid. Ei chiar nu înţeleg că dragoste cu de-a sila nu se poate şi că ceea ce fac ei acum este un viol politic? În statutul partidului scrie clar că orice membru are dreptul să-şi exprime opiniile liber, iar minoritatea trebuie respectată şi protejată. Pur şi simplu, conducerea PNL a călcat statutul în picioare. Doar ei spuneau la şedinţa Delegaţiei Permanente, când s-a pus problema excluderii mele, că sunt caraghioşi dacă-mi retrag sprijinul politic“, a explicat Jiji.

Ca fost comunist, vă asigur că tovarăşii n-au murit. Ei spuneau că „nimeni nu e de neînlocuit“, dragă Jiji. Cel mai bun exemplu: Motocicleanu l-a înlocuit pe Gheorghe Flutur de la Ministerul Agriculturii cu Dan Motreanu, un profesor de istorie. „Nu trebuie să fie specialist în agricultură. Trebuie să absorbim fondurile“, s-a explicat Motocicleanu. Atunci când voi fi şef de guvern, voi pune la Agricultură o... moaşă. Fiindcă ţărişoara noastră cu ultimii ţărani creaţi de Dumnezeu mai trebuie moşită.

După ce a explodat bomba Mucea, Felix şi-a retras partidul de băieţi deştepţi din guvernul lui Tăriceanu. Ca să poată striga apoi că ei ar fi victime politice.

Gazetăresele-pistol nu mai pricep nimic, dragă, sigur e mâna lungă a lui Băsescu şi ochiul lui care vede şi după colţul centurii. El a distrus Partidul Naţional Liberal! Nu, Securitatea a... Prin urmare, eu dau afară din partid oameni ca Valeriu Stoica sau ca Teodor Stolojan, iar Traian Bă-

sescu este criminalul. Aferim!...

Imediat, „platformiştii“ au constituit Partidul Liberal Democrat, iar în Parlament, aleşii noştri, cu fler patriotic, au început să migreze ca fluturii spre lampă. Mai ales că spiriduşul Emil Boc a făcut o declaraţie-şoc, pe care numai un prost n-o pricepe: „Îl rugăm pe domnul Tăriceanu să demisioneze şi va vedea că Partidul Democrat nu se teme de alegeri anticipate!“. Şi nu se va teme.

Cum Teodor Stolojan a pus de un nou partid liberal, tot cu Brătianu pe firmament, nu putea lipsi Mona Muscă, întoarsă recent din tranşeele luptei cu Ticu Dumitrescu, acest Robespiere din epoca Marinelului.

„Și noi am manipulat sondajele!“

Este afirmaţia deschisă a Prostănacului. Pentru o asemenea declaraţie publică, într-o ţară normală, procurorii ar fi trebuit să-i bată la uşă. Am putea presupune, dacă nu am fi siguri, că lucrurile nu au stat altfel la alegeri şi nici la referendumul pentru votarea Constituţiei, consultare organizată de marele Cozmâncă. Aceşti indivizi au compromis astfel din faşă ultima speranţă a românilor pentru democratizarea ţării. Oamenii votau cu încredere în viitorul lor, chiar stăteau la coadă ca să-şi manifeste voinţa, iar cozmâncii manevrau rezultatele.

Şi a fost un congres ca o sărbătoare de haită în Partidu' lu Mucles. S-au amuşinat, şi-au marcat terenul şi locul în haită, au rânjit, s-au clănţănit, simulând că-şi caută reciproc puricii. „Au fost consultări democratice!“, a exultat Prostănacu. „Colegii mei m-au lucrat, nu adversarii politici. Eu n-am venit cu lista de vicepreşedinţi de la restaurant“, a ripostat Sorin Oprescu, cel care a avut curajul să candideze contra Prostănacului. Şi i-a numit pe sforarii din Partidu lu Mucles, care au lucrat mai dihai ca Marinelu! Tipic, flăcăi!

Şi ridică Manea grosu şi-arţăgosu plosca de la Izvorul Minunilor: „Ce gust bun are Sorin ăsta în gură! Nu mi-e frică să beau după el.“ Şi soarbe cu poftă, ca un băiat de băieţi. Prietenia supremă! După care, I.C. Frimu – sau Manivelă, cum vă place sa-i spuneţi lui Mitrea – a dat-o pe şleau: „Dacă stai cu o bucă pe o sobă fierbinte şi cu o bucă pe o bucată de gheaţă, s-ar putea să crezi că oficial ţi-e bine!“ Omul chiar credea că, dacă tot a adunat bani pentru congres de la toţi baronii, Prostănacu nu-l va lucra. Dar votul a fost adus din condei până când a ieşit în locul lui un anonim cu mult mai brunet.

Cel care jubila spre sfârşitul farsei era însă Tataie. A fost acceptat drept preşedinte de onoare în Partidu' lu' Mucles. Auzise clinchetul zurgălăilor procurorului Dan Voinea, un băiat aşa de bun la toate. L-a avertizat însă pe Prostănacu să nu creadă că va sta în expoziţie. „Ion Iliescu poate să conducă, şi ştim cu toţii că Ion Iliescu conduce şi din debara, dacă îl pui acolo“, spunea Sorin Oprescu. Doctorul credea că Partidu lu Mucles se poate curăţa din interior şi, de aceea, el i-a arătat cu degetul pe sforari. Iar haita l-a sfâşiat. „El s-a comportat ca un outsider şi nu avea nici o şansă în acest fel“, s-a bâţâit Tataie.

Bâza

La şedinţa Consiliului European de iarnă, Traian Băsescu „a uitat“ să mai vorbească despre aderarea Basarabiei la Uniunea Europeană, la pachet cu Balcanii de vest. Chiar dacă până atunci era campionul acestei idei lăudabile. E adevărat că se petrecuseră unele lucruri ciudate. Fratele Vladimir Voronin a început să ne înjure din nou.

În plus, Voronin este în stare de orice ca să-i facă pe plac lui Vova Putin, iar Kremlinul a impus Uniunii Europene interzicerea importurilor de carne din România. Şi gânditorii de la Bruxelles s-au conformat imediat. Cererea Moscovei era ceva mai veche. Agenţii FSB fuseseră informaţi că va izbucni scandalul Mucea-Beniatov, iar Rusia a trecut la represalii prin şantaj politic la scară continentală. Iată care este ipostaza în care a ajuns România, lucru pe care trebuie să-l conştientizăm cu toată detaşarea. Departe de mine să-l acuz pe Traian Băsescu de exagerări faţă de Rusia. Trebuia să vină un preşedinte care să le spună verde ruşilor ce interese are România. Sigur, nu este uşor să joci la ruleta lui Putin, dar au şi românii au joc ciudat şi vechi, practicat în special la priveghi: bâza. Nu ştii niciodată cine, de ce şi de unde te pocneşte.

Drum bun, România! Să dea Dumnezeu să te regăseşti prin eforturi proprii, fiindcă numai aşa vei învinge.

Războiul rece pentru Marea Neagră

Interesele de tot soiul din regiunea Mării Negre întreţin un continuu război, mai puţin cu arme convenţionale şi mai ales prin atacuri economice, între ţările riverane, ţări ale UE şi SUA pentru obţinerea poziţiei dominante. Miza cea mai importantă este energia. În acest război se înfruntă şi două concepţii de geopolitică: „Forţa Maritimă“ şi prevalenţa puterilor continentale.

Octavian Sergentu

Concepţia „Forţei Maritime“ este o teorie geopolitică care a fost avansată de amiralul de flotă maritimă şi istoricul american Alfred Mahan. Dacă geopoliticieni precum Ratzel, Mackinder, Haushofer au susţinut prevalarea puterilor continentale, Mahan a lansat concepţia prevalării puterilor maritime.

În primul război mondial strategia mahaniană a „anacondei“ s-a realizat în sprijinul Antantei şi a mişcării albgardiste de la periferia Eurasiei (ca răspuns la pactul de pace între bolşevici şi Germania); în cel de-al doilea război mondial a fost îndreptată împotriva „Europei Centrale“ şi, în special, prin operaţiile militar-maritime, împotriva ţărilor Axei. Linia atlantistă în geopolitică s-a dezvoltat practic fără întreruperi cu tradiţia clasică anglo-americană (Mahan, Mackinder, Spykman). Pe măsură ce SUA devin o „putere mondială“, geopoliticienii-atlantişti de după război precizează şi detaliază aspectele care fac parte din teorii, dezvoltând sferele factuale. Modelul pe care se bazează, cel al „Forţei maritime“ şi perspectivele geopolitice ale lui, se transformă din elaborări ştiintifice ale anumitor şcoli militar-geografice în politica oficială internaţională a SUA. Victoria atlantiştilor asupra URSS (hartlandului) însemna intrarea într-o noua epocă radicală, care cerea modele geopolitice originale. Statutul geopolitic al tuturor teritoriilor tradiţionale, regiunilor, statelor şi uniunilor se modifică rapid.

Perceperea realităţii planetare după sfârşitul razboiului rece au condus pe geopoliticienii atlantişti la două scheme principale. Una ditre ele poate fi calificată „pesimistă“ (pentru atlantism). Ea moşteneşte linia tradiţională pentru atlantism de confruntare cu hartlandul, care este considerat neterminat şi neexclus de pe ordinea de zi odată cu prăbuşirea URSS şi prognozează noi constituiri de blocuri eurasiatice, bazate pe tradiţiile civilizaţiilor şi pe arhetipuri etnice rezistente. Această variantă poate fi numită „neoatlantism“, esenţa ei se rezumă la o examinare în continuare a imaginii lumii prin vizorul dualismului de bază, care doar nuanţează apariţia unor zone geopolitice suplimentare (în afara de Eurasia), care la fel pot să devină focare de confruntare cu Occidentul. Cel mai relevant reprezentant al unei astfel de abordări neoatlantiste este considerat S. Huntington. Ce-a de-a doua schemă, bazată pe aceeaşi imagine iniţială geopolitică, este invers, optimistă (pentru atlantism) în sensul că examinează situaţia care s-a conturat ca urmare a victoriei Occidentului în războiul rece, ca una definitivă şi fără întoarcere. Pe aceasta se construieşte teoria „mondialismului“, concepţia sfârşitului istoriei şi lumii unitare, care afirmă că toate formele diferenţierii geopolitice – culturale, naţionale, ideologice, religioase, statale etc. – vor putea fi parcurse irevocabil şi va începe o eră a civilizaţiei comune pentru omenire, fundamentată pe principiile liberal-democraţiei (Reprezentant F. Fuckuyama).

Rusia, primejdioasă și pentru ea însăși

Factorul Global Rus în anumite scrieri ale geostrategilor ruşi posedă un rol extrem de important. În prezent, aceştia susțin că pentru securitatea Federației Ruse există agresiuni externe şi interne. Securitatea națională a Rusiei este minată social, politic, economic, teritorial, regional, etnic şi de alte contradicții, precum şi de tendința unor state şi forțe politice de a apela la mijloace militare pentru a le rezolva. Un mare pericol pentru Rusia prezintă conflictele militare din zonele de frontieră de pe teritoriile fostei URSS în afară de conflictele etnice, un anumit pericol pentru unitatea teritorială a Rusiei provine, de asemenea, din posibilitatea de dezbinare în Ural şi Siberia Occidentală în două părți, europeană şi asiatică. Sciziunea Rusiei ar crea în lume un focar periculos de războaie interne şi internaționale, ceață şi cataclisme revoluționare. O sursă de bază ca potențial al agresiunii pentru Rusia o constituie SUA şi NATO. Geopoliticienii ruşi consideră că acestea elaborează concepții periculoase militar-strategice şi susțin o politică miltar-tehnică duşmănoasă a intereselor ruseşti. SUA, conform opticii acestora, expun deschis tendințe hegemonice de conducător mondial. Rusiei i se prezintă, în diverse forme, pretenții teritoriale pe întregul perimetru al frontierelor sale. Pe de altă parte, principalele şcoli de gândire geostrategică dominante la Washington în anul 2000 constatau că, la vârful piramidei, lupta pentru supremație este dată între neoliberalismul instituționalist, geoeconomie şi neorealism. Ideile huntingtoniene ale conflictului dintre civilizații, sau globalismul neoconservator străluceau prin absență. Geoeconomia operaționaliza doctrina potrivit căreia intrăm într-o nouă epocă în care competiția şi conflictul militare fac loc competiției şi conflictului economice. Confruntările nu mai sunt militare, ci „războaie economice" pentru „supremație comercială" sau dominarea unor piețe. Crearea unei economii competitive devine miza majoră a noului joc geopolitic. Resursele statului (inclusiv spionajul) trebuie mobilizate în acest sens. Conceptele-cheie sunt „stat comercial" şi „competiție economică", iar principalul promotor al doctrinei este considerat Edward Luttwak, binecunoscut drept unul dintre strategii primului război din Irak. În vreme ce geoeconomia este o doctrina a competiției, neoliberalismul instituțional e o doctrină a cooperării internaționale. El promovează integrarea globală sub o structură de guvernare bazată pe o complexă arhitectură instituțională ilustrată de ONU, NAFTA, OMC etc. Unii adepți merg până la ideea că statele-națiune, trebuie să-şi cedeze treptat autoritatea către acest sistem de instituții transnaționale. Alții susțin însă că, într-o lume a globalizării, o geopolitică eficientă nu mai poate fi exercitată decât prin intermediul acestor instituții. De aici obiectivul de a le intări, pentru a putea mai apoi avansa agenda prin ele. Conceptele-cheie țin de „instituții internaționale" şi „globalizare", iar liderii acestui grup vin în special din zona academică (Robert Keohane, Joe Nye) sau din ramura liberal-democrată a *establishment*-ului de politică externă (Richard Holbrooke). Spre deosebire de neoliberali, neorealiştii afirmă un scepticism profund cu privire la instituțiile internaționale şi, în general, la angajamente pe plan global, altele decât în interes strict național. Pentru ei, SUA ar trebui să facă în lume jocul clasic al Marii Britanii în Europa. Să monitorizeze oarecum detaşate balanța sistemului şi să se implice doar pentru a o echilibra când situația o cere. Statele aliate tre-

buie îmbrăţişate şi susţinute fără rezerve (fie că sunt democraţii sau nu), iar intervenţiile umanitare, promovarea democraţiei etc. de dragul lor însele nu sunt considerate necesare, ci chiar dăunătoare. Conceptele-cheie: „interes naţional" şi „balanţa de putere", iar principalii promotori sunt Donald Rumsfeld şi Condoleezza Rice.

Rolul tot mai important al Turciei

Revenind la Rusia, menţionăm că un interes sporit prezintă politica sa prin prisma PGS (Periferia Geopolitică Strategică). Unul dintre actorii importanţi din PGS este Turcia. În raporturile geopolitice, Turcia se arată a fi un adversar tradiţional în zona Balcanică, a Mării Negre, în Transcaucaz. Mai ales că Turcia dobândeşte acum o semnificaţie geopolitică independentă în calitate de centru de putere în regiune. S-au învechit înfăţişările despre aceasta ţară ca despre „flancul sudic" NATO, ceea ce în esenţă era corect în perioada lumii bipolare. Astăzi, Turcia este un puternic centru economic, militar şi – cel mai important – ideologic al regiunii. În afară de aceasta, Turcia este un nod geopolitic care leagă (sau dezleagă) regiunile Europei de Sud, Orientul Apropiat şi îndepărtat, spaţiul post-sovietic. O importanţă mare a dobândit Turcia în timpul prăbuşirii URSS, odată cu creşterea potenţelor sale politico-militare şi umplerea vacuumului geopolitic în câmpul sudic de acţiune al Rusiei. Încă nu demult, raporturile Occidentului cu Turcia păreau fără nori. Turcia era privită ca unul din principalele centre de bază care adunau pe filiera comună forţele coaliţiei anti-irakiene în regiune, ca o armă a Occidentului de pătrundere în ţările CSI, inclusiv şi în scopul ruperii continue a rămăşiţelor influenţei ruse.

Turcia constituie unul din principalii concurenţi şi oponenţi ai Rusiei în raza sa sudică (dar şi pe teritoriul propriu-zis rus - în Transcaucazia, pe Volga, are interes chiar pentru Iacuţia). Puterea Forţelor Militare Maritime a Turciei (conform posibilităţilor militare) depăşesc astăzi puterea flotei Mării Negre. Economia Turciei, cu toate greutăţile sale, este destul de dinamică. Vectorul tendinţelor geopolitice în prezent sunt în primul rând teritoriile CSI, vecinătatea Mării Negre, Caucaz, Asia Centrală, Transcaucazia. Chiar dacă posibilităţile economice pentru tendinţele pan-turce nu sunt mari (volumul total al investiţiilor în ţările CSI din partea Turciei nu depăşeau trei miliarde dolari până de curând), Turcia se sprijină pe afinitatea limbii, rădăcinile istorice comune, comunitatea religiei. După ascensiunea la începutul anilor '90 în direcţia post-sovietică, în prezent Turcia întâmpină unele greutăţi în acest proces.

Factorul R. Moldova în spaţiul pontic

În perioada de emancipare naţională şi democratică a Republicii Moldova, guvernul sovietic de la Moscova a elaborat un plan strategic bine determinat pentru această ţară românească, prin care urmărea să fondeze încă două formaţiuni statale: Transnistria şi Găgăuzia. Dacă pentru cea de-a doua formaţiune Chişinaul a reuşit să găsească o formulă de coexistenţă, nu acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu fantoma statală cu nucleul acţional la Tiraspol. Separatiştii din estul R. Moldova au încercat să demonstreze existenţa unui drept obiectiv pentru crearea în Transnistria a unei republici suverane, invocând specificul etnic şi istoric al regiunii: *pământ rusesc strămoşesc cu specific multinaţional*, care nu a fost niciodată în componenţa unui stat românesc. Ceea ce este un fals grosolan, întrucât etnia dominantă rămâne cea română, chiar dacă de partea cealaltă a balanţei am pune suma etnicilor ruşi şi ucrainieni.

Actuala elită politică de la Tiraspol a fost constituită în special din cadre externe din spaţiul estic, cu pregătire profesională minimă. Stăpâneşte acest teritoriu încă din perioada URSS. N-a existat un schimb de generaţii în viaţa politică a acestei regiuni a R. Moldova. Analiştii au perceput fenomenul transnistrean ca pe unul dezvoltat revanşard la adresa destinului liber pe care şi-l dorea Chişinăul şi al democratizării spaţiului ex-sovietic. Asta o arată în primul rând sprijinul dat de către regimul de la Tiraspol pentru echipele care doreau să reinstaureze sistemul totalitar. După conflictul armat din 1992, au existat iniţiative de relansare a dialogului dintre cele două maluri ale Nistrului, iniţiative încurajate de organizaţiile internaţionale şi interguvernamentale, ca şi de „Mama Rusia".

Datorită conflictului transnistrean, dar nu numai, Chişinăul a fost nevoit să abdice de la traseul prooccidental şi să-şi îndrepte faţa spre Moscova. În politica de stat, ca şi în geopolitică sau studiul relaţiilor internaţionale, se pune un accent major pe termenul de securitate naţională. Securitatea poate fi definită ca un „raport dinamic între ameninţări şi capacităţi", dar în care potenţialul militar nu mai ocupă un loc central. Elaborarea unor proiecţii şi scenarii geopolitice şi geostrategice se fac în continuare în cadrul laboratoarelor geopolitice ruse referitor la sud-estul european, ele având menirea de-a desemna ulterioarele raporturi şi mişcări vectoriale ale politicii externe a Moscovei, inclusiv pentru R. Moldova.

Cine ameninţă Moldova

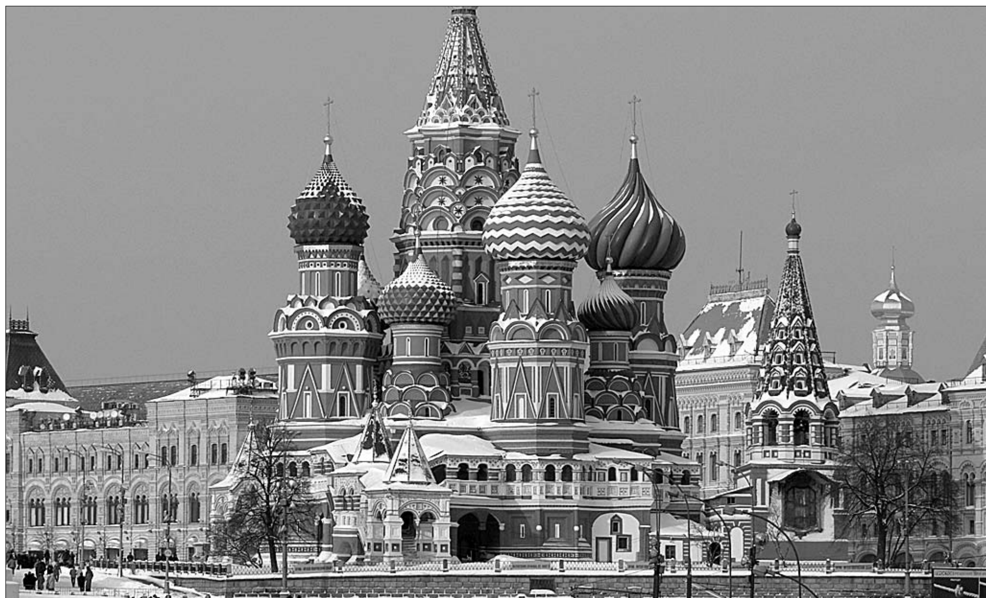
Ameninţarea cea mai mare care planează asupra securităţii R. Moldova vine, evident, dinspre Moscova. Economic, mediatic, informaţional, politic etc. Kremlinul lui Putin a condamnat Chişinăul, etichetându-l ca duşman. Iar tentativele elitei politice basarabene de a deschide o cale de dialog s-au soldat cu insuccese vizibile. Kremlinul este în relaţiile cu Chişinăul de-a dreptul paranoic. Este tot mai clar, în contextul conflictului de pe Nistru, în paralel cu evoluţia relaţiilor Rusia-Moldova, că soluţionarea oricărui conflict de pe glob necesită „aprobarea" formală sau informală, tacită, directă sau indirectă a cel puţin unuia dintre cei doi centri de putere. În cazul prelungitei crize transnistrene, acest acord nu a fost obţinut până acum. Între Chişinău şi Tiraspol, de la 1988 întotdeauna au existat disensiuni, iar diferendul nistrean n-a fost soluţionat nici până astăzi, chiar dacă a existat un plan Kozak şi nenumărate proiecte de reglementare a conflictului.

Considerată că duce o politică duplicitară, Moldova a fost şi este dezavantajată în raport cu Transnistria, care continuă să fie considerată aliatul geostrategic tradiţional şi continuu fidel centrului sau geopolitic. Chişinăul este biciuit economic, mediatic, politic. Moscova a reuşit să creeze conflicte în spaţiul ex-sovietic, pe care le-a îngheţat, dar nu le-a stins; ele rămân primejdii latente, gata să se reaprindă cu putere la momentul oportun. Însuşi faptul că Moscova a adoptat o politică de dublu standard faţă de celelalte republici post-sovietice, încununează rolul ei de putere regională cu tendinţe „neoimperiale". Referitor la aşa-zisa republică transnistreană, aceasta consideră că este într-o situaţie rezolvabilă după modelul Kosovo – considerat, în mod nejustificat, un precedent. Susţine că dacă Serbiei i se va impune suveranitatea regiunii Kosovo, se va fi creat un precedent internaţional juridic care se va proiecta inevitabil asupra situaţiei din alte „conflicte îngheţate".

„Rusia nu îi va lăsa la nevoie pe conaţionalii stabiliţi în prezent în afara graniţelor ei, fie că e vorba de probleme umanitare, fie că de pericol pentru siguranţa oamenilor" – afirmă diplomaţia rusă.

Apariţia unor organizaţii de tipul CSI-2, confirmă faptul că Moscova nu va ceda Tiraspolul ca important cap de pod şi nod geopolitic şi geostrategic în contextul frontierei UE la Marea Neagră. Chiar dacă UE consideră că este nevoie de o singură voce în relaţia cu Rusia, pe numitorul comun al intereselor naţionale, dar care să reprezinte principii comune şi de la care să nu se abată nimeni, aceasta nu s-a concretizat până acum.

România în geopolitica Mării Negre

Între Forumul Mării Negre, inițiativa românească pentru Europa de Sud-Est, şi Organizația Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN) există asemănări, dar şi multe deosebiri. Prima organizație, prin excelența opțiunii democratice în regiunea Marii Negre, poate fi apreciată ca una care vine cu o nouă abordare a politici din zona Pontului Euxin. Rusia însă deține pachetul majoritar de acțiuni ale OCEMN-ului. „Singurul câştigător al extinderii duratei conflictelor înghețate este țara căreia nu-i place să aibă o dezvoltare democratică. Este țara care continuă încă să creadă că diferite țări pot fi controlate în deceniul următor sau în secolul următor", a spus preşedintele Traian Băsescu. Preşedintele României a acuzat indirect Rusia că beneficiază de pe urma conflictelor înghețate din țări precum Georgia şi Moldova. Probabil că, preşedintele Basescu a crezut că se află încă în epoca războiului rece. Preşedintele României a cerut SUA să facă tot ce pot pentru a preveni „repetarea dominației autoritare în Europa de Est". O afirmație care poate să alineze în acest demers şi state grele din UE. Aprecierile preşedintelui Băsescu referitoare la Rusia sunt exacte şi oportune. Rusia contemporană arată ca o mimare a ideii de o democrație adevărată. Societatea se prezintă extrem de polarizată, oamenii politici incomozi sunt închişi, iar în ultima vreme jurnaliştii plătesc cu viața curajul de a spune lucrurilor pe nume. Puterea lui Putin la Moscova este exstinsă, iar „țarul" încă exercită o anume fascinație pentru mase.

Europa este, însă, interesată de stabilitate şi cooperare cu Rusia, continuarea proceselor de acolo compatibilizând această țără-continent cu restul Occidentului. Relațiile României cu Rusia nu au fost cu adevărat normalizate niciodată după 1989. Numeroasele afirmații ale lui Băsescu – cum au fost şi cele de anul trecut, din SUA, când a numit Marea Neagră „lac rusesc", nu au capacitatea de revigorare a relațiilor Bucureştiului cu cel mai de seamă furnizor de energie al Europei. Băsescu este sprijinit în demersurile sale de preşedintele Poloniei, Lech Kaczynsky, şi fratele său geamăn, Jaroslav, premier al aceleiaşi țări, care au un discurs la fel de tranşant împotriva Rusiei. Aceştia au reproşat Germaniei înțelegerile de miliarde de euro semnate cu Moscova pentru importul de gaz rusesc printr-un gazoduct în curs de construcție prin Marea Baltică. Un alt Pact „Molotov-Ribbentrop"?! Germania este deranjată de aprecierile polonezilor. Pe de altă parte, țările Europei de Vest au o poziție moderată față de Rusia, cu care desfăşoara un comerț intens. În Est, Polonia şi Țările Baltice formează asa-numitul pol antirusesc din Uniunea Europeană, relațiile cu Moscova fiind complexe şi delicate. Integrată

în NATO şi UE, România este păzită de căderea din nou sub dominaţia Moscovei. În schimb, continuă să plătească cea mai groasă factură, cu cel mai ridicat preţ din Europa pentru gazul importat din Rusia. Şi trebuie să-şi amâne un vis mai vechi, de reîntregire a ţării, prin revenirea la trupul său a Basarabiei, Herţei şi Bucovinei.

OCEMN este încă neputincioasă

Unul dintre motivele pentru care şeful diplomaţiei române s-a aflat la Moscova, de curând, la reuniunea OCEMN, a fost, potrivit propriilor afirmaţii, „nevoia de mai multă seriozitate în comunicarea dintre statele membre". Însă Rusia are încă multe probleme de comunicare şi de încredere cu statele riverane Mării Negre. Motiv pentru care a tratat, ca şi la *summit*-ul Mării Negre de la Bucureşti, cu reticenţă propunerile de reformare a organizaţiei. Deşi dorea să eficientizeze structura politică şi economică a proiectelor OCEMN, România s-a lovit de refuzul încăpăţânat al diplomaţiei ruse.

Kremlinul nu este de acord cu cerinţa statelor membre ca de acum înainte deciziile să fie luate prin majoritate calificată, şi nu prin consens – un artificiu care permite Rusiei să blocheze orice proiect pe care nu îl doreşte. La Moscova, Serbia a preluat preşedinţia organizaţiei – o bună ocazie pentru acest stat de a-şi promova în regiune politica externă. Statele din zona pontică vor putea, astfel, coopera mai eficient cu Uniunea Europeană, mai ales că, de la 1 ianuarie, OCEMN număra trei membre UE: Grecia, Bulgaria şi România. Deocamdată, OCEMN nu are însă structuri adaptate la cooperarea cu UE. Ar putea fi astfel puse pe agenda europeană probleme mai puţin stringente, precum conflictele îngheţate din Transnistria, Osetia de Sud şi Abhazia. Mai ales ca UE nu face diferenţa între proiecte politice şi economice, tratând OCEMN-ul ca pe un tot. Iar acolo unde există securitate economică, este şi securitate politică.

Tortul energetic

Deşi tortul comerţului cu energie în regiune a fost împărţit între SUA şi Rusia, s-au strecurat pentru câteva felii şi mai multe firme europene, printre care Shell, Total, Eni şi Petrom. Americanii au avut o singură problemă: aprovizionarea cu petrol a Israelului. Şi au rezolvat-o construind conducta petrolieră Baku (Azerbaidjan) – Ceyhan (port turcesc la Marea Mediterană). Atât Turcia, cât şi Azerbaidjanul au relaţii foarte bune cu Israelul, soluţia Ceyhan garantând alimentarea energetică a Israelului (care consuma, anual, 12 milioane de tone de petrol), chiar dacă relaţiile acestei ţări cu ceilalţi vecini s-ar deteriora. Pentru ca petrolul să ajungă în „lumea larga" există o singură rută: de la porturile estice ale Mării Negre, prin strâmtorile Bosfor şi Dardanele, în Marea Mediterană şi, de aici, oriunde în lume. Dar turcii, din motive ecologice, au decis să nu permită tranzitarea strâmtorilor a mai mult de 25-30 milioane de tone de petrol anual. De aici şi necesitatea realizării de rute alternative, precum Baku-Ceyhan. Marea Neagră este minată de Baku-Ceyhan. Cum americanii şi-au rezolvat problema prin construirea acestui oleoduct, nu mai par atât de interesată de traseele hidrocarburilor din zonă. În schimb, Rusia este din ce în ce mai interesată. Pe de o parte, este unul dintre cei mai importanţi producători de petrol şi gaze din lume. Pe de altă parte, Moscova este principalul furnizor de gaze al Europei. Practic, prin „arma energetică", Moscova îşi continuă tendinţele hegemonice în Europa. La începutul anului, toată Europa a suferit de frig pentru că Rusia (furnizorul de gaze) s-a „certat" cu Ucraina (transportatorul de gaze în Europa). Rusia a hotărât să elimine cvasi-total Ucraina din facerea gazelor, aşa că a demarat construirea unui gazoduct prin Marea Baltică, astfel încât să ocolească Ucraina. Nu este prima astfel de „ocolire" pe care o face Moscova. Cu câţiva ani în urmă a hotărât că gazele pot ajunge în Turcia şi prin Marea Neagră, nu numai prin Ucraina, aşa că a construit gazoductul Blue Stream.

Un lucru este cert: în prezent, Europa depinde de gazele ruseşti în proportie de 50% şi va ajunge, în câţiva ani, la 70%! Dar această subjugare termică şi energetică rusească va dura maximum 20-30 de ani. Până atunci ne vom zbate să găsim soluţii pentru ieşirea onorabilă de sub chinga rusească. Frontiera geopolitică euxiniana răzbate spre o altă etapă în abordarea geopolitică.

Zeul consensului și zeul conflictului

Cristi Pantelimon

Mi-amintesc cu cât entuziasm au primit românii în 2004 victoria lui Traian Băsescu în alegerile prezidențiale, o victorie în primul rând împotriva aroganței şi lăcomiei lui Adrian Năstase, dar şi împotriva calităților acestuia de moştenitor al lui Ion Iliescu şi de continuator al politicii discreționare a PSD-ului. „Monstrul" ucis atunci, simbolic, prin alegerea lui Traian Băsescu, purta un nume de rezonanță: „sistemul ticăloşit". Pe lângă corupție, minciună, impostură, domnia bunului plac, baroni locali şi nepăsarea față de interesul alegătorilor, PSD-ul lui Năstase mai avea atârnată de picior ghiuleaua grea a fostului regim comunist. Deşi toată lumea cunoştea genealogia PSD-ului, părea că numai atunci acest fapt a contat: Băsescu ar fi trebuit să fie un lichidator al ultimelor rămăşițe ale vechiului regim odios. Ca de obicei când speranțele sunt „ultimative" şi când figurile care le încarnează sunt providențiale, eşecul pare cu atât mai categoric şi mai tragic. Românii au mai trecut odată în istoria recentă prin acest Purgatoriu aparent, sub schiptrul lui Emil Constantinescu, un candidat strident în manifestările sale anticomuniste înainte de a fi ales în fruntea statului şi un preşedinte neputincios, ba chiar umilit de sistemul împotriva căruia se ridicase în campania electorală. Este interesant de observat că Traian Băsescu n-a mai făcut greşeala lui Emil Constantinescu, cel care s-a lăsat învins de sistem. Traian Băsescu a devenit, imediat după alegerea ca preşedinte, chiar exponentul sistemului, copilul lui preferat, răsfățatul lui. Indiferent că sistemul se cheamă „Securitate" sau Servicii secrete, grupuri mafiote sau de interese, e clar că Traian Băsescu n-a încercat nicio secundă să lupte cu acestea, ci s-a aliat din prima zi grupului care l-a acceptat şi, din spatele acestei baricade, a început marea lui carieră de preşedinte jucător. Instinctul politic nu-i lipseşte lui Băsescu: el a înțeles că în România lupta de principii este imposibilă, a înțeles că minciuna poate funcționa mai departe dacă există un țap ispăşitor (deocamdată, Călin Popescu-Tăriceanu), a înțeles că, în fața atu-urilor altora (prestanță, chiar aşa „îndoliată" cum e acum, la Năstase; civilitate, chiar dacă punctată de manifestări cvasi-ridicole – a se vedea episodul căderii cu motocicleta – la Tăriceanu), el, Băsescu, nu poate avea decât atu-ul forței brute, mascată sau nu de viclenie. În tipologia acțiunii politice clasice, de la Cicero până la Machiavelli, omul politic care-şi doreşte puterea cu orice preț nu are decât calea vicleniei sau a forței brute: el e fie leu, fie vulpe, dar, evident, în practică, trebuie să ştie să fie şi una şi cealaltă. Traian Băsescu descinde, într-adevăr, din manualele de filozofie politică clasică. Ion Iliescu va fi iubit şi el puterea, fără îndoială (am văzut cât de tare l-a durut debarcarea în fața lui Geoană), dar, în ciuda vectorului ateist al ideologiei în care s-a format, Iliescu are în formula metabolismului său politic personal şi amprenta vagă a unui „creştinism" altfel ambalat (mai degrabă un soi de morală proletară suverană), desigur, dar sesizabil: față de Traian Băsescu şi metodele sale brutale de atac la adresa lui Tăriceanu, Iliescu avea o discreție suverană în raporturile mai tensionate cu şeful guvernului de atunci. Şi Iliescu avea o consilieră blondă, dar ea se numea Corina Crețu şi nu Elena Udrea. De la una la cealaltă distanța este cea de la politica înțeleasă (şi) ca estompare a instinctului la politica volup-

tuoasă, fățișă, „carnală“. Ion Iliescu nu avea în niciun caz aere de ascet, dar nici nu bea până în zori prin cârciumile capitalei, nici nu juca lângă sânii grei de galbeni ai țigăncilor pe scenă, nici nu „patina“ senin, alături de soție, în Cişmigiu, de dragul impresiei artistice. Lui Iliescu încă i se reproşează ezitările celebre în momente-cheie ale guvernării (ezitări care ne-au costat destul de mult), ca şi, pornită din aceeaşi rădăcină tolerantă, faptul că a adăpostit la sân diverşi şerpi sau şerpişori deveniți ulterior reptile gigantice, monstruoase. Laitmotivul consensului, pe care a apăsat atât de tare Ion Iliescu cât a guvernat, se înrudeşte cu această tolarență ezitantă, care multora le-a displăcut. Dimpotrivă, Traian Băsescu acționează întotdeauna sub impulsul instinctului şi, la fel ca un chirurg care n-a dat niciodată greş, taie în carne vie fără să se uite de două ori la pacient. Cei care i-au fost consilieri depun mărturie despre caracterul dificil al preşedintelui, despre dorința lui de a-şi impune punctul de vedere cu orice preț. Nu ştim cât credit să-i dăm acum, când războiul este asurzitor, lui Dinu Patriciu, dar dacă relatarea acestuia despre discuția avută între patru ochi cu Traian Băsescu cu privire la strategia de extindere a Rompetrol pe piața rusească este adevărată fie şi numai parțial, ne afăm în fața unei probleme grave: Băsescu l-ar fi sfătuit atunci pe Patriciu să lase deoparte planurile de cucerire economică spre Est, pentru că, spunea el, în curând vom avea un conflict cu Rusia. De unde ştia Băsescu treaba asta? Se pregăteşte el sau altcineva de un conflict cu Rusia, iar noi trebuie să intrăm în horă fără să fim întrebați? Lucrurile acestea sunt de o gravitate extremă şi, chiar dacă în dosul acestor vorbe ale lui Traian Băsescu nu se ascunde nimic (aşa cum nu se ascunde nimic în spatele luptei lui cu sistemul ticăloşit), tot avem o problemă: preşedintele României e în conflict cu Rusia sau visează (în ce sens?) la aşa ceva... Să fie conflictul, şi nu consensul, zeul la care se închină Traian Băsescu?

„Europa e guvernată de principii anticreştine“

Interviu cu Înalt Prea Sfinţitul Dr. Serafim Joantă, Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania şi Europa Centrală şi de Nord

– *Înalt Prea Sfinţia Voastră, începând din anul 2007 facem „casă comună“ cu Europa occidentală. Avem motive să credem că, pentru noi, va fi mai bine din punct de vedere spiritual?*

– Aş spune că nu trebuie să punem problema aşa: va fi mai bine sau va fi mai rău? Totul depinde de noi. Va fi mai bine dacă în contactele pe care le vom avea cu Occidentul, contacte care se vor înmulţi, suntem conştienţi de identitatea noastră. Aşa putem să ne afirmăm în această lume a Europei unite care are nevoie mai mult ca oricând de spiritualitatea ortodoxă. Sigur că Occidentul nu este conştient în general de această nevoie. Dar, când occidentalii vor cunoaşte valorile noastre duhovniceşti, sunt sigur că vor fi interesaţi de ele, le vor aprecia şi ne vor aprecia şi pe noi. Atunci, ne vom putea manifesta chiar încurajaţi de Occident, dar nu pe linie oficială, căci creştinismul este împins în sfera privată. Noi vorbim aici de o mişcare a maselor de oameni din Occident spre noi şi invers. Pe linia aceasta, cred că dacă Occidentul ne descoperă cu adevăratele noastre valori, el ne va încuraja să le păstrăm şi să le transmitem mai departe. Cel puţin aşa se întâmplă la ora actuală în parohiile noastre din Occident. Cei care vin şi ne cunosc îndeaproape sunt încântaţi de ceea ce văd la noi. Dar dacă noi ne vom lăsa atraşi numai de mirificul vieţii de consum, de comodităţile vieţii moderne, ale tehnicii, atunci sigur că unirea aceasta cu Europa va fi un pericol pentru noi. Eu prefer să văd lucrurile pozitiv.

– *Se spune că momentul integrării este unul istoric. Credeţi că românii îşi vor putea mărturisi Ortodoxia în Europa, sau se vor lăsa copleşiţi de civilizaţia materialistă predominantă în Europa?*

– Eu cred că, totuşi, rolul nostru ar putea fi providenţial, pentru că însăşi firea noastră a românilor reprezintă o punte între Răsărit şi Apus. Noi suntem latini şi ortodocşi şi aceasta este o îngemănare foarte fericită, care ar putea să simbolizeze însăşi întâlnirea dintre Apus şi Răsărit. Încă odată, aceasta depinde foarte mult de capacitatea de a fi conştienţi de valorile noastre etnice, culturale şi religioase mai cu seamă. Nu cred că în anii care urmează ni se va pune vreo piedică oarecare din punct de vedere legal, pentru a ne îngrădi viaţa de credinţă. Dacă noi suntem pozitivi şi ne dăm seama de valorile noastre, de necesitatea ca ele să fie cunoscute şi din ele să se împărtăşească Occidentul, atunci vom avea cu adevărat un rol providenţial. La noi există foarte multă credinţă, mai multă decât la alte popoare ortodoxe. Majoritatea românilor sunt atraşi de Biserică şi au legături strânse cu Biserica, chiar şi în Apus.

– *Tinerii români manifestă o mare dezorientare, o lipsă de sens. Pe fondul unei evidente sărăciri duhovniceşti nu ne aflăm totuşi în pericolul de a ne pierde identitatea spirituală?*

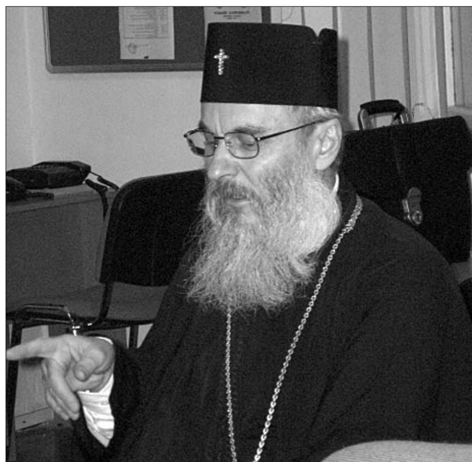
– Aici este rolul Bisericii, prin preoţii ei, prin organizaţiile de tineret ale sale, cum ar fi ASCOR-ul, pentru a răspândi tot mai mult cunoaşterea şi trăirea Ortodoxiei, a valorilor creştine. Există într-adevăr un pericol mare al descreştinării, mai cu seamă a tineretului, deşi din rândurile aceluiaşi tineret se ridică şi oameni foarte credincioşi, exigenţi cu ei înşişi, oameni care sunt exemple pentru toţi ceilalţi. Sunt mulţi tineri care, deşi nu s-au născut în familii creştine, au venit totuşi, prin minune dumnezeiască, la credinţa creştină. Însă, probabil că majoritatea oamenilor se vor duce după spiritul veacului, după spiritul acestei lumi globalizate pentru că este atracţia banului, a societăţii de consum, a plăcerilor care nu mai sunt

limitate de nimic. Atunci pericolul este foarte mare, deşi, teoretic putem spera că oamenii, atâta vreme cât vor fi conştienţi de ei înşişi, de valorile lor spirituale, pot înfrunta aceste pericole. Şi le înfruntă salvându-se pe ei înşişi, pentru că toată această atracţie spre lumea materialistă, spre lumea consumului şi a plăcerilor, toate acestea duc la dezintegrarea noastră spirituală în primul rând. Duc la decăderea noastră ca persoane, la nefericire, astfel încât căutăm fericirea prin diferite surogate care se vor întoarce ca un bumerang împotriva noastră, ducându-ne la nefericire, la distrugere. Unii dintre oameni se mai întorc doar atunci când fac aceste experienţe amare şi e bine că se întorc şi atunci.

Ne autodistrugem

– În Occident tendinţa evidentă este de a izola religia în sfera privatului. La noi lucrurile au început să decurgă în felul acesta. Aţi putea să ne spuneţi în mare care sunt pericolele acestei eliminări a religie, din viaţa publică?

– În general oamenii nu mai au o cultură religioasă, şi pentru că nu întâlnesc creştinismul în viaţa publică, a instituţiilor. Dacă guvernele ţărilor europene ar conduce deschis şi ar promova principiile creştine, pentru că în fond suntem ţări creştine, Europa fiind înainte de toate o entitate creştină, atunci nu ar mai fi nici o primejdie. Conducătorii Europei de azi şi de mâine trebuie să fie conştienţi că societatea nu poate fi salvată decât revenindu-se la principiile religiei creştine şi că aceste principii trebuie să se afle la baza legilor pe care ei le promovează. Or, la ora actuală trăim tocmai inversul. Se legalizează prostituţia, se legalizează homosexualitatea, adică toate aceste apucături (chipurile apărate de „drepturi ale omului“) care distrug familia şi, în ultimă instanţă, societatea. Dacă lucrurile vor avansa în acest sens va fi tot mai rău şi vom vedea că lumea devine neguvernabilă. Statisticile spun că peste 20-30 de ani nu va mai exista familie tradiţională, adică tineri care se căsătoresc la starea civilă şi la biserică. Consecinţa va fi că statul va trebui să se îngrijească de toţi copiii care se nasc din astfel de legături. Poate Dumnezeu le va deschide mintea guvernanţilor şi vor vedea că nu se poate trăi fără principiile unei morale minime. Atunci când învăţăturile Evangheliei, deci ale Bisericii, vor fi promovate la nivel instituţional, şi oamenii vor asculta mai uşor. Dar dacă creştinismul este împins doar în sfera privată, oamenii nu mai ştiu nimic. Aşa sunt oamenii în general, ascultă ceea ce văd la televizor, citesc în ziar, sau ceea ce li se spune de sus. Cum s-a încercat de pildă în Polonia, unde s-au interzis imaginile pornografice în presă. Nu ştiu dacă mai există acum această lege, căci s-a stârnit un adevărat conflict pe tema ei, chiar cu Uniunea Europeană.

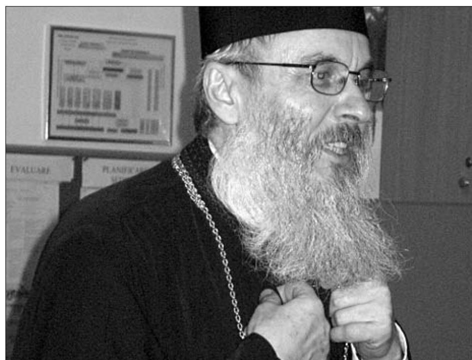
Globalizare fără speranţă

– La noi se duce acum o campanie agresivă în vederea scoaterii simbolurilor religioase din şcoli...

– Cum s-a întâmplat şi în Germania, deşi acolo oamenii au ieşit în stradă şi au protestat, aşa încât nu s-a ajuns la scoaterea crucilor din şcolile publice. Din păcate, asistăm tot mai mult la o adevărată dictatură a minorităţii. Pericolele sunt aşa de subţiri şi de perverse... Autorităţile permit să li se spună copiilor în şcoli că toate devierile sexuale sunt normale! Oricum principiile care guvernează oficial Europa la ora actuală sunt *anticreştine şi antidemocratice* în sensul că *nu îl zidesc pe om, ci îl distrug.*

– Aceste probleme grave nu apar pe fondul pierderii identităţii religioase şi a nerecunoaşterii fondului creştin al Europei? În acest sens, nu riscăm să ne pierdem, în timp, ca neam?

– Fără îndoială că ne vom pierde. Peste câteva generații, probabil nu ne vom mai numi români, ci pur și simplu europeni. Cu siguranță că peste zeci sau sute de ani vom deveni un amalgam. Europa va fi un fel de națiune cu valori care se tot apropie, se unifică, o cultură unică. Este un proces nivelator, desfigurator al identităților de până acum. Așa a fost concepția. Secolul XIX și o parte din secolul XX au aparținut naționalităților, afirmărilor naționale. Acum nu mai este națiunea pe primul plan, ci globalizarea, din care face parte și unificarea europeană. Motivația celor care au pus la cale globalizarea este că națiunile s-au aflat mereu în conflicte și pe linie religioasă, și pe linie naționalistă. Și atunci, dacă vrem să fie pace și înțelegere trebuie să eliminăm religia din sfera politică și publică, iar sentimentul național să îl anihilăm.

Ortodoxia trebuie predicată prin exemplul personal

– *Ne întoarcem la tineri și vă rog să ne spuneți ce ar trebui să facă cei responsabili cu educația lor morală și spirituală pentru a le prezenta acestora Ortodoxia ca fiind singura posibilitate de a avea un mod de viață corect, autentic?*

– Oamenii nu primesc o educație care li se impune. Noi trebuie să devenim toți exemple și să arătăm că Ortodoxia nu înseamnă o serie de prescripții, de norme de conduită, pentru că toate acestea îl apasă pe om, pe lângă grijile de zi cu zi care sunt oricum împovărătoare. Dacă mai vine și Biserica cu norme și prescripții – și noi cam asta facem, din păcate – îl îndepărtăm pe om. Trebuie ca limbajul să fie mult mai pozitiv, mai atrăgător, mai convingător, prin faptul că noi înșine trăim ceea ce propovăduim și că le vorbim oamenilor dintr-o experiență personală. Trebuie să le arătăm că credința și toată viața duhovnicească nu înseamnă o povară – nici pe departe! –, ci dimpotrivă, o ușurare, o bucurie..., că oamenii pot descoperi în post o binecuvântare și o eliberare, iar în rugăciune o putere care te eliberează, te pacifică, te întărește, îți dă sens și lumină. Dacă îi spui omului că trebuie să se roage, trebuie să postească, trebuie să meargă la biserică, împlinind prin aceasta o datorie, atunci el nu va primi ușor. Este nevoie ca omul să simtă apropierea de Dumnezeu ca pe o necesitate a vieții lui și în același timp ca o bucurie și o ușurare. De aceea trebuie schimbat și limbajul. Însă noi suntem încă robi ai unui limbaj tradiționalist, ai unor raporturi de la mare la mic, de la superior la inferior; Biserica este redusă în general la preot, la altar; credincioșii sunt departe și există prea puțină comuniune și conlucrare între preoți, credincioși și ierarhi. Aceasta se datorează și faptului că avem instituții bisericești foarte extinse. De pildă episcopiile noastre sunt foarte mari, ele îl izolează într-un fel pe episcop, care nu poate fi prezent efectiv în mijlocul credincioșilor pe care îi păstorește. El e cufundat în probleme administrative, pe care dacă nu le rezolvă, desigur, tot credincioșii suferă. Dar asta îl izolează de oameni, iar ei îl privesc ca pe „nu-știu-cine" venit de sus, pe care de-abia dacă pot să-l atingă. Dar dacă ar fi episcopul sau preotul mai prezenți în mijlocul oamenilor, cu greutățile lor, cu necazurile zilnice, aceasta ar conta mult mai mult decât sute de predici. Când îl ajuți pe om concret, este altfel decât atunci când îi ții o predică.

– *Înalt Prea Sfințite, vă rog la finalul acestui dialog să transmiteți credincioșilor un cuvânt duhovnicesc.*

– Îi rog să privească Biserica, credința, rugăciunea, postul și tot ceea ce ne recomandă Mântuitorul Hristos în Sfintele Evanghelii, ca pe o bucurie, ca o mare binecuvântare, o necesitate a vieții. Cum a spus părintele Rafael Noica: *„Ortodoxia este firea omului"*. Trăind cu adevărat credința ortodoxă ea ne duce la împlinirea firii noastre. Aceasta este viața noastră. Este normal să îl cauți pe Dumnezeu, și pe El trebuie să Îl cauți cu această bucurie, cu seninătate, cu acest firesc al nostru, nu din obligație.

Interviu realizat de Antonio Aroneasa

Ideea de român la Bălcescu și Eliade

Astăzi, când ne aflăm în pragul integrării în Uniunea Europeană, entitate politică ce tinde să şteargă granițele dintre națiuni, să producă o nivelare a diverselor culturi europene şi să creeze un „om nou“, un aşa-numit „om european“, se pune, poate mai mult ca oricând, problema identității noastre ca neam. În aceste condiții, întrebarea firească care se ridică este următoarea: Ce înseamnă să fii român?

Octavian-Florin Lixeanu

Ideea de definire a noțiunii de *român* este veche în istoria poporului nostru. Întotdeauna diferitele comunități umane au căutat să îşi ierarhizeze valorile şi să se autodefinească raportându-se la alte comunități, căutând să evidențieze ceea ce le este propriu. În acelaşi timp, aceste valori esențiale au fost privite ca fiind inalienabile, vitale pentru existența societăților respective.

În spațiul românesc, aşa cum bine observa Daniel Barbu, încă din vremea lui Matei Basarab fuziunea *„între neam, limbă şi religie purta numele obiceiului cel bun şi bătrân al țării, ce reprezenta orizontul normativ în funcție de care năravurile puteau fi calificate drept bune sau rele, în temeiul căruia cineva îşi putea declina identitatea de român“* [1].

Vom încerca să prezentăm felul în care Nicolae Bălcescu şi Mircea Eliade înțelegeau noțiunea de *român*. Prin folosirea timpului prezent pe parcursul întregii expuneri am căutat să subliniez, dacă mai era nevoie, caracterul etern valabil al observațiilor celor doi mari români. Nu întâmplătoare a fost alegerea celor două personalități. Atât Bălcescu, cât şi Eliade reprezintă figuri de marcă ale unor generații care au contribuit decisiv la desăvârşirea noastră națională, pe plan politic sau cultural. Prima generație, cea paşoptistă i-a mai dat pe Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri sau I.C. Brătianu, iar cea de-a doua, cea interbelică se poate mândri cu nume precum Emil Cioran sau Constantin Noica.

Mircea Eliade este, fără îndoială, un „monstru sacru“ al culturii româneşti, poate cel mai mare reprezentant al generației sale. În ceea ce îl priveşte pe Nicolae Bălcescu, la el, *„mai mult şi mai febril decât la toți cei din generația lui, întreaga lui operă apare dominată de sensurile, pe atunci în mare creştere ale spiritualității naționale“* [2].

Maniera în care cei doi înțeleg să se raporteze la noțiunea de *român* implică atât deosebiri cât şi asemănări, care apar ca fiind fireşti, în deplină concordanță cu epocile în care au trăit şi şi-au desfăşurat activitatea.

Încă de la început trebuie evidențiată diferența de percepție a celor doi în ceea ce priveşte aportul creştinismului, în general, al ortodoxismului, în particular, la formarea identității româneşti, importanța acestuia în istoria națională a românilor. Astfel, Mircea Eliade considera că nimeni nu poate înțelege sufletul românesc şi istoria poporului român dacă nu analizează cu atenție creştinătatea acestuia[3]. Pe de altă parte, Nico-

[1] Daniel BARBU, *Bizanț contra Bizanț. Explorări în cultura politică românească*, Editura Nemira, Bucureşti, 2001, pp. 5-6.

[2] Ion ZAMFIRESCU, *Spiritualități Româneşti*, Ediție îngrijită de Marin Diaconu, Editura Vivaldi, Bucureşti, 2001, p. 376.

[3] Mircea ELIADE, *The Romanians. A concise history*, Translated by Rodica Mihaela Scafeş, Roza Vânturilor Publishing House, Bucharest, 1992, p. 46.

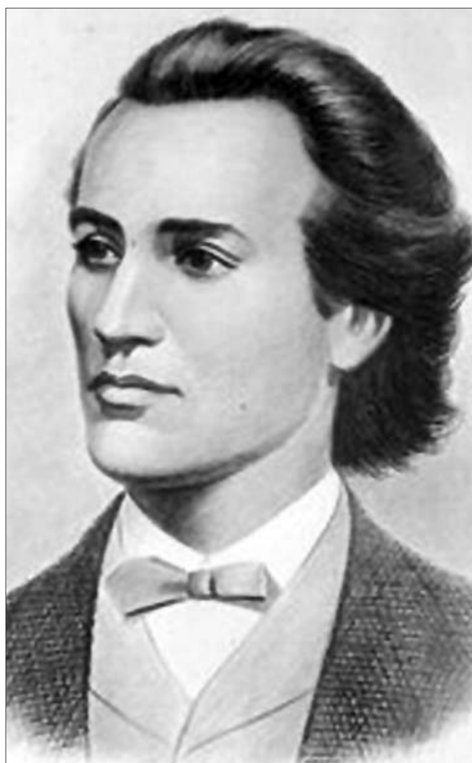
lae Bălcescu nu face nicio referire la creştinism atunci când vorbeşte de ideea naţională, de patriotismul românesc. Acest lucru este firesc în condiţiile în care *„mediul în care s-au format principalii paşoptişti a fost Parisul veacului al XIX-lea, mai bine zis Parisul din timpul domniei lui Loius – Philippe“* [4]. Puternicul anticlericalism care bântuia mediile intelectuale şi studenţeşti pariziene din acea perioadă, ca şi legătura sa cu cercurile masonice explică poziţia lui Bălcescu faţă de rolul jucat de creştinism în formarea identităţii naţionale.

În ceea ce îi priveşte pe români, în ansamblul lor, ei sunt, în opinia lui Nicolae Bălcescu, corupţi, degradaţi, resemnaţi cu starea în care se regăsesc. Totuşi, revoluţionarul paşoptist îşi exprimă credinţa neclintită în destinul neamului românesc, în faptul că acesta are o misiune de îndeplinit pe pământ, totul depinzând însă de felul în care fiecare va face ceea ce este necesar pentru îndeplinirea acestei misiuni, oricare ar fi ea. Astfel, el afirmă că: *„Românii nu vor peri! Românii nu pot peri! Ei sunt cea mai veche naţie din Europa care şi-a păstrat neclintit naţionalitatea ei şi o existenţă politică. O mână providenţială a privegheat asupră-i şi a scăpat-o din toate primejdiile“* [5].

Bălcescu îi acuză pe cei ce cred că sufletul naţiunii române e mort şi că nu mai există români adevăraţi. Redeşteptarea conştiinţei naţionale şi formarea unor români adevăraţi, cuprinşi de patriotism, de iubire pentru cei de acelaşi neam cu ei şi pentru ţară au ca scop unitatea naţională a românilor, crearea unui stat naţional. Regenerarea naţiei reprezintă datoria tineretului român, singurul care are forţele şi resursele necesare atingerii acestui obiectiv.

A fi înseamnă a şti că eşti

Interesant este de observat faptul că, pentru Bălcescu, pentru a fi român trebuie, în primul rând, să fii conştient de ceea ce reprezinţi tu, de apartenenţa ta la naţiunea română. Acesta este

lucrul cel mai important: să nu-ţi pierzi conştiinţa naţională, să nu-ţi pierzi naţionalitatea. Restul valorilor, inclusiv libertatea, sunt mai puţin importante decât aceasta, pentru că ele se pot redobândi, pe când naţionalitatea nu, aşa cum arată Bălcescu într-o scrisoare către Ion Ghica: *„Pentru mine chestia naţionalităţii o puiu mai presus de libertate. Până când un popor nu va exista ca naţiune, n'are ce face cu libertatea. Libertatea se poate lesne redobândi, când se va pierde, iar naţionalitatea nu“* [6].

Nicolae Bălcescu consideră că românii trebuie să fie conştienţi de valorile pe care le împărtăşesc cu toţii, de forţele latente interne şi de energiile pe care aceste forţe le pot dezvolta: *„(...) când două mari grupe de 4 mil. şi de 3 mil. jum. de Români vor fi alcătuite alături, cine va putea să le împiedice Unirea? România noastră va exista, dar. Am o convingere adâncă. E orb cine n'o vede“* [7].

[4] Ion ZAMFIRESCU, *op. cit.*, p. 372.

[5] Nicolae BĂLCESCU, *Privire asupra stării de faţă, asupra trecutului şi viitorului patriei noastre*, Ediţie de Cornelia Bodea, Bălceşti pe Topolog, 1970, p. 31.

[6] Nicolae BĂLCESCU, *Scrisori către Ion Ghica*, cu o notiţă introductivă de Petre V. Haneş, Editura Librăriei „Universala“ Accaly & Co, Bucureşti, pp. 16-17.

[7] Idem, *Scrisoare a lui Bălcescu din Paris, în limba franceză către Al. C. Golescu – Albu la 4 martie 1850 (Traducere)*, în Nicolae BĂLCESCU, Opere, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1952, p. 248.

După Bălcescu şi generaţia paşoptistă, cultura română va fi dominată de două mari curente: tradiţionalismul şi modernismul. Tradiţionaliştii considerau că românul adevărat este ţăranul român (în opoziţie cu fermierii, orăşenii şi muncitorii occidentali), cu datini orientalo-bizantine, de religie ortodoxă.

Mircea Eliade apare, în opinia mea, cel puţin în perioada interbelică, dar în mare măsură şi după aceea, ca un continuator al curentului tradiţionalist, al cărui drum a fost definit de mari personalităţi precum Mihai Eminescu, Bogdan Petriceicu-Haşdeu, Nicolae Iorga sau Nae Ionescu; ultimul dintre aceştia a fost, de altfel, şi mentorul lui Eliade, faţă de care acesta nutrea o mare dragoste şi un adânc respect. Nae Ionescu se bucura în anii premergători izbucnirii celui de-al doilea război mondial de o uriaşă preţuire din partea multor studenţi: *„Continuam să asist la toate cursurile lui Nae Ionescu, devenite parcă şi mai populare în Universitate, de când se cunoşteau ideile politice ale profesorului“* [8].

Eliade susţine ideea legionară a creării unui „om nou“, deci a unui român nou, care să se raporteze permanent la valorile creştine. Acest om nou trebuie să aibă un destin propriu. El nu ar avea absolut nimic de asimilat din naţionalismul politic, ci doar din cel istoric. Adeziunea lui Mircea Eliade la ideologia legionară este ilustrată de diferite articole publicate în presa vremii, ca şi în interviul ce poartă ca titlu *De ce cred în biruinţa Mişcării Legionare*, în care afirmă: *„Cred în destinul neamului românesc, de aceea cred în biruinţa Mişcării Legionare. Un neam care a dovedit uriaşe puteri de creaţie, în toate nivelurile realităţii nu poate naufragia la periferia istoriei, într-o democraţie balcanizată şi într-o catastrofă civilă“* [9].

Deci, ca şi Bălcescu, bineînţeles, cu nuanţe diferite, şi Eliade crede în destinul neamului românesc. El consideră că românul, în general, crede în el însuşi, în misiunea istorică a ţării sale.

Virtutea de a supravieţui

Mircea Eliade îl vede pe român înzestrat cu o multitudine de virtuţi biologice, civile şi spirituale. El îi acuză pe unii intelectuali şi scriitori ai generaţiei sale de faptul că aceştia regretă că sunt români şi pun la îndoială existenţa unui specific naţional românesc. Pentru Eliade, geniul poporului român străluceşte cu o inteligenţă proprie. Românului îi este, prin însăşi firea sa, străină îndoiala şi are despre eroi *„o concepţie cu totul familiară“* [10].

Eliade admiră la poporul român capacitatea de a fi putut asimila numeroase elemente străine fără a-şi fi alterat structura sa specifică şi fără a-şi fi epuizat uriaşa sa putere de creaţie. El consideră că demnitatea românească s-a păstrat nealterată în rândul ţăranilor.

Conform marelui gânditor, *„suntem români prin simplul fapt că suntem vii“* [11].

Nu putem fi români dacă nu asimilăm în întregime valorile spirituale promovate de Eminescu, Haşdeu, Iorga sau Pârvan. A fi român şi a crede în românism nu înseamnă a fi hitlerist sau fascist, aşa cum au acuzat unele personalităţi ale vremii. Eliade, ca şi Bălcescu, nu se fereşte să-i critice şi să-i acuze pe cei care conduceau la vremea respectivă destinele ţării, considerând că aceştia se puneau în calea dezvoltării fireşti a neamului românesc. Astfel, în viaţa politică de zi cu zi el vede adevărate orori, ce nu au nimic în comun cu România istorică, care este şi România cea adevărată. Românul este tolerant, acest lucru nefiind o dovadă de slăbiciune, ci de tărie, de încredere în propriile forţe, în puterea de asimilare pe care neamul românesc o poate dezvolta.

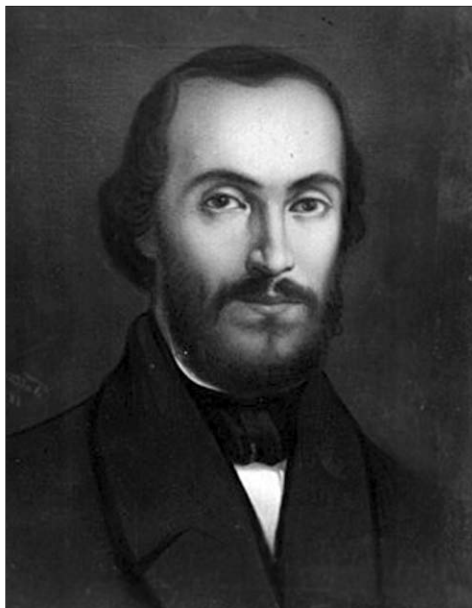
Vrând să întărească credinţa diasporei româneşti în ea însăşi, Eliade face o paralelă între intelectualii fugiţi din ţară după 1945 şi transhumanţa milenară a păstorilor români, ce au contribuit la menţinerea unităţii limbii şi obiceiurilor străbune şi implicit a identităţii naţionale.

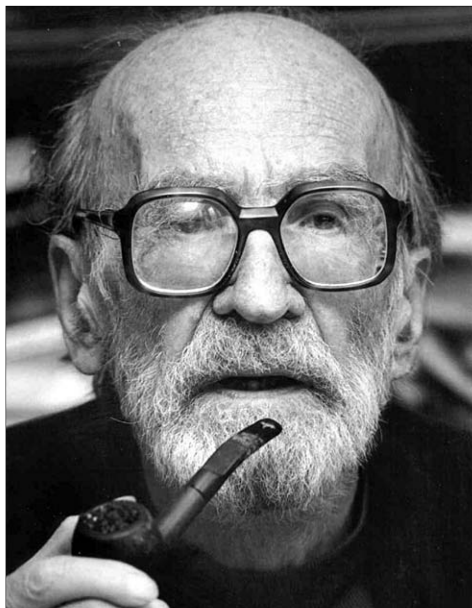
[8] Mircea ELIADE, *Memorii. 1907-1960*, Ediţia a II-a, revăzută şi indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 313.

[9] Idem, *De ce cred în biruinţa Mişcării Legionare*, în Mircea ELIADE, *„Textele legionare“ şi despre românism*, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 2001, p. 63.

[10] Idem, *A nu mai fi român*, în Mircea ELIADE, *„Textele legionare“ şi despre românism*, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 2001, p. 91.

[11] Idem, *Criza românismului?...*, în Mircea ELIADE, *„Textele legionare“ şi despre românism*, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 2001, p. 117.

Mai întâi suntem români și apoi europeni

Mircea Eliade, aflat în exil, acuză ocupantul sovietic că vrea să distrugă neamul românesc ca ființă spirituală, că dorește ca acesta să își piardă identitatea națională, pentru a se topi în mijlocul popoarelor de origine slavă. Deci, a fi român înseamnă pentru Eliade, printre altele, a fi romanic, neslav. Astfel, ne putem defini în opoziție cu elementul slav care ne înconjoară. El consideră că situația este de-a dreptul dramatică, căci acel „român de baladă“, pe care îl știam cu toții, aproape că a încetat să existe sub loviturile succesive primite pe parcursul unui veac extrem de zbuciumat. De asemenea, încă de la începutul secolului al XX-lea, cultura românească tradițională, țărănească se găsea într-o permanentă prefacere: *„Tradițiile şi valorile ei au fost de mai multe ori zguduite, şi ocupația [sovietică – n.n.] a venit într-un ceas de totală primenire şi readaptare a stilului de viață tradițional la stilul de viață impus de momentul istoric actual“* [12].

Eliade se simte mândru că aparține neamului românesc. El consideră că, în ciuda vitregiilor care s-au abătut de-a lungul istoriei asupra spațiului locuit de români, aceştia şi-au păstrat identitatea etnică, culturală şi lingvistică, integrându-se în acelaşi timp valorilor europene şi universale, aducându-şi aportul original la patrimoniul cultural universal.

Astăzi, într-o lume tot mai uniformă, mai goală de sensuri, mai goală de spirit, apare mai pregnant ca niciodată necesitatea unei încercări de regăsire a identității noastre, aşa cum a fost ea percepută de marii noştri înaintaşi, precum Bălcescu sau Eliade. În opinia noastră, nu putem spune că suntem europeni, dacă nu simțim mai întâi că suntem români. Şi nu putem fi români cu adevărat fără a înțelege ce implică acest lucru. De aceea trebuie să ne cunoaştem trecutul, căci *„istoria este cea dintâi carte a unei nații“* [13]. Trebuie să avem conştiința valorii culturii noastre tradiționale, a limbii române, ca şi dimensiunea spiritualității noastre. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în ceea ce ne priveşte pe noi românii, *„apartenența etnică (neamul şi limba) şi cea religioasă (legea sfântă) par să fie oarecum inseparabile, nu numai din perspectivă istorică, dar şi pe plan politic“* [14].

[12] Idem, *Destinul culturii româneşti*, în Mircea ELIADE, *Împotriva deznădejdii. Publicistica exilului*, Ediție îngrijită de Mircea Handoca, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, p. 21.

[13] Nicolae BĂLCESCU, *Magazin istoric pentru Dacia [Prospect]*, în Nicolae BĂLCESCU, *Scrieri alese*, prefață şi note de Paul Cornea, Editura Tineretului, Bucureşti, 1961, p. 71.

[14] Daniel BARBU, *op. cit.*, p. 5.

Cercetarea teologică

Cercetarea teologică românească cunoaşte astăzi un uşor reviriment prin valul tinerei generaţii de patrologi şi teologi formaţi în mediile academice occidentale, care au început să producă lucrări importante, reluând firul întrerupt al tradiţiei interbelice de conectare la fluxul ştiinţific european. Nu trebuie neglijate nici contribuţiile esenţiale ale teologilor români produse în perioada comunismului, cu atât mai meritorii cu cât beneficiau de un context ostil, în care accesul la bibliografia de ultimă oră era una extrem de dificilă, pe alocuri chiar imposibilă. Ne vom concentra atenţia asupra a două lucrări importante ale Pr. Chesarie Gheorghescu care dau măsura unei etape semnificative a cercetării teologice româneşti.

Constantin Mihai

Pr. Chesarie Gheorghescu încearcă să valorizeze, în *Studii de teologie fundamentală şi apologetică*, (Editura Conphys, 2003), moştenirea teologică, filosofică şi apologetică a operelor lui N. P. Rojdestvenski (1840-1882), V. D. Kudreavţev-Platonov (1828-1891) şi S. S. Glagolev (1865-1937), fondatorii apologeticii în Rusia. Profesorul N. P. Rojdestvenski este un remarcabil savant al Academiei teologice din St. Petersburg, care pune bazele apologeticii ruse. V.D. Kudreavţev-Platonov, profesor la Academia teologică din Moscova, este considerat filosoful şi apologetul Bisericii Ortodoxe Ruse. Critica sa filosofică, dublată de metoda deductivă, vizează dezvoltarea unui sistem metafizic care corespunde creştinismului. S.S. Glagolev, profesor la Academia teologică din Moscova, este considerat unul dintre cei mai importanţi apologeţi ai timpului său, contribuţia sa la cercetarea teologiei fundamentale fiind una majoră.

Regăsim în lucrările acestor apologeţi o descriere sistematică a principiilor teologice, filosofice şi ştiinţifice ale teologiei fundamentale. Soluţiile pe care aceştia le propun chestiunilor fundamentale ale apologeticii (problema Divinităţii, a originii lumii, a omului, a religiei, a nemuririi sufletului) consună cu tradiţia Ortodoxiei. Principiile şi metodele ştiinţifice împrumutate din teologia occidentală sunt completate şi cizelate în spiritul ortodox. Teologia acestor reprezentanţi poate fi percepută ca „eclectică“, sub aspectul formei şi al prezentării, dar, prin excelenţă, ortodoxă, sub aspectul conţinutului şi al orientării. Pornind de la Homeakov, Golubinski, aceşti apologeţi au susţinut, prin metoda ştiinţifică, orientarea tradiţională a teologiei ruse. Problematica apologetică abordată în operele lui Rojdestvenski, Kudreavţev et Glagolev gravitează în jurul unor teme esenţiale, precum:

1. Divinitatea. Dumnezeu, în calitate de Fiinţă Supremă, trebuie perceput nu numai ca un simplu principiu ontologic, autonom şi etern, ci şi ca o Fiinţă supra-spirituală, cu trăsăturile specifice ale existenţei absolute: conştiinţa, raţiunea şi libertatea. Argumentul ontologic primordial rezidă în conştiinţa acţiunii lui Dumnezeu în Sine, când omul duce, prin analogie, o viaţă asemănătoare. Chiar şi în „filosofia creştină“, învăţătura cu privire la demonstrarea existenţei lui Dumnezeu este provocată iniţial de dorinţa de a funda şi a descoperi adevărul religiei, plecând de la principiile credinţei şi ale raţiunii.

2. Originea lumii. Pentru a rezolva această problemă, Kudreavţev înfăţişează două teorii filosofice ale cosmogenezei: teoria regresivă şi cea progresivă sau, altfel spus, teoria răsăriteană şi

cea occidentală. Aceste teorii implică orientarea spiritului şi a materiei. Potrivit esenţei, ele comportă elemente ale noţiunii de existenţă creată. Învăţătura teologică asupra creaţiei lumii combină cele două teorii ale cosmogenezei, punând accentul pe teoria progresivă. Revelaţia supranaturală este răspunsul la această chestiune, Dumnezeu fiind *causa causorum*.

3. Originea omului. Sub aspectul genezei, omul este creaţia lui Dumnezeu; sub aspectul naturii sale spirituale, el este *după chipul şi asemănarea lui* Dumnezeu. Omul este nemuritor, dar, ca urmare a păcatului originar, el a căzut sub influenţa morţii. Toate aceste consecinţe au fost anulate prin Învierea lui Hristos. Apologeţii ruşi prezintă caracteristicile care diferenţiază concepţia antropologică creştină de cea naturalistă.

4. Nemurirea sufletului. Respingând ipotezele raţionaliste cu privire la suflet, apologeţii demonstrează că acesta este o substanţă spirituală deosebită, principiul independent al fenomenelor spirituale. Conştiinţa este factorul care subliniază adevărul nemuririi sufletului. Dacă sufletul nu este rezultatul organismului, ci este o substanţă spirituală, atunci el îşi poate continua existenţa după separarea de materie. Ideea nemuririi se bazează invariabil pe adevărul existenţei lui Dumnezeu.

5. Creştinismul este o religie de origine divină, religia absolută a libertăţii şi a adevărului. Cunoaşterea învăţăturii christice se realizează în interiorul Ecclesiei, prin şi în spiritul Evangheliei, înţeleasă prin Tradiţia Apostolilor şi a Sfinţilor Părinţi. Evanghelia nu este filosofie, ci Revelaţia divină, acţiune şi viaţă.

Chiar dacă intenţia Pr. Chesarie Gheorghescu nu este aceea de a oferi o analiză critică, demersul său restitutiv trebuie apreciat cu atât mai mult cu cât este vorba de surprinderea unui moment fondator al dezvoltării apologeticii ruse, prin aceşti trei reprezentanţi care au revigorat conţinutul gândirii teologice moderne.

Teza Pr. Chesarie Gheorghescu, *Învăţătura Ortodoxă despre Iconomia Divină şi Iconomia Bisericească* (Editura Antim Ivireanul, 2001, ediţia a II-a), care operează o distincţie netă între teologie sau doctrina despre Dumnezeu în Sine şi *iconomia* divină sau lucrarea lui Dumnezeu în vederea mântuirii lumii, era în 1980 „prima lucrare

de teologie românească în care găsim tema *iconomiei* atât de larg expusă şi exemplificată pe baza multor texte din Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi“, potrivit coordonatorului tezei, Pr. Dumitru Stăniloae. Această discuţie asupra problemei *iconomiei*, temă tradiţională pentru teologia răsăriteană, a fost actualizată printr-o a doua ediţie a lucrării, în care Pr. Chesarie adaugă un capitol substanţial consacrat unor aspecte curente ale realităţii ecleziologice, precum: *Dialogul cu lumea în Biserica Romano-Catolică după documentele Conciliului al II-lea de la Vatican; Problema asemănărilor dintre creştinism şi celelalte religii în gândirea patristică, până la începutul secolului al IV-lea; Tradiţie şi Biserică; Învăţătura despre Maica Domnului (Theotokos) în Ortodoxie şi Catolicism* etc.

Prima parte a lucrării, consacrată interpretării *iconomiei divine*, se structurează pe patru unităţi secvenţiale: *Iconomia dumnezeiască după Sfânta Scriptură; Iconomia dumnezeiască după Sfinţii Părinţi* (Irineu al Lyonului, Atanasie cel

Mare, Grigore de Nyssa, Ioan Hrisostom, Augustin, Chiril al Alexandriei, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin, Grigore Palama); *Sensurile iconomiei dumnezeieşti; Sfânta Treime şi actualizarea iconomiei divine în viaţa oamenilor prin Biserică.*

Sfântul Irineu al Lyonului este unul dintre primii Părinţi ai Bisericii care a evidenţiat semnificaţiile *iconomiei divine.* El foloseşte acest cuvânt chiar la plural, aplicându-l diverselor momente şi acte ale *iconomiei.* Irineu al Lyonului pune pe acelaşi plan *iconomia* cu lucrarea lui Dumnezeu, realizată prin întruparea lui Iisus Hristos. Irineu susţine caracterul universal al *iconomiei,* asociindu-l, precum Apostolul Pavel, recapitulării oamenilor în Hristos. Termenul de *recapitulatio* are mai multe semnificaţii: aceea de a repeta, a reproduce sau a rezuma. În acest sens, gnosticismul constituie recapitularea tuturor ereziilor (*Adversus haereses*, IV, 25, P. G., VII, 1189). Aplicat la lucrarea de mântuire a lui Iisus Hristos, termenul de recapitulare o arată uneori în totalitatea sa, de *iconomie* a lui Hristos, Cel care recapitulează omenirea pentru a o rezuma. El recapitulează lumea în sensul restaurării sale (a se vedea, de asemenea, contribuţiile lui Cristian Bădiliţă, *Manual de Anticristologie. Studii, dosar biblic, traduceri şi comentarii,* Iaşi, Polirom, 2002; Metamorfozele *Anticristului la Părinţii Bisericii,* Iaşi, Polirom, 2006).

Doctrina despre unirea şi recapitularea tuturor în Hristos, în perspectiva vetero şi neotestamentară, reprezintă o trăsătură fundamentală a Ecclesiei. Prin *iconomia* Întrupării şi prin lucrarea de mântuire, Biserica trebuie să reunească tot ceea ce fiinţează: Dumnezeu, om şi creaţie. Biserica este „noua creaţie“ a Sfintei Treimi. Principiul comuniunii funcţionează fie la nivelul structurii doctrinare şi sacramentale, fie la nivelul deschiderii sale ecumenice. Recapitularea virtuală în Iisus Hristos şi actualizarea sa prin Biserică sunt aspecte fundamentale ale lucrării de mântuire în teologia ortodoxă. Prin urmare, *iconomia divină* devine sursa şi fundamentul *iconomiei bisericeşti.*

A doua parte a tezei consacrată *iconomiei bisericeşti* se structurează pe două unităţi secvenţiale: *Iconomie, acrivie, scop; Mărturii istorice şi canonice privind folosirea iconomiei şi acriviei în viaţa Bisericii.* Lucrarea cunoscută sub numele de *iconomie bisericească* îşi are originea în Evanghelie şi în Tradiţia Ecclesiei (*Predania*). Deşi este menţionată în mai multe scrieri ale Părinţilor Bisericii, în anumite decizii conciliare ale Bisericilor autocefale sau în studiile teologilor contemporani, Biserica Ortodoxă nu a dat încă o definiţie oficială a noţiunii de *iconomie.* În pofida acestor lucruri, Biserica manifestă *iconomia* la nivelul conştiinţei sale, practicând-o din dorinţa de a-şi împlini misiunea. Plecând de la conţinutul textelor patristice şi canonice puse în discuţie de autorul tezei, rezultă că scopul aplicării *iconomiei bisericeşti* este acela de a atrage atenţia asupra valorii sale mântuitoare. *Iconomia bisericească* rămâne o derogare provizorie în raport cu *acrivia.* Ea se acordă în împrejurări excepţionale, dar fără a crea o nouă condiţie care s-ar impune, ca un drept permanent. *Iconomia* constituie o excepţie de la regulă, dar numai pentru un caz concret şi în timpul unei perioade limitate pentru a nu periclita regula permanentă (*akrivia*). Principiul formulat de Grigore de Nazianz pentru aplicarea *iconomiei bisericeşti* rămâne valabil.

Analizând documentele Conciliului al II-lea de la Vatican, Pr. Chesarie descoperă argumentul de apropiere între Ortodoxie şi Catolicism. Punctul de plecare al dialogului interconfesional, numitorul său comun este *iconomia. Iconomia divină* şi *iconomia bisericească* reprezintă fundamentele unităţii ecleziologice creştine. Astfel, Biserica Creştină a lui Dumnezeu actualizează şi recapitulează în Hristos omenirea. Comunitatea umană se regăseşte în interiorul comunităţii de iubire, Biserica. *Iconomia* pune în lumină libertatea lui Dumnezeu, care dă măsura dragostei Sale pentru creaţie.

Demersul Pr. Chesarie are o dublă miză. Mai întâi, el vizează dimensiunea ştiinţifică, constituind o riguroasă contribuţie (o erudiţie remarcabilă, o coerenţă a demonstraţiei, existenţa unei bibliografii compozite, cu numeroase surse occidentale şi răsăritene) la cercetarea teologică. Apoi, este vorba de o problemă actuală care priveşte dialogul interconfesional, deschiderea spre alte orizonturi de aşteptare. Cercetarea întreprinsă de Pr. Chesarie Gheorghescu poate contribui la o mai bună racordare a tradiţiei răsăritene la cea occidentală în vederea refacerii acelei legături pierdute.

În căutarea Bisericii pierdute (III)

George Enache

În mod concret, prin măsurile adoptate de Alexandru Ioan Cuza şi colaboratorii săi, Biserica Ortodoxă a devenit *de facto* o Biserică de stat. Prin *Legea pentru numirea de mitropoliți şi episcopi eparhioți în România* (11 mai 1865), se hotăra numirea episcopilor direct de către domn, încălcându-se, cel puțin formal, în mod grav canoanele[1]. Prin *Legea secularizării*[2] ce transforma preoții în lefegii ai statului, Cuza reducea Biserica la rolul unui simplu departament, care se ocupă cu administrarea nevoilor religioase ale populației[3]. Căsătoria civilă, desființarea şcolilor patronate de biserică, reducerea drastică a implicării sociale a Bisericii, prin preluarea asistenței sociale de către stat, au contribuit şi ele la scăderea rolului Bisericii. Scopurile lui Cuza, dincolo de mult trâmbițata „modernizare“, au fost cât se poate de politice, anume transformarea Bisericii Ortodoxe din Principate într-o instituție slujitoare a interesului național, exprimat şi „confiscat“ în cazul nostru exclusiv de stat. Secularizarea averilor bisericeşti, motivată mai ales din punct de vedere economic, a vrut şi să „curețe“ Biserica noastră de străini, care urma să devină una numai a românilor. Secularizarea s-a dorit a fi dublată cu ceea ce se va obține *de facto* abia în 1885, anume autocefalia, care devine noțiunea centrală a ecleziologiei Bisericii Ortodoxe din Vechiul Regat. Independența politică, care se dorea a fi obținută pentru noul stat, trebuia să aibă drept pandant independența din punct de vedere canonic față de Patriarhia constantinopolitană, privită exclusiv ca un pion politic în mâinile sultanului. Cuza nu a fost original în acest sens, el urmând o tendință care se regăseşte şi înainte şi după el în politica popoarelor balcanice[4], care a avut unele efecte benefice pe termen scurt, dar care a introdus un spirit etnicist periculos în Biserica Ortodoxă, care a pus sub semnul întrebării genul de colaborare pan-ortodoxă care se manifestase în veacul anterior. Controlul riguros impus Bisericii, care va merge până la numirea de către domn a episcopilor le considerăm însă abuzuri nejustificate, care nu arată altceva decât profunda neîncredere în corpul bisericesc, acesta trebuind chipurile reformat prin intervenția salvatoare a puterii politice. Cuza inaugura astfel o atitudine care se va regăsi şi mai târziu în istoria noastră, Antonescu, de exemplu, considerându-se printre altele şi „salvator“ al Bisericii noastre decăzute.

[1] Niculae Şerbănescu, *150 de ani de la naşterea domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, în „Biserica Ortodoxă Română“, an. LXXXVIII, nr. 3-4, 1970, p. 351-407; Constantin Drăguşin, *Legile bisericeşti ale lui Cuza Vodă şi lupta pentru canonicitate*, în „Studii Teologice“, an. IX, nr. 1-2, 1957, p. 86-103.

[2] *Legea secularizării* a prilejuit ample dispute între guvernul român şi Patriarhia de Constantinopol, care a găsit sprijinitori puternici în guvernele otoman şi țarist. Pentru rezolvarea chestiunii s-a propus plata unor despăgubiri destul de substanțiale din partea statului român pentru moşiile secularizate ale mănăstirilor închinate, care în cele din urmă, nu se va mai plăti. În schimb, nu s-a pus deloc problema unei eventuale despăgubiri a mănăstirilor pământene, faptul ilustrând o atitudine care se va regăsi din păcate periodic în istoria statalității noastre moderne, anume că dacă o instituție depinde de stat şi nu prea are mijloace să facă opoziție, nici nu este băgată în seamă, fiind supusă voinței acestuia.

[3] Bibliografie privind problema secularizării în Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. 3, p. 124.

[4] Vezi în acest sens sinteza cuprinzătoare a preotului Claudiu Cotan, *Ortodoxia şi mişcările de emancipare națională din sud-estul Europei în secolul al XIX-lea*, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2004, 424 p., extrem de inovatoare în multe privințe pe tărâmul istoriografiei problemei în discuție, insistând însă şi aceasta prea mult pe momentele de colaborare dintre biserică şi mişcările naționale şi pe rolul revoluționar al clericilor, mai puțin pe conflictele existente şi pe limitările aduse autonomiei bisericeşti.

Şi acest gen de intervenţii se pot regăsi în spaţiul ortodox al epocii, controlul ţarului asupra Bisericii Ortodoxe Ruse fiind chiar mai apăsător decât la noi. La toate acestea se adaugă însă dezinteresul profund al autorităţilor române, care, odată scopurile politice atinse, vor neglija sprijinirea materială a Bisericii căreia, după ce statul îi confiscase averile, acesta era dator, cel puţin moral, să o ajute din punct de vedere material. Situaţia Bisericii Ortodoxe din Vechiul Regat se va caracteriza prin lipsuri materiale acute şi un control strict din partea politicului, chiar dacă guvernanţii, confruntaţi cu numeroasele frământări provenite din interiorul clerului, vor adopta unele măsuri, care se vor dovedi în cele din urmă simple paleative.

Lupta unor ierarhi cu puterea politică

Conflictele încep cu opoziţia categorică a mai multor ierarhi faţă de legea din 1865, pe motivul evident de necanonicitate, fiind sprijiniţi în demersurile lor de Patriarhia ecumenică[5], dar şi de marele ierarh ardelean Andrei Şaguna, aflat atunci la apogeu[6]. Abia în decembrie 1872, prin noua *Lege canonică a Bisericii Ortodoxe Române*, se preciza că episcopii sunt aleşi, dar de membrii Sinodului, alături de toţi deputaţii şi senatorii ortodocşi în funcţie. Cercul celor eligibili era extrem de restrâns: episcopii erau aleşi din rândul arhiereilor titulari (opt la număr), iar mitropoliţii din cei şase episcopi[7]. Deşi aparent legea marca o întoarcere la vechile canoane, ea nu a făcut decât să mascheze intervenţia politicului în alegerea ierarhilor, pe care legislaţia lui Cuza îl arăta cât se poate de limpede.

Politicianismul românesc, extrem de nociv, se va manifesta astfel din plin şi în Biserică, prin alegerea numai a acelor persoane fidele partidului aflat la putere. Trebuie menţionată aici una dintre bolile de care suferă şi azi oamenii politici de la noi, anume critica extrem de virulentă a măsurilor luate de putere atunci când propriul partid se află în opoziţie şi păstrarea acestora neschimbate şi utilizarea în folos propriu în momentul în care situaţia se schimbă. Deşi amestecul grosolan în viaţa Bisericii este o creaţie a liberalilor, conservatorii, în momentul în care au ajuns la putere, nu au pregetat să se folosească de tradiţia creată de inamicii lor politici. Era de ajuns ca ceva să nu convină, pentru ca scaunul unui ierarh „reclacitrant“ să se clatine, lista acestor abuzuri fiind deosebit de lungă, dacă avem în vedere timpul totuşi scurt de la adoptarea legii din 1872 şi până la primul război mondial. Astfel, mitropolitul Iosif Gheorghian este obligat să-şi dea demisia (1893), în urma refuzului său de a accepta *Legea clerului mirean şi a seminariilor*, propusă de Take Ionescu[8]. În locul său este instalat Ghenadie Petrescu, cu ajutorul conservatorilor[9].

[5] Vezi Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. III, p.121-123.

[6] Ioan Lupaş, în monografia dedicată lui Andrei Şaguna scrie: „Neofit Scriban adresase atunci lui Şaguna o epistolă mai lungă (4 iulie 1865), zugrăvindu-i starea cea tristă, în care a ajuns biserica din Ţara Românească şi rugându-l să ia cumva în apărare drepturile bisericii. Şaguna răspunde, prin acest articol (publicat în „Telegraful Român“, nr. 53/1865), în care condamnă guvernul Ţării Româneşti, fiindcă nu respectă autonomia bisericii şi că, în locul obiceiului străvechi de a se alege episcopi, a început a-i «octroia», a-i numi ca pe nişte simpli funcţionari. Toate guvernele trebuie să respecte constituţiunea bisericească – scrie Şaguna. Neofit Scriban, nevoind să primească în mod anticanonic episcopia Argeşului, fu învinuit că este muscal. Dar «va veni timpul – prorocea Şaguna – şi acela nu poate fi departe, când se va recunoaşte că părintele episcop Scriban Neofit n-a putut primi denumirea sa octroată de episcop, nici ca un bărbat învăţat bisericesc, nici ca român şi cive cult al României libere; va veni timpul, şi acesta nu poate fi departe, când în România se va nimici legea cea nouă, pentru că este soră bună a legilor muscăleşti, prin care biserica este pusă în Rusia unui regim absolutistic, şi dacă această a mea prorocire nu s-ar împlini, atunci fără îndoială şi desigur se va împlini prorocirea mea a doua: că adică România liberă se va stinge curând şi va răsări pe ruinele ei o Românie absolutistică»“ (*Mitropolitul Andrei Şaguna. Monografie*, ediţia a II-a, Ed. România Press, Bucureşti, p. 355). Prevederea marelui ierarh se va împlini, din păcate.

[7] *Ibidem*, 126-128.

[8] Take Ionescu, *Legea clerului*, 1893; Kostaki Epureanu, *Discurs asupra poiectului de lege despre clerul mirean şi organizarea seminariilor*, 1893; Iosif Naniescu, *Discursul prezentat în şedinţa Senatului din 13 şi 14 aprilie 1893 în chestiunea proiectului de lege intitulat „Pentru îmbunătăţirea soartei clerului mirean“*, 1893; Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. 3, p. 131-136.

[9] Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. 3, p. 136.

În timpul guvernării liberale (1896), acesta este acuzat de încălcarea mai multor canoane. Acestea sunt clare în ceea ce priveşte condiţiile în care poate fi acuzat şi judecat un episcop, rolul esenţial jucându-l Sinodul, singurul care poate da pedepse pe linia bisericească[10]. Or, pentru a păstra o aparenţă de legalitate, Partidul Naţional Liberal, care urmărea îndepărtarea lui Ghenadie, a făcut în aşa fel încât acesta să fie judecat de Sinod[11]. Se deschidea astfel o tradiţie care se va dovedi funestă în anii care vor urma[12]. După Petrescu, revine ca mitropolit Iosif Gheorghian[13], fiind urmat de Athanasie Mironescu, care va sfârşi şi el prin demisie în 1911. Cauza a fost nefericita *Lege a Consistoriului Superior Bisericesc*, prin care se încerca o palidă apropiere de preoţii simpli, lipsiţi de venituri şi neavând posibilitatea să-şi afirme într-un cadru legal cerinţele, legea fiind o nereuşită pastişă după statutul şagunian[14]. Împotriva ei se va ridica Gherasim Saffirin, episcop de Roman, considerând-o anticanonică[15]. Izbucneşte un scandal imens, care marchează grav viaţa bisericească de la noi[16]. Mitropolitul este absolvit de vină însă îşi dă demisia, iar Saffirin, în mod firesc, este depus din scaun, pentru acuze nefondate[17].

Mitropolit primat devine Conon Arămescu-Donici, care se va retrage din scaun, după ce a fost obligat să semneze în timpul ocupaţiei germane a Bucureştiului o proclamaţie prin care cerea armatei române refugiate în Moldova să nu mai lupte împotriva trupelor Triplei Alianţe[18].

10 Acuza împotriva Episcopului se înaintează Mitropolitului, deci căpeteniei Sinodului de care depinde acel episcop (6 ap., 19 Cart.); Cel ce pârăşte pe un episcop e dator să-şi susţină pâra. Dacă nu o susţine, se pedepseşte ca un calomniator (6 II, 19 Cart.); Cel ce acuză pe episcop să dea în scris că este gata a se supune aceleiaşi pedepse care s-ar da episcopului acuzat,în cazul în care la cercetarea lucrurilor se va dovedi că episcopul este nevinovat (6 II, 19 Cart.); Episcopul poate fi acuzat numai de oameni vrednici de credinţă (74 ap.) Administrarea averii bisericeşti o face Episcopul [...] (26 IV, 11 VII); Episcopul care nu administrează corect averea eparhială să fie judecat de sinod (25 Antiohia); Averea episcopilor să fie deosebită de a eparhiei (40 ap, 24 Antiohia); Nu poate vinde averea bisericească fără ştirea Sinodului şia presbiterilor săi). Se pedepseşte cu afurisenie episcopul care: primeşte în eparhia sa clerici sau mireni afurisiţi, veniţi de la alte eparhii (12 Apostoli), primeşte clerici care, împotriva voinţei Episcopului lor, şi-au părăsit eparhia (16 ap.), nu poartă grijă să dea clericilor săraci cele de trebuinţă (59 ap.), hirotoneşte ca urmaş al său pe o rudenie a sa (76 ap.), se amestecă în treburile altei eparhii, fără învoirea episcopului competent (18 Ancira). Episcopul se caterisește dacă: face hirotonii pentru alte eparhii (35 apostoli, 13 Antiohia), împarte o mitropolie în două pentru a fi şi el Mitropolit (12 IV), care trăieşte în căsătorie (12 VI), care sfinţeşte o biserică fără sfintele moaşte (7 VII), care primeşte clerici din altă eparhie fără carte canonică (7 VI), care, fără cauză justă, lipseşte din eparhie mai mult de şase luni (16 I-II); episcopul care defăimează pe mitropolitul său (14 I-II), cel care ajunge la demnitatea de ierarh prin bani, atât el cât şi cei ce l-au hirotonit şi să se taie desăvâşit de la împărtăşanie (29 ap., 22 VI, 5 VII). Episcopul nu poate fi înlocuit decât dacă-şi dă demisia sau dacă e caterisit (16, I-II); Poate fi judecat de Sinod (74 ap., 9,17 IV, 15 Antiohia, 3 Sardica). Statul, prin canonul 104 Cartagina, poate dispune, în caz de nevoie, să se întrunească Sinodul episcopesc, pentru a judeca vreun cleric, (arhid. prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 497-527) Puterea politică modernă va folosi împotriva episcopilor incomozi mai ales acuzaţia de proastă gestionare a fondurilor bisericeşti şi încercări de îmbogăţire în folos personal.

11 Al. G. Djuvara, *Chestiunea Ghenadie şi partidele politice*, 1897; *Actul de acuzaţie făcut în Sf. Sinod contra IPS sale mitropolitul primat Ghenadie Petrescu*, 1896;

12 Aşa va fi înlăturat şi episcopul Nicolae Popovici al Oradiei în 1950, doar că acesta a fost pensionat, păstrându-şi calitatea de fost ierarh, în urma eforturilor Patriarhului Justinian.

13 Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p.137. Pe 5 decembrie 1896, Gheorghian este ales episcop de Roman, pe 6 decembrie este reales mitropolit primat, fiind înscăunat în ziua de 8 a aceleiaşi luni.

14 *Ibidem*, p. 137-140; N. Dobrescu, *Defectuozitatea alegerii episcopilor şi mitropoliţilor la noi*, Bucureşti, 1909; Spiru Haret, *Criza bisericească*, Bucureşti, 1912; N. Iorga, *Tulburările bisericeşti şi politicianismul*, Vălenii de Munte, 1911

15 Gherasim Safirin, *Cuvântări rostite cu privire la proiectul de lege pentru modificarea Legii sinodale din 1872 şi pentru înfiinţarea Consistoriului Superior Bisericesc*, Bucureşti, 1909.

16 Spiru Haret, *Criza bisericească*, Bucureşti, 1912; N. Iorga, *Tulburările bisericeşti şi politicianismul*, Vălenii de Munte, 1911; Constantin C. Diculescu, *Tulburările bisericeşti şi propaganda catolică. Memoriu înaintat Sf. Sinod la 25 mai 1911*, Bucureşti, 1911.

17 Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. 3, p. 140.

18 *Ibidem*; Iuliu Scriban, *Cronica vieţii bisericeşti din România în timpul războiului, în „Biserica Ortodoxă Română"*, an XL, nr. 5, 1922, p. 378-382 şi nr. 6, p. 461-464.

Sărăcie și degradare

După cum se poate observa, de la sfârşitul secolului al XIX-lea Biserica Ortodoxă din Vechiul Regat o duce într-o criză continuă, aceasta fiind de fapt consecința, „metastaza", problemelor acumulate în timp, corpul clerical fiind, în marea lui majoritate, într-o situație din cele mai jalnice, care a stimulat dezbinarea, o ostilitate profundă instalându-se între ierarhie, preoții de mir şi monahi. Cauza principală a fost una în cele mai lumeşti: lipsa de bani pentru a se finanța activitățile Bisericii şi subzistența unui corp preoțesc care creşte în mod exponențial, prin hirotonii făcute fără nicio socoteală, fără a se ține seama de nevoile reale ale credincioşilor. Sute de preoți fără parohie stau la porțile cimitirelor, aşteptând un convoi mortuar. Nici cei plătiți de stat nu o duc mai strălucit, deoarece sumele acordate sunt simbolice, iar ierarhia nu poate să facă nimic, pentru că toată chestiunile administrative şi financiare care țin de Biserică sunt controlate şi administrate de stat, iar acesta este mai mult decât zgârcit când vine vorba să se dea bani Bisericii. Totuşi, pentru preoții de mir ierarhia bisericească devine principalul duşman, considerându-se că aceasta nu vrea să facă nimic pentru a îmbunătăți situația existentă, mulțumindu-se să-şi mențină privilegiile proprii. Începe o luptă fără menajamente, care s-a lăsat şi cu atentate[19]. Şi deoarece episcopii şi mitropoliții proveneau din mediul monastic, ostilitatea preoților de mir s-a extins cu repeziciune şi asupra călugărilor, punându-se chiar problema desființării mănăstirilor[20]. Cererile rebelilor au fost răspândite prin ziare precum *Deşteptarea, Ecoul Moldovei* sau *Biserica română*[21], principala revendicare fiind participarea la viața Bisericii în cadrul Sfântului Sinod a preoților, diaconilor şi mirenilor[22]. Se credea că astfel se putea îmbunătăți situația materială şi spirituală a preoților şi, fapt important, organizarea bisericească a Vechiului Regat se armoniza cu cea a ortodocşilor din Transilvania, care se administrau după statutele elaborate de Andrei Şaguna[23]. Pentru a răspunde acestor cereri, se formează în 1883 o comisie a Sfântului Sinod, în care raportorul principal a fost eruditul episcop de Roman Melchisedec Ştefănescu, care elaborează un *Studiu despre ierarhia şi instituția sinodală în Biserica Ortodoxă a răsăritului în general şi despre ierarhia şi instituția sinodală în Biserica Ortodoxă Română în special.* Aici sunt analizate bazele dogmatice, canonice şi după legile țării ale cererilor preoților de mir.

Conform lui Melchisedec, Sinodul nu poate fi alcătuit decât din episcopi. El afirmă că „Biserica cuprinde pe toți credincioşii, însă în sens mai restrâns Biserica este ierarhia bisericească. Ierarhia este întemeiată de Hristos prin Apostoli. Autoritatea ierarhiei este o autoritate morală, bazată pe învățătura evanghelică şi care tinde la îmbogățirea morală a omenirii, prilej de apropiere de Hristos şi prin El de Dumnezeu". El aminteşte cuvintele Sf. Ciprian care arată că „Biserica înseam-

19 Vezi *Pastorala mitropolitului Calinic*, în „BOR", an VII (1883), nr. 10, octombrie, p. 593 – 620.

20 *Cartea pastorală a lui Iosif, mitropolitul Moldovei,* în „BOR", an VII (1883), nr. 1, ianuarie, p. 56.

21 *Ibidem*, p. 56-58.

22 *Studiu despre ierarhia şi instituția sinodală în Biserica Ortodoxă a răsăritului în general şi despre ierarhia şi instituția sinodală în Biserica Ortodoxă română în special, de comisia Sf. Sinod compusă din: IPS Calinic, primatul României, IPS Iosif, mitropolitul Moldovei şi Sucevei, episcopul de Roman, D. Melchisedek*, Bucureşti, 1883, p. 5.

23 *Ibidem.*

nă poporul şi episcopul, episcopul e în Biserică şi Biserica în episcop, cine nu e în unire cu episcopul acela nu e nici în Biserică"[24]. Melchisedec concepe pe episcop ca învăţătorul principal în Biserică, iar în eparhia sa ca pe loctiitorul lui Hristos. Sinodul nu poate fi alcătuit decât dintre egali, iar aceştia sunt episcopii. Sunt analizate şi alte modele contemporane de organizare a Bisericilor Ortodoxe (cazul grec, rus), constatându-se că ceea ce se numeşte acolo sinod este de fapt un comitet sinodal administrativ, în care autoritatea statului este prezentă efectiv (oberprocurorul rus sau procurorul statului la greci)[25], situaţie pe care episcopul român o respinge categoric.

O menţiune aparte se cuvine făcută asupra aprecierilor lui Melchisedec faţă de statutul şagunian, ilustrând o concepţie foarte diferită de cea a lui Şaguna în ceea ce priveşte relaţiile dintre stat – biserică şi corpul social. Iată ce spune episcopul regăţean: „Andrei Şaguna a combinat toate mijloacele, ce i-a dictat înţelepciunea şi cultura ca să ridice Biserica. El a adunat sub steagul Bisericii toate energiile românilor pentru apărarea Bisericii şi a naţiunii. Pentru ridicarea culturii poporului s-a îngrijit de organizarea învăţământului, pe care l-a pus sub oblăduirea Bisericii. El nu a putut să stea strict canonic, care mărgineşte acţiunea Bisericii mai mult la doctrină şi disciplină bisericească, celelalte trebuinţe îndeplinindu-le statul civil. Şaguna a trebuit să angajeze în organizarea sa bisericească întreaga naţiune"[26]. Iată deci că în viziunea lui Melchisedec, organizarea şaguniană, deşi de toată lauda, este un caz excepţional, care uzurpă atribuţii ce normal aparţin statului. În faţa unui stat ostil sau indiferent, Şaguna a fost obligat la această atitudine. Ea nu se poate aplica într-un stat în care Biserica Ortodoxă este dominantă[27].

Dreptul canonic şagunian prevedea nu mai puţin de şase tipuri de sinoade, alcătuite fiecare din o treime clerici şi două treimi laici: sinoadele parohiale, sinoadele mănăstireşti, sinodul protopopesc, sinodul eparhial, sinodul mitropolitan administrativ bisericesc şi sinodul mitropolitan administrativ dogmatic. Doar ultimul ar fi compatibil cu exigenţele canonice ale Bisericii, celelalte având funcţii pe care în Vechiul Regat le îndeplinesc alte instituţii. Astfel sinodul comunal ţine loc de consiliu comunal, cel protopopesc de consiliu judeţean, sinoadele eparhiale de corpuri legislative. Epitropiile şi Senatul şcolii eparhiale şi mitropolitane sunt înlocuite de Ministerul de Culte şi consiliile sale şcolare[28].

Symfonia Biserică-Stat, înţeleasă greşit

Mai târziu unora le-a părut ciudat că marele spirit care a fost Melchisedec a scris aşa ceva în 1883, când în divanul adhoc al Moldovei de la 1857 afirmase că „preoţimea de mir trebuie să ia parte la sinod: a) căci aceasta este o datină veche întrebuinţată în toate sinoadele ecumenice şi locale; b) căci episcopii cârmuiesc Biserica în faptă, cea mai mare parte prin preoţimea de mir; c) căci preoţii de mir sunt partea de cler care trăieşte nedezlipit de lume şi cunoaşte mai bine nevoile şi suferinţele ei; d) căci în reprezentaţia Bisericii trebuie să fie reprezentate toate interesele Bisericii, precum în adunarea naţională toate acele ale naţiunii; e) căci firmanul de convocare a divanurilor adhoc, care cheamă la reprezentare toate interesele societăţii noastre, dă drept de reprezentaţie şi preoţilor mireni"[29], atitudine sprijinită entuziast de Mihail Kogălniceanu[30]. Să se fi schimbat aşa de mult Melchisedec Ştefănescu în momentul când a devenit episcop, numit de altfel direct de Cuza, în prima eparhie întemeiată prin decret domnesc, Dunărea de Jos? Să fi fost obligat

[24] *Ibidem*, p. 7.

[25] *Ibidem*, p. 22-29.

[26] *Ibidem*, p. 31.

[27] *Ibidem*, p. 33.

[28] *Ibidem*, p. 31.

[29] *Apud* Chiru C. Costescu, *Legea şi statutul pentru organizarea Bisericii ortodoxe Române din 6 mai 1925, adnotate cu dezbaterile parlamentare şi jurisprudenţele referitoare*, Bucureşti, 1925, p. 257 – 258.

[30] „Adunarea are cele mai mari simpatii pentru acest amendament, fiindcă preoţimea de mir are misiunea şi poziţiunea cea mai grea şi cu toate acestea preoţimea de mir a fost până acum partea cea mai părăsită, cea mai uitată din tot clerul nostru. Nimic nu s-a făcut pentru luminarea ei, nimic pentru îmbunătăţirea ei" (*Ibidem*, p. 258).

de presiunile celorlalți episcopi, care nu agreau să împartă puterea lor cu vreo adunare? Pot şi acestea să constituie o explicație, dar la fel de bine se poate porni de la Legea sinodală propusă de Cuza. Domnul propusese constituirea unui Sinod permanent al Bisericii Ortodoxe Române, din care urma să facă parte şi preoți de mir şi laici, care urma să administreze treburile interne ale Bisericii în probleme legate strict de religie. Ea a fost respinsă de corpul episcopal din Vechiul Regat deoarece acest sinod ar fi putut să legifereze şi în chestiuni de dogmă, treburi în care preoții de mir şi mai ales laicii nu ar avea ce căuta. Melchisedec înțelege conceptul de sinodalitate în acest sens restrictiv, de adunare a episcopilor care legiferează în materie de dogmă, „sinoadelor" instituite de Şaguna nepotrivindu-li-se termenul acesta. Preocupat să arate ce este cu adevărat Sinodul şi adevărata sinodalitate, episcopul romaşcan nu percepe că „sinodalitatea" lui Şaguna este strâns legată de autonomia Bisericii, concept care nu se întâlneşte nicăieri în textul lui Melchisedec. El vede activitatea lui Şaguna ca un *erzatz* pentru statul absent, ca ceva menit să sprijine temporar mişcarea națională românească din Transilvania, fără să înțeleagă că Biserica trebuie să fie în mod principial autonomă, nu numai dogmatic, dar şi din punct de vedere administrativ, iar câmpul de acțiune al acesteia în societate trebuie să fie mult mai larg decât slujirea liturghiei sau marcă a identității. Este un mod fals de a înțelege *symfonia* dintre stat şi biserică, prin punerea tuturor aspectelor de ordin economic şi administrativ sub controlul statului, care, în afară de chestiunile de ordin dogmatic, legiferează în toate domeniile vieții bisericeşti, Melchisedec apărând astfel principiul Bisericii de stat. Acest principiu se regăsea în diverse state europene, dar acolo statul avea în mod efectiv grijă de Biserică, acordându-i subvențiile necesare, în timp ce statul român o neglija cu totul. Conceptul de Biserică de stat, care stârneşte azi mânia unora dintre istoricii de azi împotriva Ortodoxiei româneşti, nefiind, ca multe dintre cele existente în societatea românească, decât o formă fără fond. Mai potrivit ni s-ar părea să vorbim de o Biserică aservită diverselor interese politice.

Situații deloc favorabile prestigiului Bisericii pot fi regăsite în diferite documente din epocă, când, lăudând virtuțile sistemului de Biserică de stat, ierarhii ajung la închinăciuni inimaginabile pentru a obține câteva stipendii de la stat. Lăsând pe acei ierarhi care datorează totul partidelor aflate la putere[31], chiar şi cei cu spinarea mai dreaptă sunt obligați să se înscrie în sistem şi să justifice existența lor şi a utilității Bisericii în societatea românească. Pentru a se combate ideea că oamenii Bisericii ar fi antireformişti, se cultivă până la sațietate cazurile de preoți revoluționari, popa Şapcă fiind cel mai notoriu dintre acestea. Apoi, teama că Biserica ar putea fi acuzată că ar pune în discuție autoritatea statului dezvoltă ideea unității de idealuri dintre Biserică şi Stat[32], niciun moment pusă în discuție.

[31] De la un moment dat episcopii nu mai sunt aleşi dintre călugări ci mulți provin dintre preoții de mir văduvi. Acest lucru s-a făcut poate pentru a da o satisfacție preoților de mir, poate că mănăstirile decăzuseră aşa de mult că nu mai aveau nicio influență. În orice caz, situația nu s-a îmbunătățit, fiind alese acele persoane recunoscute pentru activismul lor politic, episcopatul decăzând profund. Cazuri celebre sunt episcopii Partenie Clinceni sau Pimen Georgescu, numiți la intervenția liberalilor. Asupra ultimului vom reveni mai târziu.

[32] Colecția revistei „Biserica Ortodoxă Română" din această perioadă este un exemplu în acest sens.

Taina jertfei uitate

70 de ani de la moartea lui Ion Moța și Vasile Marin în Spania

Adrian Cherhaț

Lumea în care trăim este tot mai mult pătrunsă de duhul risipirii și al angoasei ontologice, construind treptat un soi de civilizație a disperării și a fricii în care omul nu-și mai regăsește locul și rolul său firesc de colaborator sau partener al lui Dumnezeu. Civilizația europeană, cu rădăcini profund creștine, se îndepărtează lamentabil de origini, adoptând o ideologie a neutralității păgubitoare, care sub masca libertății de exprimare și alegere, nu mai distinge foarte clar între noțiunile de bine și rău. Astfel ființa umană însușindu-și o autonomie egocentrică de factură iluministă uită să mai *trăiască* și cum să *moară* în perspectiva existenței personale eterne.

Întreaga civilizație creștină a dat un suflu înnoitor omenirii sub toate aspectele sale, având la bază Jertfa supremă de viață făcătoare a lui Hristos. Lumea în care trăim „s-a născut din jertfa lui Dumnezeu pentru oameni și a dăinuit prin jertfa oamenilor pentru Dumnezeu" (Răzvan Codrescu), împletind în mod firesc credința, nădejdea și iubirea pentru Dumnezeu, lume și semeni. Dar adoptând o „înțelepciune" secularizantă în pragul mileniului III ca ideologie oficială, mentalitatea noastră nu mai este în stare de jertfă și orice act de dăruire supremă pare o nebunie fără margini. Oare cine mai este în stare să moară acum pentru Hristos? Răspunsul îl va găsi fiecare în propria conștiință dacă va avea curajul să sondeze până în adânc.

Bătălia pentru Europa

În pragul celui de-al doilea război mondial, care va cutremura din temelii sub toate formele bătrâna Europă, șapte tineri români au plecat în Spania să lupte pentru credința lor în Hristos și pentru civilizația creștină. Gestul lor a stârnit rumoare în lumea politică de atunci, deși era un act liber asumat într-o perfectă luciditate a conștiinței. Doi dintre ei au avut privilegiul tainic să-și ofere viața ofrandă pe altarul credinței la mii de kilometri de pământul țării: Ionel Moța și Vasile Marin, și jertfa lor supremă a brăzdat ca o aureolă de sfânt cerul încă senin al României Mari. Azi actul lor jertfelnic este aproape uitat cu desăvârșire, căci oricum, altfel, ar fi greu de înțeles și ar stârni probabil indolente remarci în spiritul „deștept" al mojiciei balcanice.

În 1936 izbucnește în Spania un sângeros război civil între forțele comuniste republicane, sprijinite de „consilieri sovietici" și forțele conservatoare monarhiste, conduse de celebrul general Francisco Franco Bahamonde. Acest conflict s-a internaționalizat la scurt timp, devenind o miză în confruntarea dintre ideologiile europene: Germania și Italia au susținut fățiș forțele național-conservatoare, iar Uniunea Sovietică și comuniștii de pretutindeni au întărit, ca pentru o cauză proprie, forțele republicane pretins „democratice". Marile puteri Franța, Marea Britanie și Statele Unite au adoptat oficial o atitudine neutră, dar în realitate au ajutat tacit „brigăzile comuniste" în numele „libertății" și a „democrației". Ostilitățile durează aproape trei ani, până în 1939, când generalul Franco intră victorios în Madrid și instituie un regim autoritar, prelungit până la moartea sa, în noiembrie 1975. Pe lângă faptul că a salvat occidentul european de ciuma roșie a comunismului, Franco a lăsat în urma sa o Spanie reconsolidată și liberă, pregătind restaurarea pașnică a Monarhiei, prin tânărul Juan Carlos de Bourbon, rege al Spaniei până astăzi.

Revoluția comunistă spaniolă, antimonarhică și anticatolică, după modelul francez și al bolșevismului rus, și-a îndreptat cu precădere violențele împotriva Bisericii și a valorilor creștine în general, ajungând până la orori aproape inimaginabile. Și comuniștii români aflați în ilegalitate sau exil și-au adus aportul direct sau indirect la înfăptuirea ei: Ana Pauker, Valter Roman (Ernest Neulander), Leonte Tismăneanu (Tismi-

nețki), veritabili agenți sovietici. Victoria revoluției roșii în Spania ar fi avut efecte catastrofale asupra bătrânului continent: Europa creștină era prinsă ca într-un cleşte de maladia bolşevismului ateu, mai ales că în Franța exista un puternic curent marxist în rândul intelectualității de o iresponsabilitate politică şi morală fără precedent.

Şapte români în luptă pentru Hristos

Sesizând lucid şi responsabil pericolul bolşevizării Europei, şapte tineri voluntari români, membrii ai Mişcării Legionare, cu aprobarea „Căpitanului" Corneliu Zelea Codreanu, pornesc spre îndepărtata Spanie pentru a lupta sub semnul Crucii. Avocatul Ion I. Moța, mâna dreaptă a „Căpitanului" şi cumnatul său, de 35 de ani, preotul ortodox Ion Dumitrescu-Borşa, secretar general al Legiunii, de 38 de ani, prințul Alexandru (Alecu) Cantacuzino, diplomat de carieră, de 34 de ani, conducătorul grupului, inginerul Gheorghe Clime, comandantul Corpului Muncitoresc Legionar, de 47 de ani, avocatul Nicolae Totu, de 32 de ani, economistul Bănică Dobre, de 28 de ani, avocatul Vasile Marin, şeful legionar al organizației legionare din Capitală, de 33 de ani, s-au încadrat la sfârşitul lui 1936 ca simpli soldați în armata naționalistă spaniolă.

Inițiatorul acțiunii a fost Ionel Moța, care la 1 decembrie 1936 le scria părinților săi, motivându-şi hotărârea: *„N-am fost trimis de nimenea în Spania, ca să i se facă vreo răspundere pentru asta, ci eu singur am avut cel dintâi gândul şi dorința de a lua parte la aceste lupte. Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos! Se clătina aşezarea creştină a lumii! Puteam noi să stăm nepăsători?! Nu e o mare binefacere sufletească, pentru viața viitoare să fi căzut în apărarea lui Hristos? Eu aşa am înțeles datoria vieții mele. Am iubit pe Hristos şi am mers fericit la moarte pentru El (...). De va cădea Crucea la pământ în Spania, se vor clătina temeliile ei şi în România, iar comunismul, dacă va fi azi biruitor acolo, se va năpusti mâine asupra noastră".*

Aceleaşi sentimente responsabile le trăiau şi ceilalți voluntari ai echipei. Vasile Marin îi scria soției sale la 23 noiembrie 1936: *„N-am făcut actul acesta din disperare sau aventură, ci perfect lucid. Era o datorie de onoare care apăsa pe umerii generației noastre. L-am făcut cu acelaşi drag ca şi când ar fi fost vorba de țara mea".* Bănică Dobre remarca entuziast şi solemn următoarele: *„Se învolburase, în nebunia ucigătoare a urii, satanica pornire împotriva Crucii. Trosneau în îndepărtata Spanie catapetesmele bisericilor, plângeau batjocorite madonele din Alcazar. Ura, setea de sânge şi prigoana împotriva lui Hristos se cuibărise în însorita Peninsulă Iberică".* Preotul Ion Dumitrescu-Borşa descria situația cu un ton grav de indignare clericală: *„Pe pământul Spaniei începuse războiul între fiii aceluiaşi neam împărțiți în*

Convoiul mortuar se îndreaptă spre biserica „Sf. Ilie" – Gorgani

două tabere: tabăra lui Satan, comunismul, care pusese stăpânire pe conducerea țării și întindea arma spre uciderea celor rămași în credința în Hristos și în dragostea de patrie și generalul Franco, ajutat de cei mai demni și cinstiți generali, care ridica steagul naționalismului și declara războiul Crucii împotriva bolșevismului" (Cf. Răzvan Codrescu, *Taina jertfei. Dosar istoric Moța – Marin*, Sibiu, 2002, p. 20-22).

Echipa legionară pleacă spre Spania în seara de 24 noiembrie 1936 pe un traseu ocolit pe ruta Bucovina, Polonia, Berlin, Hamburg și apoi pe mare până la Lisabona, întrucât autoritățile franceze au refuzat să acorde vizele de trecere delegației românești. De aici ajung la Salamanca, la începutul lui decembrie, fiind primiți la cartierul general al lui Franco, unde prințul Cantacuzino, șeful delegației, salută cu retorică de cruciat: *„Căpitanul legionarilor români, Corneliu Zelea Codreanu, trimite Spaniei naționaliste ce apără credința și crucea, șapte capi ai Legiunii, pentru ca să lupte și să moară, de va cere Dumnezeu, apărând idealul pe care, ca și aici în Spania, în îndepărtata ei soră, România, îl are Legiunea și Căpitanul".* Luptele grele la care iau parte și românii se dau tot mai aproape de Madrid, la Boadilla del Monte, Las Rozas, El Pradillo, Pozuelo, Aravaca, Majadahonda. Toți luptă remarcabil, dar mărturiile vremii atestă curajul ieșit din comun al lui Ionel Moța și al lui Vasile Marin, între care se închegase o *legătură frățească.*

Uciși de același obuz

Ziua fatală a venit pentru tinerii români la 13 ianuarie 1937, în lupta de la Majadahonda, când Moța și Marin au căzut împreună, zdrobiți de același obuz. Prințul Alexandru Cantacuzino descrie expresiv acel moment al jertfei eroilor români: *„Pe la ora trei ocupăm niște tranșee înaintate... Ionel Moța e îngândurat și se apucă să scrie, în mare grabă, o scrisoare Căpitanului. Parcă se temea că nu va avea timp să o sfârșească. Pe la ceasurile trei și jumătate, încep ghiulele să cadă în jurul nostru și apar, pe coama unui deal din față, trei tancuri înaintând în linie spre tranșeele noastre... Bombardamentul se domolește vreo jumătate de ceas, apoi reîncepe... Acum vedem, coborând coama dealului, vreo treisprezece tancuri mari. Primim ordin să ne culcăm la pământ în tranșee... Ionel Moța ne strigă: «Dacă suntem înconjurați, nu cade prizonier nimenea; murim toți împreună!». Sunt ultimele cuvinte pe care ni le-a spus. Pentru ultima oară îi văd vii: Ionel cu fruntea ca un munte înnourat și Marin cu față de marocan – lăsase să-i crească barba – și privirea întoarsă spre ascunzișurile sale sufletești. Bubuitul devine năucitor. Exploziile obuzelor ne acopereau cu pământ... O detunătură doborâtoare mă forțează să închid ochii. Când îi deschid, o clipă după aceea, privirea îmi cade, la un metru și jumătate de mine, asupra unui corp întins cu fața la pământ. Îngenunchiu și îi ridic capul. E Ionel Moța... La un metru zace Vasile Marin, cu spatele proptit de peretele tranșeei. Mă întorc și urlu lui Clime și părintelui Dumitrescu peste vuietul gloanțelor și al obuzelor: «Ionel și Marin sunt morți!». Peste haina cu stropi de sânge neînchegat, ceasul lui Ionel Moța atârnă de lanț cu geamul spart. S-a oprit. E cinci fără un sfert. Prin haina străpunsă și sfârtecată a lui Ionel Moța se văd culorile drapelului românesc. E drapelul nostru pe care era scris: Legiunea Arhanghelului Mihail... Îl luase ca să-l poarte cu el, pentru a-l pune în vârful baionetei la atac sau defilare când cuceream un oraș. Cu el speram să intrăm și în Ma-*

Mulțimea le aduce ultimul omagiu eroilor la biserica „Sf. Ilie" – Gorgani

drid. Desfac drapelul şi îl întind peste trupurile lor...“ (R. Codrescu, *op. cit.*, p. 26-28).

Imediat a ajuns şi în România teribila veste că Moţa şi Marin au căzut pe frontul spaniol, iar Căpitanul şi ceilalţi legionari demarează pregătirile pentru aducerea lor în ţară. Sunt însărcinaţi cu această misiune generalul Cantacuzino şi inginerul Virgil Ionescu, care sosesc după câteva zile la Toledo, unde martirii români primesc onoruri militare. În cuvântul de despărţire generalul Cantacuzino spune vibrând transfiguratoriu: *„Gestul nostru simbolic a fost împlinit şi suntem mândri că am luptat alături de dumneavoastră pentru Cruce şi pentru civilizaţie“.* Întoarcerea acasă a eroilor s-a făcut pe traseul Franţa, Belgia, Germania, Polonia, cu onoruri primite pe tot parcursul drumului.

Întoarcerea eroilor

Trenul mortuar a intrat în ţară la 9 februarie 1937 pe la punctul de frontieră Ghica-Vodă din Bucovina, întâmpinat de elita legionară, rudele celor căzuţi şi de o mulţime imensă. De aici convoiul a pornit spre Capitală, dar pe un traseu lung şi ocolit, sfidând dorinţa autorităţilor de a se evita manifestările populare extinse. Sunt străbătute toate marile provincii istorice ale României: Bucovina de Nord şi Moldova (Cernăuţi, Roman), Transilvania (Cluj, Orăştie, Sibiu), Oltenia şi Muntenia (Râmnicu-Vâlcea, Slatina, Piteşti, Bucureşti). În fiecare oraş străbătut mulţime multă se reculege, se roagă, plânge şi cântă pentru cei doi eroi, iar la Roman, Cluj şi Sibiu ies în întâmpinarea lor chiar episcopii locului cu binecuvântări şi rugăciuni arhiereşti.

Trenul intră în Bucureşti la 11 februarie 1937 şi în Gara de Nord are loc un serviciu funerar la care oficiază peste o sută de preoţi. Cele două sicrie sigilate sunt depuse la biserica Sf. Ilie-Gorgani, considerată până astăzi „Biserica Legiunii“, unde s-a oficiat o slujbă fastuoasă cu trei episcopi şi peste două sute de preoţi, în frunte cu ÎPS Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului. Înmormântarea celor doi martiri a avut loc la 13 februarie 1937, la exact o lună de la moartea lor eroică, şi a fost oficiată de ÎPS Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, care rosteşte atunci o impresionantă rugăciune arhierească, ÎPS Gurie Grosu, mitropolitul Basarabiei, PS Veniamin Pocitan, vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi PS Vartolomeu Stănescu, episcopul Râmnicului. Urmează apoi o lungă procesiune pe străzile capitalei de la Sf. Ilie-Gorgani până la „Casa Verde“, noul sediu al Legiunii din Bucureştii Noi, unde se hotărâse înhumarea celor doi sub un „mausoleu“ de lemn, ridicat în grabă, dar ulterior risipit de tot, împreună cu rămăşiţele eroilor, de urgiile care au urmat.

Jertfa supremă pentru credinţă şi ţară a lui Ion Moţa şi Vasile Marin a avut un ecou profund în conştiinţa contemporanilor în acele momente. Chiar Nicolae Iorga, cunoscut ca adversar politic al Mişcării Legionare, scria la câteva zile după moartea lor: *„Luptând pentru credinţa lor creştină şi pentru cinstea poporului lor, pentru ce este etern, scump şi curat în latinitatea nebolşevizată, doi tineri români, doi băieţi viteji, Moţa şi Marin, au căzut înaintea Madridului apărat de roşii (...) Cine ştie ce va ieşi din cumplita furtună ce s-a abătut asupra depărtatului pământ latin, unde se varsă sânge din toate rănile unui nobil neam! Dar dacă vreodată vom vedea Spania cum a fost, cum trebuie să fie, se va putea spune la noi, cu înduioşată mândrie, că pentru aceasta au curs şi câteva picături din sângele scump al tineretului nostru“* („Neamul Românesc“, 19 ianuarie 1937). Mircea Eliade făcea referire la semnificaţia profundă şi mistică a sacrificiului lor: *„Rareori se întâlneşte în istoria unui neam o moarte atât de semnificativă ca moartea acestor doi fruntaşi legionari, căzuţi pe frontul spaniol (...) Nici cea mai aspră morală omenească nu-i silea să se jertfească; pentru că tinereţea lor fusese o jertfă continuă, iar fanatismul lor creştin şi naţionalist fusese de nenumărate ori încercat. Semnificaţia morţii lor trece, deci, deasupra valorilor şi eroismului viril. Moartea voluntară a lui Ion Moţa şi Vasile Marin are un sens mistic: jertfa pentru creştinism. O jertfă care să verifice eroismul şi credinţa unei întregi generaţii. O jertfă menită să fructifice, să întărească creştinismul, să dinamizeze un tineret“* („Vremea“, 24 ianuarie 1937).

Repere biografice

Ionel Moţa era originar din Ardeal, născut la 5 iulie 1902, la Orăştie, într-o familie cu dublă descendenţă preoţească şi cu tradiţie în lupta naţio-

nală din Transilvania. Tatăl său, protopopul ortodox Ion Moța (1868-1940) era unul dintre promotorii cei mai activi ai românismului şi ai idealului unionist, imprimând în educația fiului său de timpuriu credința profundă şi dragostea de țară. Şcoala o începe în Ardeal, dar primul război mondial determină familia preotului Moța să treacă munții. La Bucureşti studiază la „Gheorghe Lazăr“ şi apoi, după refugiul la Iaşi, îşi ia bacalaureatul la „Sfântul Sava“. În 1921 se înscrie la Facultatea de Drept din Cluj, devenind unul dintre liderii studențimii creştine din oraşul ardelean, calitate în care îl cunoaşte, în 1922, pe Corneliu Zelea Codreanu, liderul studenților creştini din Iaşi. Spre sfârşitul acestui an Ion Moța scoate la Cluj, împreună cu Iustin Ilieşiu, publicația „Dacia Nouă“ ce urmărea o primenire de ansamblu în sens creştin şi național a vieții publice şi intelectuale, inițiativă care va stârni violente conflicte cu autoritățile, angajând întreaga opinie publică, soldate cu procese şi arestări. La 24 iunie 1927, Ionel Moța, împreună cu Codreanu şi alți tineri creştini şi naționalişti, fondează Legiunea Arhanghelului Mihail, având ca ideal o *„Românie creştină“* (M. Eliade), devenind mâna dreaptă a lui Codreanu. În acelaşi an, se căsătoreşte cu sora „Căpitanului“, iar în 1932 obține titlul de doctor în Drept la Grenoble. Scrie o serie de articole în diverse publicații, cuprinse apoi în volumul *Cranii de lemn* (1936), în care îşi exprimă filozofia sa de viață, având în centrul gândirii ideea de jertfă. *„Jertfa aceea care este dezlănțuită în noi din dragoste, jertfa aceea care ne inundă pustiindu-ne aşezarea omenească a vieții, dar ne încălzeşte, totodată, cu satisfacții pe care nu le poate cuprinde graiul omenesc, această jertfă e faptul care smulge de pe ființa noastră carapacea nesimțirii față de cele dumnezeieşti şi, transformându-ne în rană vie, ne pune în directă comuniune cu Dumnezeirea care pătrunde năvalnic şi de-a dreptul în sufletul nostru. Jertfa este, astfel, măsura creştinătății noastre“* („Cuvântul studențesc“, 1 ianuarie 1936). Cu aceste gânduri primeşte în vara lui 1936 veştile despre atrocitățile anticreştine din Spania şi hotărăşte să-şi măsoare vrednicia credinței cu cea a marilor apărători ai creştinătății. Se împărtăşeşte cu Sfintele Taine la biserica Sf. Ilie-Gorgani şi împreună cu ceilalți porneşte spre pământul iberic, asumându-şi deplin destinul de cruciat al vremurilor noastre.

Vasile Marin s-a născut în Bucureşti, la 29 ianuarie 1904, într-o familie simplă din mahalaua Griviței. Studiază la „Sfântul Sava“ şi apoi la „Gheorghe Şincai“, după care urmează Facultatea de Drept din Bucureşti, fiind licențiat în 1927. Era pasionat de lectură şi atras de problemele de ideologie şi practică politică, fiind ales preşedinte al Cercului Studenților Ilfoveni. În 1927, frecventează cursurile lui Nicolae Iorga de la Vălenii de Munte, păstrându-i capriciosului savant o profundă simpatie. Imediat se apucă de avocatură şi devine membru activ în Partidul Național Țărănesc al lui Iuliu Maniu. În 1932 îşi ia doctoratul în Drept, iar în anul următor se căsătoreşte cu o absolventă de Medicină şi îşi dă demisia din PNȚ, fiind dezamăgit de politica țărănistă, mai ales după evenimentele de la 15-16 februarie 1933 de la Grivița. Spre sfârşitul lui 1933, îl găsim pe listele electorale ale „Grupării Corneliu Zelea Codreanu“ – formațiune politică a Legiunii. Este arestat împreună cu alți legionari în timpul prigoanei declanşate de guvernul I.G. Duca în timpul alegerilor, dar eliberat după câteva luni. Îşi reia activitatea de avocat şi gazetar, simțindu-se o anumită apropiere de profesorul Nae Ionescu. În 1935, Căpitanul îi acordă gradul de Comandant legionar al organizației Ilfov; îşi dezvoltă ideile în publicații de dreapta mai puțin prestigioase, cuprinse apoi în volumul postum *Crez de generație* (1937). N-are forța exaltantă a lui Moța, dar ajunge prin stilul lui la acelaşi punct esențial al morții creatoare şi la acelaşi nod divin care leagă toate lucrurile: *„Îngemănați cu eternitatea, morții noştri din lumea lor de dincolo, ne ocrotesc şi ne îndreaptă paşii (...) Mormintele lor sunt pretutindeni, ele alcătuiesc punctele cardinale pentru geografia spiritualității româneşti (...) Ei sunt izvorul de viață eternă pentru sufletele noastre (...)*

Purtăm cu toții cămașa țesută din firele nevăzute ale jertfei lor" („Cuvântul Argeşului", 20 martie 1936). Îndată ce află de inițiativa lui Ion Moța de a pleca în Spania, Vasile Marin cere să se alăture grupului de cruciați cu orice preț. Din motive financiare, „Căpitanul" îi refuză dorința, dar Marin face rost de bani, împrumutându-se cu 5000 de lei, şi se alătură grupului spunând: *„Vreau să fiu al şaptelea sicriu".* Astfel a pornit şi el spre tărâmul fără întoarcere al celor vrednici.

Regele omoară patru membri ai „echipei pentru Spania"

Anul 1937, încununat cu jertfa tinerilor legionari români în Spania, a reprezentat gloria cea mai înaltă la care a ajuns mişcarea lui Codreanu, care devenea, prin alegeri libere, a treia forță politică a țării. Acest fapt nu putea fi pe placul autorităților de atunci, pregătindu-se instaurarea dictaturii regale şi marea prigoană împotriva Legiunii, acuzată de oamenii regelui că este o „agentură" a Germaniei. În seara de 17 aprilie 1938, Codreanu este arestat şi legionarii încep să fie vânați pretutindeni şi adunați în lagăre (Miercurea Ciuc, Râmnicu Sărat, Vaslui). După asasinarea Căpitanului la 30 noiembrie 1938 din ordinul conducerii statului şi „răzbunarea" lui prin uciderea „călăului" Armand Călinescu, începe marele masacru împotriva legionarilor prin hotărârea comună a Palatului şi a Guvernului.

Apogeul criminalității de stat, cum spunea R. Codrescu, este atins în aşa-numita „noapte legionară a cuțitelor lungi" (21-22 septembrie 1939), când regele Carol al II-lea ordonă uciderea legionarilor din lagăre – ținuți închişi fără vreo culpă legală, ci doar pentru că erau opozanți ai dictaturii regale – şi a câte trei legionari din fiecare județ al țării. Sunt asasinați astfel peste 300 de legionari, aproape toată conducerea mişcării. Acum pier în lagărul de la Râmnicu Sărat patru supraviețuitori ai echipei din Spania: prințul Alexandru Cantacuzino, inginerul Gheorghe Clime, schingiuit groaznic înainte de execuție, economistul Bănică Dobre şi avocatul Nicolae Totu. *„Războiul civil" de acasă, cenuşiu şi pervers, purtat fără tancuri şi fără tranşee, s-a dovedit, în cele din urmă, mai necruțător.* (R. Codrescu, *op. cit.*, p. 35). Singurul supraviețuitor postbelic dintre luptătorii din Spania a fost părintele Ion Dumitrescu-Borşa, care, mai târziu, nerezistând terorii din închisorile comuniste, îşi reneagă până la urmă trecutul legionar şi colaborează cu regimul odios împotriva căruia a luptat pe frontul iberic.

Aşa a înțeles statul român să răsplătească atunci curajul şi jertfa fiilor săi care au luptat pentru credința şi libertatea Europei, iar apoi să-i condamne la o împovărătoare uitare. Nu după mult timp, însă, ştergându-şi din memorie actul jertfelnic al patrioților români Ionel Moța şi Vasile Marin, România Mare se va destrăma, fiind supusă la sfârşitul războiului urgiei comuniste împotriva căreia aceştia au luptat departe de hotarele ei, anticipând pericolul roşu. Ei n-au fost, însă, uitați în Spania pe care au apărat-o, astfel încât la Majadahonda, pe locul tranşeei în care au căzut eroii noştri, a fost ridicat din inițiativa legionarilor din exil şi cu sprijinul statului spaniol un monument comemorativ, inaugurat la 13 septembrie 1970, după ce încă din 1940 acolo era un loc de pelerinaj.

„Să fie pomeniți împreună cu sfinții"

Actul lui Moța şi Marin, precum şi a celorlalți cinci camarazi care au supraviețuit în Spania, este mereu provocator pentru conştiințele noastre grosiere, îmbâcsite de pozitivism şi corectitudine politică. El depăşeşte cadrul relativ şi mediocru al politicului şi al patimii, intrând în sfera transcendentă a destinului neamului românesc. Fiind în primul rând o jertfă supremă pentru credința în Hristos, este de datoria Bisericii s-o prețuiască aşa cum se cuvine, aducându-şi aminte de cei doi martiri ai Crucii măcar la ceas comemorativ. Şi pentru că în tradiția creştină martirajul pentru credință se identifică în numeroase cazuri cu sfințenia, au fost voci bisericeşti autorizate, aproape de noi, care au ridicat problema sanctificării lui Moța şi Marin. Astfel părintele Dumitru Stăniloae spunea în 1993: *„Jertfa acestor doi băieți viteji are semnificația unei ofrande aduse lui Dumnezeu de poporul român (...) Această faptă de jertfă supremă pentru creştinism a lui Ion Moța şi Vasile Marin a meritat să fie cinstită – destul de târziu, la trei ani de la înlăturarea comunismului – printr-un parastas prin care să se pomenească*

Sute de preoți au însoțit sicriele lui Moța și Marin

sufletele celor doi martiri ai Crucii și să se atragă atenția poporului nostru asupra semnificației majore a acestei jertfe". Iar părintele Constantin Galeriu, care altminteri a criticat Legiunea, menționa în același an că *„Biserica Ortodoxă Română are datoria sacră ca eroii Neamului jertfiți pe altarul Crucii – iar printre aceștia un loc de frunte îl ocupă, desigur, Ion Moța și Vasile Marin – să fie pomeniți împreună cu sfinții"* (Almanahul „Gazeta de Vest", 1994, p. 164-170).

Au trecut 70 de ani de la moartea martirică a celor doi români, iar lumea noastră tot mai desacralizată și politizată, marcată de dictaturile carlistă, antonesciană și comunistă, precum și de regimul postdecembrist, care au demonizat la culme legionarismul, a devenit total nepăsătoare față de gestul lor crucial, nemaiînțelegând semnificația lui transcendentă. Deși au luptat și au căzut în Spania, ei au făcut acest lucru pentru România, considerând că demnitatea și dăinuirea unui popor stă în faptele mărețe și profunde ale fiilor săi. Dincolo de orice simpatie și patimă politică, trebuie avut în vedere că înainte de a fi legionari, Ionel Moța și Vasile Marin sunt români care și-au iubit neamul și credința chiar cu prețul vieții și au făcut-o lucid și în deplină libertate. Poate și pentru faptul că cei doi martiri au fost uitați de ai lor atâta timp, alături de luptătorii din munți și cei din închisorile comuniste, asupra acestui neam românesc s-au abătut atâtea nenorociri și încercări. Europa, pe care o prețuim atât în aceste momente, cu civilizația și cultura ei ce poartă marca libertății, a fost apărată de primitivismul și barbaria comunistă și cu aportul tinerilor noștri care au luptat în Spania, asemenea voievozilor care în trecut au apărat la porțile Orientului creștinătatea europeană luptând împotriva urgiei Semilunii.

Și totuși, ce ia făcut pe Moța și Marin să plece și să moară în Spania? Această întrebare este piatra de încercare sau de poticnire a conștiinței noastre cu profunde implicații asupra rostului și destinului neamului românesc *integrat* în Europa. Mircea Eliade, căutând un răspuns la această problemă a gândirii noastre, spune cuprins de fiorul tainic al gestului lor: *„Destinul i-a ales pe ei ca să mărturisească; să arate celorlalți seninătatea pe care ți-o dă credința, sensul creștin și eroic pe care îl capătă viața atunci când ești gata, în orice clipă, să renunți la ea"* („Vremea", 24 ianuarie 1937). Este greu să înțelegem această motivație atâta vreme cât ne îndepărtăm de rădăcinile creștine ale neamului nostru, adoptând modele noi artificiale și transformând tainele existenței în probleme dezbătute la talk-show-urile televizate de gânditorii noștri *liberi* și *cugetători.* Taina jertfei stă mereu în răspărul vieții noastre egoiste și consumeriste, iar dacă nu o putem pătrunde, măcar să ne înfiorăm cu respect de nepătrunsul ei, prețuind cum se cuvine pe cei aleși să o primească.

Spirit și materie în ultimii 150 de ani

Biserica şi Statul. Două studii*, de Ionuț-Gabriel Corduneanu, Editura Evloghia, Bucureşti, 2006, 212 pagini.*

Stelian Gomboș

Volumul de față alcătuieşte în mare măsură rezultatul cercetărilor şi al studiilor autorului din ultimii cinci ani, studii ce prezintă regimul şi statutul cultelor din România şi din Europa, în epoca post modernă şi contemporană. Studiile din această lucrare cuprind o gamă consistentă de întrebări ce au reclamat răspunsuri cât mai clare, de asemenea enunță faptul că în România au loc mutații cu consecințe neprevăzute, ce ne vor afecta pe o perioadă îndelungată de timp. Toate acestea au determinat căutarea unor soluții atât în propria istorie şi tradiție a poporului nostru, cât şi în experiența altor state europene. În ultima perioadă de timp au apărut câteva lucrări remarcabile cu privire la relația Stat – Biserică, mai cu seamă la cea din timpul regimului comunist de la noi, dintre anii 1945 – 1989, şi aici mă gândesc în mod concret, la colecția „Biblioteca de istorie" a Editurii „Nemira" în care au apărut, nu demult, volumele intitulate *Ortodoxie și putere politică în România contemporană* de George Enache, precum şi *Partidul, Securitatea și Cultele – 1945-1989*, volum coordonat de Adrian Nicolae Petcu.

Lucrarea de față, care se raportează şi la această perioadă, exprimă în primul rând procesul de formare a autorului în domeniul relațiilor stat – culte. Bazată pe o documentare vastă, profundă, exprimă interesul autorului spre acest domeniu spre care a fost condus de dubla sa formație – de jurist şi teolog, desfăşurându-şi activitatea în materie, din 2001 ca jurist la Arhiepiscopia Bucureştilor, iar din 2005 deține şi funcția de consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte din cadrul Ministerului Culturii şi Cultelor. Observăm faptul că această lucrare prezintă în general fapte, situații, repere legislative, cu alte cuvinte, situații concrete, practice şi tehnice. Autorul are desigur, şi propriile concluzii, numai că principalele materiale ce formează volumul sunt inspirate dintr-o bibliografie atent studiată, materialul rezultat fiind creat în cadrul şi pentru mediul academic – universitar, constituind teza de licență, respectiv cea de disertație.

Primul studiu, intitulat *„Limitele Autonomiei Bisericii față de Stat în România"*, are trei capitole cuprinzând următoarele teme: Despre Stat şi Biserică în general; Atitudinea Bisericii față de puterea statală în Sfânta Scriptură, canoane şi la Sfinții Părinți; Poziția Statului față de Biserică în Răsărit. De la persecuții şi victoria creştinismului până în pragul epocii moderne; Evoluția legislației privitoare la Biserica Ortodoxă Română în

epoca modernă şi contemporană; Personalitatea juridică a Bisericii; Distrugerea relaţiei tradiţionale între Stat şi Biserică în România (1859 – 1918); Contextul istoric în care au fost adoptate Statutele Bisericii Ortodoxe din 1869, 1925 şi 1949; Autonomia şi limitele ei; Despre autonomie în general; Conţinutul autonomiei; Raportul Stat – Biserică în România după 1989. Al doilea studiu, intitulat *„Scurtă privire asupra regimului cultelor din România în perspectiva integrării europene“* cuprinde următoarele titluri: Scurte consideraţii introductive; Date sociologice; Scurtă privire istorică; Regimul actual al Cultelor în România; Principii fundamentale ale relaţiei stat – culte în România; Personalitatea juridică a cultelor; Sursele de finanţare a cultelor; Biserica şi domeniul învăţământului; Asistenţa religioasă în instituţiile publice; Statutul juridic al clerului şi monahilor; Cultele şi dreptul familiei; Concluzii şi Anexă.

Trăim cu speranţa că aceste materiale vor constitui un bogat suport informativ pentru cei interesaţi de acest segment al socialului şi, totodată, al eclesiei, fiindcă atât Statul cât şi Biserica pot fi definite drept comunităţi de persoane, ambele fiind numite de către specialişti (canonişti şi jurişti) instituţii, aşezăminte ori societăţi. Problema relaţiilor dintre aceste două comunităţi a fost dezbătută încă din momentul întâlnirii lor în istoria mântuirii, iar soluţiile care au guvernat aceste relaţii au oscilat şi au variat în timp – după cum declară şi recunoaşte chiar autorul. În altă ordine de idei, Statul va simţi permanent nevoia, pentru coerciţia pe care o exercită în numele suveranităţii, de justificări transcendente. De fapt, Statul s-a recunoscut mereu pe sine ca fiind doar un instrument material, având însă temelie şi scopuri spirituale.

Lucrarea de faţă urmăreşte să trateze, în cele două studii ale sale, dar şi în cele două anexe, atât cât îi stă în putinţă, modul în care au interacţionat şi intereacţionează în istoria ultimilor 150 de ani la noi în ţară, Statul şi Biserica. Să nu uităm că Statul, în virtutea suveranităţii sale, a legiferat şi

în sfera bisericescului, iar aceste legi arată cel mai limpede, la nivel indeologic şi de intenţie, modul în care Statul Român a văzut această relaţie, dincolo de subiectivităţile şi obiecţiile diferitelor persoane aflate în diferite structuri şi funcţii de conducere şi care au putut nuanţa, pozitiv sau negativ din perspectiva Bisericii, relaţia statului cu aceasta.

În cel de-al doilea studiu se urmăreşte căutarea şi găsirea punctelor comune între regimul constituţional al cultelor în diverse state europene, dar sunt precizate şi particularităţilor sociale şi istorice ale diferitelor state europene. Ca model de lucru, în funcţie de care a fost elaborat şi structurat conţinutul acestei lucrări, este un amplu studiu realizat de către autori din diverse ţări membre ale Uniunii Europene sub tutela Consorţiului European pentru studiul relaţiilor Biserică – Stat. Volumul cu pricina se intitulează „Stat şi Biserici în Uniunea Europeană“, având coordonator pe prof. Dr. Gerhard Robbers, şi a apărut în anul 1997 la Editura Nomos Verlagsgesellschaft din Baden – Baden, Germania, fiind până în prezent publicat în limbile engleză, germană, spaniolă şi italiană, iar a doua ediţie a apărut în anul 2005. Cu privire la conţinutul juridic şi legislativ al cărţii, sunt invocate izvoarele actuale de drept care reglementează raportul stat – culte, pornindu-se de la premizele constituţionale şi analizându-se diversele legi privitoare la regimul general al cultelor sau la anumite culte, în particular. În paralel au fost creionate şi principiile directoare ale politicii faţă de culte a statului respectiv. Despre legea privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor din România autorul nu pomeneşte deoarece la momentul respectiv se afla în plină dezbatere în camerele Parlamentului. Legea a fost ulterior adoptată, promulgată şi publicată în Monitorul Oficial din 8.01.2007 cu nr. 489/2006, un instrument de lucru imperios necesar deoarece problematica relaţiilor stat – culte este una în continuă mişcare, drept pentru care trebuie stabilite nişte coordonate foarte clare precum şi nişte repere legislative cât mai bine fundamentate.

Volumul se încheie cu două texte ce se constituie într-o anexă ce are legătură strânsă cu materialul prezentat până atunci. Primul dintre textele din anexă priveşte problema sancţionării le-

Foto: Bogdan Onofrei

gale a prostituţiei, ocupaţie pe care anumiţi politicieni ar dori să o consacre ca meserie, şi faţă de care se ia atitudine din punct de vedere juridic.

Ultimul text, reprezentând o recenzie la un material despre situaţia cultelor în România, dar publicat într-un volum apărut în străinătate, are caracter evident polemic, arătând modul tendenţios în care respectiva specialistă în problematica libertăţii religioase, actualul preşedinte a notoriei asociaţii „Accept“, scrie despre ţara sa, amestecând omisiuni neintenţionate cu neadevăruri.

În încheiere, apreciem această apariţie editorială ca fiind una foarte binevenită şi cât se poate de eficientă pentru studiul comparativ al relaţiei stat – culte în această zonă a Europei. Ideologia comună acestor state în ultima jumătate de secol oferă nişte trăsături comune şi pentru viitor şi creează premisele unor soluţii consistente şi punctuale, dintre cele mai apropiate, iar pe linia tradiţiei eclesiologice se caută un loc pentru credinţa (sau credinţele) lor într-un spaţiu public cât mai bine definit, dar care este tot mai secularizat, cu alte cuvinte este căutată metoda (ori metodele) prin care fiecare dintre noi poate adopta o atitudine, ca membru mărturisitor al Bisericii, în societatea noastră polivalentă, pluriculturală, multietnică şi pluriconfesională, prin care se vrea a se ajunge la o simfonie şi la o armonie!...

Cum te prosteşte televiziunea

Găsesc de cuviinţă să semnalez aici o carte care mi-a captat atenţia prin subiectul inedit, Efectele televiziunii asupra minţii umane *de Virgiliu Gheorghe. Consider mai necesar şi meritoriu demersul autorului de a ne deschide ochii la pericolele care zac în umbra unui ecran cu o putere fascinatoare de necontestat.*

Ramona Suciu

Virgiliu Gheorghe notează în prefaţa lucrării sale că efectele televiziunii merg până acolo încât remodelează omul în întregime. În locul omului natural, al omului religios, al omului ascetic, apare un tip uman care şi-a pierdut aproape toate aceste calităţi, funcţii şi puteri. În lumina cercetăilor lui McLuhan (*Mass-media sau mediul invizibil*, 1997) omul televizual „suferă de un sindrom în care se combină infirmităţi multiple“, ceea ce ne arată că e vorba de purtătorul „unor terifiante mutaţii“, a căror notă dominantă e negativul omului creat de Dumnezeu. De aici şi ideea de nihilism, mai mult sau mai puţin afirmat, însă cu siguranţă stocat în subconştientul uman. Tulburător este şi faptul că, precum dovedesc neuropsihologii Emery şi Peper, „plonjarea individului în mediul comunicării video este similară intrării într-o stare semi-hipnotică“, ceea ce antrenează o diminuare a cenzorului raţional al judecăţii, precum şi deschiderea porţilor subconştientului şi pătrunderea necenzurată a mesajelor TV în adâncul acestuia. Şi din moment ce funcţionează pe principiul dependenţei, se poate asemăna oricărui drog, cu influenţe la fel de negative, deoarece anihilează raţiunea, voinţa şi chiar afectul uman. Degradarea se produce în timp, în funcţie de capacităţile proprii fiecărei persoane, dar efectul e acelaşi. Şi, asemănător oricărei dependenţe, poate fi identificată prin efectele resimţite de cei cărora au fost privaţi de marea plăcere a vizionării, irascibilitate şi chiar furie necontrolată. Alt simptom este acela de a nu recunoaşte dependenţa. Doar cei din jur ar fi dependenţi de televizor, nu noi...

Un tânăr scriitor justifică obiceiul lui de a se droga astfel: „Sub influenţa marijuanei, fără prea multe cuvinte, apreciaţi-vă starea psihologică, şi primul lucru pe care-l învăţaţi este că nu puteţi să deosebiţi ceea ce este real de ceea ce este ireal. Exact aşa cum se întâmplă şi la TV.“

Vizionarea TV nu e un simplu obicei sau doar un mijloc de informare: ne aşezăm zilnic câteva ceasuri în faţa televizorului, sub pretextul relaxării, dar dacă am fi puţin mai atenţi la ceea ce ni se întâmplă în realitate, am descoperi poate cu stupoare, că, dimpotrivă, suntem mai încărcaţi, cu toate acele imagini şi schimbări de cadru care ne bruiază. Apoi, pe termen lung, efectele pot fi remarcate: oamenii ajung să gândească, să se comporte, să se îmbrace după cum le sugerează televiziunea. O mare parte din modul de a fi al acestui om, din ideile, aspiraţiile şi sentimentele lui se datorează miilor de ore petrecute în faţa celei pe care Martin Eslin o numeşte „maşina visării“.

Cercetările neuropsihologilor demonstrează că vizionarea TV alterează în special capacităţile cognitive ale persoanei. Nu numai procesul învăţării este dezavantajat, ci şi gândirea logică şi analitică, discursivitatea, capacitatea de exprimare a ideilor, creativitatea şi chiar dezvoltarea inteligenţei. Televiziunea afectează mai ales cortexul prefrontal, acea parte a creierului care este cel mai bine dezvoltată la om, unde sunt mediate procesele mentale superioare, ce diferenţiază fiinţa umană de celelalte vieţuitoare. Afecţiunile pe care nu numai vizionarea TV, dar şi jocurile pe

calculator şi navigarea necontrolată pe internet, le produc asupra cortexului prefrontal se remarcă uşor la copii şi tineri în dificultăţile pe care aceştia le întâmpină în a se concentra şi în susţinerea motivaţiei, în controlul emoţiilor şi al comportamentului, în planificarea şi organizarea programului.

Încă din anii '60, McLuhan susţinea faptul că esenţial într-un proces de comunicare nu este mesajul transmis, ci mediul prin care se realizează comunicarea. Aşadar, fiecare mijloc de comunicare: vorbirea, scrisul, radioul, telefonul şi televizorul structurează într-un mod specific şi definitoriu mesajele pe care le transmite. Nu e atât de important ce vedem la televizor, ci faptul că ne uităm la televizor. Deşi teoria era argumentată prin numeroase exemple din istoria culturii, din antropologie şi teoria comunicării, părea puţin credibilă pentru marea parte a oamenilor de ştiinţă. În 1971, Herbert Krugman, un cunoscut cercetător din domeniul neuropsihologiei, punea la punct o serie de experimente ce priveau acest subiect: „O persoană citea o carte când a fost deschis televizorul. De îndată ce a devenit atentă la ecran, frecvenţa undelor cerebrale s-a modificat considerabil. În mai puţin de două minute, subiectul se afla predominant în stare alfa, relaxat, pasiv, neconcentrat."

Reacţia cerebrală a subiecţilor la trei tipuri de conţinut ale programului TV a fost esenţialmente identică, deşi i-au mărturisit lui Krugman că un program le place, altul nu, iar al treilea îi plictiseşte.Undele alfa scad puterea de concentrare faţă de mediul exterior.

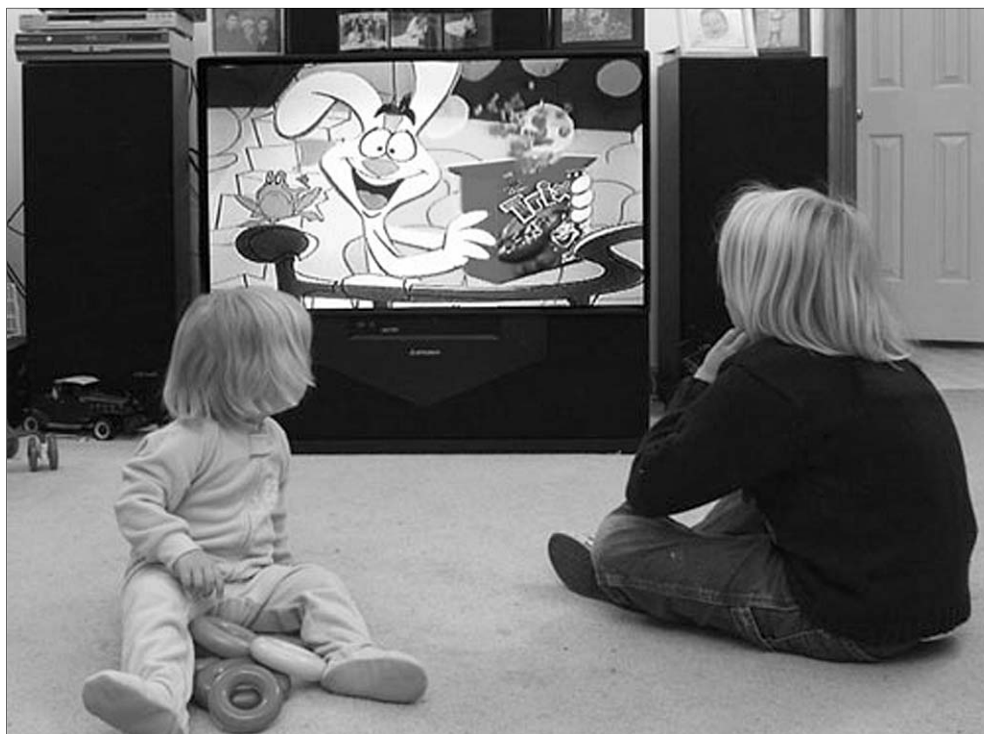
Cuvântul potrivit pentru starea alfa este „în afara spaţiului", fără orientare. Toate studiile constată apariţia unei anomalii neurologice în timpul privitului la televizor, şi anume, o inhibare a activităţii emisferei stângi a creierului, care-şi reduce astfel, activitatea.

Pe supoziţia cum că televiziunea şi calculatorul ar avea un rol decisiv în procesul învăţării, s-au investit în lumea întreagă miliarde de dolari în programe pentru educaţie şi informare prin calculator. Însă generaţiile care vin nu mai au deschidere pentru ce înseamnă o viaţă adevărată, cu tot ce presupune aceasta: responsabilităţi, implicare, organizare. Par a trăi în lumea lor, a personajelor fantastice, sau chiar dacă nu au ajuns acolo îi îngrozesc pe profesori cu mostre de violenţă provenită din filmele şi desenele animate pe care le urmăresc şi în care se implică cu atâta interes.

Chiar dacă nu ridică probleme comportamentale, profesorii, educatorii şi părinţii (cei care sunt atenţi la copiii lor) observă faptul că aceşti copii nu mai ştiu ce înseamnă ascultarea, respectarea valorilor tradiţionale, fiind atât de influenţaţi de principiile nihiliste mediatizate peste tot, cum ar fi ideea că numai bogatul merită respect pentru banii săi, în rest omul neavând vreo valoare în calitate de persoană creată de Dumnezeu. În filme şi chiar şi în desene animate se propagă o violenţă de nedescris - şi atunci nu mă mir de actele de violenţă extremă din şcolile americane. Tot prin media – televizor, internet – putem vedea numai modele care ne tentează imaginaţia: vedete fără vreun cusur vizibil, care ne dau, sub o formă sau alta, sfaturi legate de cum să ne îmbrăcăm, să ne comportăm etc. până când ajungem chiar să ne identificăm cu acestea sau să râvnim la „fericirea" lor şi uităm de fericirea pe acest pământ, dar mai ales de cea veşnică.

Virgiliu Gheorghe atrage atenţia ca personajele din filme par a duce în general o viaţă în afara Tradiţiei şi a Bisericii. Desfrâul este la loc de cinste, sub pretextul că îţi trăieşti viaţa la maximum, îţi trăieşti clipa, ai dreptul de a face orice îţi aţâţă simţurile, nicio perversiune nu e ocolită, avortul este încurajat, la fel cum şi divorţurile. În acest sens, se observă o mare asemănare cu ce se întâmplă în afara ecranului televizorului. Oamenii nu mai au răbdare unii cu alţii, au uitat să mai comunice şi au căzut într-o comoditate, apatie, atât fizică, cât mai ales, spirituală.

Pe de altă parte, se manifestă alt efect al televizorului în cazul copiilor cu hiperactivitate – deşi pare paradoxal, această tulburare de comportament s-ar datora tocmai privitului excesiv la televizor, încărcării creierului cu foarte multe imagini precum şi neputinţa de a le stoca, întru-

cât creierul lor e în formare. De aceea, când îl pui să stea într-o bancă – şi , credeţi-mă, am trecut şi eu prin această experienţă, şi nu doar cu un singur elev – acesta nu are stare, deranjează ora şi chiar are reacţii violente faţă de colegii săi şi, uneori, faţă de profesori.

Tot în cazul elevilor, se constată o scădere a capacităţii de concentrare şi de atenţie, precum şi de „mânuire" a limbii, de utilizare a acesteia într-un mod cursiv, coerent şi corect ca sintaxă. De acest fapt ar fi responsabilă tocmai emisfera stângă a cortexului, cea care prin privitul excesiv la televizor este inhibată.

E un efort aproape imposibil de a propune cartea în locul televizorului, pentru că nefiind atât de puternic stimulaţi vizual, lectura devine plictisitoare pentru copiii care nu au acest exerciţiu. Aşadar, de mici ar trebui să li se citească poveşti, apoi să li se sugestioneze lectura acestora cu cât mai puţine poze, imagini, pentru a le putea dezvolta echilibrat latura raţională, logică, precum şi imaginaţia. În acest sens, fiind binecunoscut rolul pe care îl are limbajul în formarea gândirii şi a personalităţii de sine stătătoare, capabilă de a trăi şi de a-şi însuşi viaţa ca dar divin.

Tot un mod de a „trata" efectele televiziunii este bineînţeles, reducerea numărului de ore dedicat vizionării (maximum 3 ore pe zi), înlocuirea acestuia cu exerciţii fizice, cu plimbări în natură (atât cât mai există parcurile), numai că acest lucru nu este dorit de o societate consumistă cum a început să devină şi societatea românească. Cu cât stăm mai pasivi în faţa unui ecran, cu atât suntem mai influenţabili şi chiar mai bolnavi, întrucât e demonstrat că privitul la TV şi mâncatul în acelaşi timp duce la obezitate, o altă problemă a zilelor noastre. Undele transmise de ecranul televizorului încetinesc metabolismul uman, iar grăsimile, atât de abundente în ceea ce se numeste „junk-food", nu au altă soluţie decât să fie"stocate", căci mişcarea, ca factor vital în dezvoltarea umană, lipseşte cu desăvârşire.

O ultimă soluţie, şi poate cea mai importantă la nihilismul transmis şi prin media, este aceea de a înţelege pericolele de care suntem înconjuraţi şi de a lua atitudine.

Să diferenţiem planurile, real de ireal, viata noastră, ca entităţi personale, unice, de „valorile" care ne sunt impuse prin media ca demne de invidiat, şi să căutăm fericirea la Dumnezeu, căci numai în El găsim Calea, Adevărul şi Viaţa.

Rezistența anticomunistă din Munții Brașovului*

Autorul de față este cunoscut pentru contribuțiile sale privitoare la rezistența armată din munți, cea mai cunoscută formă de opoziție împotriva comunismului. Împreună cu Alexandru Salcă publică Rezistența în munți și orașul Brașov *(1944-1948)*[1] *și singur, peste câțiva ani,* Povestiri din închisori și lagăre[2] *care aveau să-l consacre de partea „celor drepți", care nu mai sunt și cu atât mai mult nu mai pot mărturisi pentru ei înșiși.*

Pr. Gh. Naghi

Rezistența armată anticomunistă dispune de o literatură destul de bogată, apărută, desigur, după Revoluția din 1989. Mărturiile scrise îl au ca autor pe renumitul Ion Gavrilă Ogoranu pentru Făgăraș, pe Filon Verca pentru Banat, pe Mija pentru Mediaș, iar pentru Munții Brașovului pe Petre Baicu.

Incredibil pentru cei mai tineri de astăzi cum tinerii de atunci, cuprinși într-o entuziastă efervescență stimulatoare pentru libertatea patriei, au înțeles să-și riște viața pentru recucerirea țării. Jertfa supremă pentru țara îngenuncheată este un gest de înnobilare cu care s-au încununat nenumărați tineri, care au înfruntat un inamic net superior din punct de vedere numeric, al pregătirii tactice și al armamentului. Abia astăzi – din mărturia scrisă a celor care au supraviețuit – realizăm dimensiunea generalizată a acestei forme de luptă disperată, ca o ultimă soluție. Așa în nordul munților Făgăraș acționau oamenii legendarului Gavrilă-Ogoranu, iar pe versantul sudic, cei de sub comanda colonelului Gheorghe Arsenescu și a fraților Toma și Petre Arnăuțoiu. Maiorul Nicolae Dabija și-a avut comandamentul în Munții Apuseni, iar în Munții Banatului au acționat mai multe grupuri printre care sunt cel al colonelului Ion Uță și al inginerului Aurel Vernichescu, fiul preotului unionist Martin Vernichescu, mare luptător pentru cauza românească, apoi grupul lui Gheorghe Ionescu (din PNȚ-Maniu) și grupul lui Spiru Blănaru (Mișcarea Legionară). În Dobrogea, rezistența armată a fost condusă de frații Nicolae și Dumitru Fudulea, cărora li s-au mai alăturat Gogu Puiu și Nicolae Ciulacu, în Munții Sucevei a fost grupul condus de Gavril Vatamaniuc și capitanul Mușat. Mulți dintre acestia sau oamenii de sub comanda lor nu au ezitat să-și dea viața pentru libertatea țării.

Prima ediție a mărturiei lui Petre Baicu a fost publicată întâi de regretatul Traian Golea din Florida, în 1994, iar scopul ei a fost salvarea *„demnității românești prin lupta și apărarea adevăratului spirit al Neamului"*. Această ediție conținea diversele încercări ale lui Petre Baicu de a organiza lupta armată, iar mai apoi capturarea sa, interogarea de către maiorul rus Orlov și apoi detenția lui.

Cartea este judicios împărțită în opt capitole cu un scurt „Cuvânt înainte" aparținând poetului și eseistului Gabriel Stănescu, care, cunoscut pentru marea capacitate de sinteză, în câteva cuvinte ne spune despre complexa mișcare armată generalizată din Munții României, cu jertfele inerente asumate cu luciditate de către participanți, desfășurată la începutul anilor '50. Mărturia lui Petre Baicu începe cu nostalgica *„Privire spre Tâmpa"*,

* Petre Baicu, *Rezistența anticomunistă din Munții Brașovului*, Editura Criterion Publishing, București, 2006, 88 p.

1 Baicu, Petre; Salcă, Alexandru, *Rezistența în munți și orașul Brașov (1944-1948)* (La Résistance dans les montagnes et la ville de Brașov), Brașov, Ed. Transilvania Express, 1997, 128 p.

2 *Povestiri din închisori și lagăre* (Récits des prisons et des camps de concentration). Oradea, Ed. Familia, 1995, 355 p.

Foto: Bogdan Onofrei

fiindcă în urmă au rămas doar semne întristătoare aduse de armata roşie, care s-a instalat prin instituţii şi uzine, prin sistemul specific de controale, supravegheri, ridicări de produse urmate de alte insuportabile ingerinţe asupra unei populaţii naive care credea cu tărie că se vor duce acasă la ei după ce îşi vor fi îndeplinit obiectivele. În următorul capitol, „Rezistenţa“, autorul relatează despre 23 August 1944, când se anunţa încetarea războiului şi încheierea unui armistiţiu cu URSS. Lumea prezentă era îngrijorată de venirea ruşilor cu comunismul lor. Mulţi prieteni ai autorului îl îndemnau să plece în străinătate cu convoaiele nemţeşti care se retrăgeau. Dar Petre Baicu consideră că sentimentele naţionale îi impuneau obligaţii morale.

Imediat după plecarea nemţilor au început agresiunile. Sărăcia şi mizeria creştea, nesiguranţa călătoriilor la fel, tot felul de accidente provocate intenţionat sau nu, care conturau începutul „raiului comunist“. În septembrie 1945 au început arestările politice fiiind şi autorul unul dintre cei vizaţi. Face o călătorie destul de lungă în Banat pentru a dobândi materie primă pentru fabrica lui, dar şi pentru a încerca să iasă din atenţia celor ce-l căutau sau să găsească vreo posibilitate să treacă graniţa, dacă situaţia o va cere. Nu se poate uita ca avea soţie şi un copil mic şi încerca să găsească o soluţie de a-i proteja. Revenit la Braşov, intră în legatură cu un tânăr venit de la Viena, Victor Enăchescu, pentru a găsi oameni dispuşi să-şi rişte viaţa în vederea organizării rezistenţei armate. Ceea ce Petre Baicu acceptă începând „să bată satele“. În fiecare seară se întâlnea cu tânărul Victor Enăchescu pentru a a vedea ce s-a făcut şi ce se mai poate întreprinde. A parcurs satele Cristian, satele Branului, Zărneşti, Poiana, Codlea, Dumbrăveni, Vlădeni, Sânpetru, Prejmer, Vama Buzăului, Bărcani şi în Săcele unde activa Ion Pitaru şi s-a întâlnit de două ori şi cu principesa Ileana, la castelul Bran.

Organizarea mergea bine şi s-au constituit primele grupuri înarmate, în pădure fiind adăpostiţi în bordeie. Autorul istoriseşte întâlnirea pe care a avut-o cu dr. Căliman a cărui soţie era fiica lui Valeriu Branişte. Dr. Căliman va scrie un articol despre neputiinţa de a se opune presiunilor comuniste şi va fi arestat a doua zi. Mai târziu va fi arestată şi soţia sa. Unii dintre combatanţi au fost prinşi şi condamnaţi la închisoare, iar bordeielor li s-a dat foc.

În capitolul următor, auorul răspunde la întrebarea „ce voia rezistenţa din 1945?“: *„să salveze ceva din demnitatea noastră românească prin lupta şi apărarea adevăratului spirit al Neamului“.*

Mai departe istoriseşte despre urmările acţiunilor sale.

Simţind nevoia să se sfătuiască cu soţia lui, Baicu vine acasă la 28 octombrie 1945 şi este arestat. În *„Maiorul Orlov şi siguranţa românească“* are loc istorisirea gândurilor sale deloc încurajatoare privitoare la modul de extindere al comunismului în timp ce era închis în *„celula neagră“* de la Siguranţă. Cu acest deprimant prilej mărturiseşte modul în care a fost agresat fizic de militarul rus.

Cartea se încheie cu însemnările lui Gheorghe Brahonschi, *„Sinucis sau asasinat“* reproduse de autor privitoare la moartea, mai mult decât suspectă, la doar vârsta de 61 de ani a profesorului Nicolae Petraşcu, secretarul general al Mişcării Legionare. Concluzia autorului, devenită certitudine peste timp, este categorică: a fost asasinat.

Mătura lui Petre Baicu a primit confirmarea peste timp a participanţilor, rămaşi în viaţă, la lupta armată împotriva comunismului.

În marginea unui sfârşit de roman tolstoian

Paul-Gabriel Sandu

Ne trăim, cu toţii, vieţile aşteptând ca ceva radical să se petreacă cu noi, ca ceva să ne schimbe definitiv pe noi, dar mai ales felul în care privim şi înţelegem lumea şi pe noi înşine. Deşi ar părea impropriu aici termenul de aşteptare, nu cred că poate fi înlocuit cu nimic altceva, pentru că deşi nu tocmai aşteptăm, nici altceva nu ne rămâne de făcut. Sigur, căutăm astfel de experienţe, de întâlniri cu divinul în cărţi, în vise, şi mai ales în viaţă. Însă aşteptarea aceasta, nu ne face, în nici un caz, să luăm o pauză de la actul vieţuirii, să ne oprim din activităţile cotidiene, ci pluteşte cumva pe deasupra lor, şi cu totul independent de ele.

Ceea ce e cu totul nelămurit şi aproape de neînţeles, este că deşi uneori ajungem să gustăm rodul acestei aşteptări active, atunci când înţelegem pe deplin că ceva ne-a schimbat, nu durează mult şi cădem înapoi în spaţiul şi timpul din care ne smulsesem. Întotdeauna ceva rămâne neschimbat în noi, chiar după o astfel de experienţă. Albia în care suntem obişnuiţi să curgem ne cheamă, din nou, la acelaşi fel de viaţă, indiferentă faţă de ceea ce s-a petrecut cu noi; dacă într-adevăr s-a petrecut ceva.

Aceeaşi aşteptare traversează ca un fir neîntrerupt destinul unuia dintre personajele tolstoiene din *Ana Karenina*, Konstantin Dmitrici Levin. Fiul unei familii de moşieri, nu se poate niciun moment desprinde, şi nu se simte niciunde mai bine decât la ţară. Numai acolo este el însuşi, între mujicii care-i lucrează pământul şi de care este sufleteşte legat. Poate că nu se găseşte în întreg romanul un personaj mai stăpân pe sine, mai blând şi mai drept decât este acest Levin. Totuşi, pentru o clipă, simte şi el arsura ameţitoarelor forţe declanşate de frumuseţea şi nebunia acelei femei care îşi va alege, în urmă, o moarte cruntă: Ana Karenina. Ea este femeia a cărei frumuseţe uluitoare sminteşte minţile tuturor, frumuseţe aducătoare de nenorocire şi nenoroc. În personajul Anei Karenina, Tolstoi ne dezvăluie o viziune asupra frumosului, capabilă să ne zdruncine orice opţiune anterioară. Acea frumuseţe de care se leagă o puternică forţă distructivă, frumuseţea nebuloasă a *Templului de Aur* a lui Mishima.

Deşi apropierea dintre cei doi pare într-adevăr stranie, şi asta pentru că se înscriu în epoci şi lumi radical diferite, asemănările de viziune merg până foarte departe. Moartea Anei Karenina este similară, de fapt, incendierii Templului de Aur sau morţii acelei pisici care a constituit motiv de ceartă între cele două aripi ale Templului. Însă acest subiect merită o discuţie separată şi nu poate fi dezvoltat în aceste rânduri. Nebuniei şi frumuseţii Anei nu i se poate replica decât cu stângăgia şi echilibrul lui Levin, care este totuşi străbătut de fiorii acelei aşteptări indefinibile, şi care îl fac uneori să acţioneze neaşteptat. Cele două personaje de care am amintit sunt totuşi cele aflate în contrapondere de-a lungul romanului, deşi, la prima vedere, Alexei Karenin pare a juca rolul lui Levin. Cel dintâi nu ne va mai interesa însă mai departe, ci ne vom opri doar asupra sfârşitului romanului, unde ceva se petrece cu Levin (aşa cum ceva se petrece cu personajele din nuvelele lui Preda, acele nuvele peste care s-a lipit, cu totul nedrept, eticheta de naturalism), ceva care încheie într-un fel sau ne-am aştepta cel puţin să încheie aşteptarea de care vorbeam.

Ce i se întâmplă lui Levin, personajul care de-a lungul romanului încearcă să afle câteva răspunusuri la întrebările care-l macină şi-l fac să se răsucească noaptea în aşternuturi, nereuşind să cuprindă cu mintea rezolvarea problemelor care-l frământă? I se întâmplă, într-un sens, tocmai ceea ce aşteptase atât să i se întâmple şi rezolvarea îi vine tocmai din gura unui mujic, în mijlocul câmpului de care nu se putuse despărţi niciodată, ca şi când ar fi înţeles că dacă este să-şi

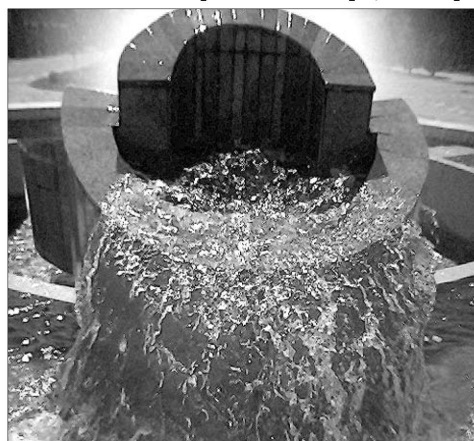
găsească liniştea, nu o poate găsi altundeva decât acolo.

Pentru a lămuri mai bine lucrurile, trebuie să spunem că ceea ce îl frământă pe Levin este foarte bine cuprins şi exprimat într-una dintre meditaţiile sale. Căzând pe gânduri, smulgându-se, o clipă, realităţii, el înşiră, în minte toate acele întrebări cărora nu le putea găsi răspunsul: „De ce fac toate astea? se întreba el. De ce mă aflu aici şi pun oamenii să muncească? De ce se frământă cu toţii şi caută să-şi arate harnicia faţă de mine? De ce se omoară atâta la lucru bătrâna asta, Matriona, pe care o cunosc (am îngrijit-o când, o dată, la un foc, a căzut o grindă peste ea), se gândea Levin, cu ochii la o femeie slabă care potrivea cu grebla movila de boabe şi călca grijuliu cu picioarele goale, arse de soare, pe faţa neregulată şi aspră a ariei. S-a făcut bine de atunci, dar mâine-poimâine sau peste zece ani, au s-o ducă la groapă şi nimic nu are să mai rămână dintr-însa, cum n-o să mai rămână nici muieruşca aceea dichisită, în fustă roşie [...]. Au s-o îngroape şi pe dânsa.. şi pe calul acesta pag... curând de tot – îşi zicea Levin, cu privirile la un cal [...] şi – lucru de căpetenie – au să-i îngroape nu numai pe ei, ci şi pe mine; şi n-are să mai rămână nimic. Atunci, de ce toate astea?“[1]

Acestea sunt gândurile care-l frământă pe Levin în timp ce se uită la ceas, atent la cât se treiera într-o oră ori chibzuind dacă au să isprăvească până în seară. Şi frământat de toate acestea şi de faptul că se treieră prea încet pentru că se încarcă prea mult maşina deodată, Levin se îndreaptă spre Feodor, cel care dădea drumul snopilor în maşină, şi îi ia, în urmă, locul. Cu acelaşi mujic, după câtva timp, Levin avea să poarte o conversaţie simplă, cu nimic diferită de o conversaţie dintre un moşier şi mujicii lui. Levin vrea să afle numai dacă „puitorului“ i-ar părea bine ca pământurile din satul îndepărtat de unde era acesta să fie luat în arendă, de la anul, de Platon, „un mujic bogat şi vrednic din acelaşi sat“. Ţăranul îi răspunde că n-ar fi bine nici cu acela, nici cu Kirillov, rândaşul despre care vorbitorul îi mărturiseşte că „te strânge în chingi şi scoate din piatră seacă ce-i a lui. N-are milă de plugar“[2]. Ceva mai jos, Feodor mărturiseşte: „...sînt oameni şi oameni. Unul trăieşte numai pentru nevoile sale, ca Mitiuha (Kirillov). Ţine numai să-şi umple burta, pe când Fokanîci e un bătrân drept. Trăieşte pentru suflet. Nu uită de Dumnezeu“[3]. Aceste cuvinte sunt de aşa natură să-l clintească pe Levin din aşteptarea sa. „Cum nu uită de Dumnezeu? Cum trăieşte pentru suflet?“

Se întâmplă ceva fundamental cu cel care se străduise să creadă în Dumnezeu de-a lungul întregii sale vieţi şi nu reuşise cu nici un chip să considere toate cele legate de teologie mai mult decât poveşti. Aluziile naratorului sunt în măsură să dea dimensiunea a ceea ce se petrece în sufletul lui Levin, care, într-o discuţie obişnuită se trezeşte deodată „aproape strigând“. Izbucnirea aceasta este mărturia tuturor frământărilor personajului, dar este, deopotrivă, actul manifest al nevoii de răspuns. E în joc chiar fiinţa lui, rostul pentru care el se întâmplă să fie acolo, pe brazda aceea, stând de vorbă cu mujicii săi.

Întrebările pe care Levin le strigă ca şi când şi-ar lega de ele viaţa, nu-i sunt, e limpede, adresate ţăranului. Acesta nu avea cum să înţeleagă frământarea boierului pe care îl slujea şi pe care, mai presus de toate, îl credea om care „trăieşte cu dreptate, nu iese din porunca domnului“. Şi, de fapt, cu exact aceleaşi cuvinte îi răspunde acestuia, mirat parcă de întrebări, cu simplitate profundă totuşi. Levin îşi ia bastonul şi pleacă, aruncând un cuvânt mujicului, vizibil tulburat de cuvintele acestuia, pornind-o „cu paşi mari pe

[1] Lev Tolstoi, Ana Karenina, vol. II, trad. M Sevastos, Şt. Velisar Teodoreanu şi R. Donici, ed. Univers, Bucureşti, 1980, p. 417.

[2, 3] Op. cit., p.418

şleah“. Conversaţia îi stăruie în minte, străbate înainte şi înapoi cu gândul noima celor spuse de mujic, *înțelegând* dintr-o dată sensul cuvintelor acestuia. Nimic nu contează decât a „a trăi pentru Dumnezeu, pentru suflet“. Totul a devenit dintr-o dată atât de clar pentru el, în această nouă lumină pe care o descoperise prin cuvintele mujicului. „Mi-am recunoscut stăpânul“, sunt cuvintele care îi vin în gând şi pe care le murmură Levin, într-un moment când credinţa cea adevărată a fost găsită. Raţiunea, cea pe care mizase până acum, este privită cu dispreţul cu care ai privi un om neputincios. Nu ea este capabilă să te facă să *înțelegi*, nu e decât trufie în ea, trufie izvortâtă paradoxal din neputinţă.

Levin îşi trăieşte întâlnirea cu divinul. Câteva clipe sunt în măsură să pună capăt îndoielilor lui de o viaţă. Însă „trăsurica“ pe care o vede venind şi cuvintele vizitiului care îl anunţă că sosise fratele său, îl readuc pe Levin în lumea căreia îi scăpase, o clipă. Acesta este momentul când, ca urmare a ceea ce s-a petrecut cu el, acolo, pe câmp, hotărăşte: „Între mine şi frate meu nu va mai fi răceala aceea care a fost întotdeauna între noi. Nu vor mai fi nici discuţii aprinse. Nu mă voi mai certa niciodată cu Kitty. Pe musafirul meu, oricare ar fi el, am să-l primesc bine şi prietenos. Tot aşa am să mă port cu slugile, cu Ivan – şi totul o să fie altfel“[4].

Gândurile şi chibzuiala lui, în timp ce trăsura coboara, hurducăind, spre conac, sunt în deplin acord cu ceea ce s-a petrecut cu el. Nimic nu ar părea mai obişnuit acum decât ca Levin, aşa cum l-am cunoascut până acum, de-a lungul romanului, să fie cu totul altul. Doar găsise răspunsurile care-l frământau, îşi găsise liniştea, înţelese, avem mărturia lui, totul. Şi totuşi, deşi ne-am aştepta la toate astea, deşi ne-ar părea fireşti, lucrurile nu se întâmplă deloc aşa. Tot Levin e cel care se „înciudează“ pe vizitiu că-i atrage atenţia la o piatră pe care era cât pe ce să n-o ocolească, şi să răstoarne trăsura. El este cel care se răsteşte la el, acelaşi care se va înflăcara, chiar în ziua respectivă, în discuţia pe care o va avea cu unul dintre vechii camarazi de discuţie. Nici întâlnirea cu fratele său, pe care îl primeşte cu aceeaşi răceală, refuzându-i privirea, nu se petrece altfel decât ca şi până atunci.

[4] Op. cit. p.426.

Ce s-a petrecut de fapt cu Levin, de vreme ce, deşi se străduieşte să nu calce legământul pe care îl încheiase cu el însuşi, ajunge mereu să facă ceea ce îşi promisese că nu va face? Simte, de fiecare dată, acel ceva, cumva mai puternic decât el, care îl îndeamnă să-şi plece privirea şi să-i răspundă fratelui său aşa cum nu şi-ar fi dorit. Ceva îl constrânge să se poarte ca şi până atunci, să vorbească în acelaşi fel, să se înflăcăreze şi să se supere din aceleaşi motive. Până la urmă, el însuşi ajunge să se recunoască pe sine. E acelaşi, la fel cu cel dinainte, îşi spune, iar noi ne întrebăm dacă ceea ce s-a întâmplat cu el în câmp a fost aevea. Da, toate au fost întocmai, n-a fost nălucire, ci un fapt, un fapt însă cu totul diferit decât cel de a purta o conversaţie cu un mujic; dar, în fond, cât de mult diferit de acesta? Ne vom fi străduit de multe ori şi noi să înţelegem de ce recădem în aceleaşi ape, de ce nu putem să gasim o rezolvare definitivă chestiunilor neesenţiale ale vieţii, de ce ceea ce ne schimbă definitiv ne lasă cumva neschimbaţi, aşă cum i s-a întâmplat, de fapt, lui Levin.

Înainte de orice intenţie de a oferi un răspuns, trebuie făcută o observaţie în marginea acestui experienţe de natură aproape mistică a personajului tolstoian. Mai exact, întâlnirea sa cu divinul, în forma în care ea se desfăşoară, se produce sub zodia unei lumi calitativ diferită de realitate. O lume în care se pătrunde, ritualic, prin dialogul cu Feodor, în care tensiunea interioară a personajului atinge apogeul, şi pe care Levin o părăseşte o dată ce se suie în trăsură, pentru a fi purtat spre conac. Între aceste două momente, Levin n-ar şti să spună nici cât timp a trecut, nici ce s-a întâmplat de fapt. Revine la realitate, abia când zgomotul şi vederea trăsurii îl stingheresc cu prezenţa lor. A fost un moment în care lui i-a fost permis accesul la o altfel de înţelegere, i-a fost arătată lumea într-o lumină pe care a recunoscut-o imediat ca fiind „cea adevărată“. Totuşi, starea de incertitudine e cea care îl stăpâneşte, la numai câtăva vreme după ce ce s-a petrecut cu el pe câmp: „Îşi aminti că în aşa scurt timp izbuti să se supere pe Ivan, să se poarte rece cu fratele său, şi să-i spună vorbe de prisos lui Katavasov.

«Să fi fost numai impresia unui moment care va trece să lase nici o urmă?», îşi zise Levin. Dar în

aceeaşi clipă, întorcându-se din nou la starea sufletească de mai înainte, el îşi dădu seama că se petrecuse cu el ceva nou şi însemnat.“[5]

Aşadar, personajul are mari dificultăţi în a înţelege ce se petrece cu el. Într-un sens, observându-şi comportamentul, înţelege că nimic nu s-a schimbat, că nimic din ce îşi propusese să facă nu fusese îndeplinit, ci mai degrabă nerespectat. Dar în acelaşi timp, Levin este conştient că ceva profund s-a petrecut cu el, ceva care i-a modificat starea sufletească, l-a împăcat cu el însuşi şi cu divinitatea, pe care a descoperit-o pentru întâia oară. Nu putem însă să nu sesizăm o tensiune aici, una, după cum ne apare ea acum, irezolvabilă. Pentru a ne putea lămuri, trebuie să ne oprim o clipă şi să aruncăm o privire la legătura dintre cele două „lumi“ pe care le conturasem anterior. Una dintre ele, cea a întâlnirii cu divinitatea, cea de-a doua, lumea „obişnuită“, în cadrul căreia nu există fisuri spaţio-temporale, un univers compact şi continuu, a cărei continuitate este segmentată, uneori, de intruziunea unei alte lumi. Dar este impropriu spus „legătură“, pentru că între cele două lumi, aşa cum am sugerat deja, există o discontinuitate ontologică, un clivaj imposibil de transcens. Altfel spus, cele două lumi sunt ireductibile.

Tocmai pentru că nici o punte nu poate conecta cele două lumi, ele rămânând într-o perfectă distincţie, ceea ce se petrece într-una dintre ele, nu poate fi folosit, în nici o circumstanţă, ca principiu normativ pentru cealaltă. Şi pentru ca aceste rânduri să prindă sens, cel mai bine ar fi să ne amintim episodul biblic în care Moise, rătăcind prin deşert în căutarea locului făgăduit poporului ales, se suie pe Muntele Sinai, pentru a aduce de acolo cele zece porunci divine scrise pe tăbliţe de lut. Şi în cazul lui trecerea de la realitate, la un altfel de timp, este indicată prin singurătate şi cu precădere prin urcare până în vârful muntelui, unde îl întâmpină Dumnezeu. Întors din nou în lume, purtând „povara“ divinului, îi găseşte pe cei pe care trebuia să-i conducă spre locul făgăduit, slujind viţelului de aur. Trecând peste aspectele puţin importante în economia acestor rânduri, stăruim o clipă numai asupra momentului în care Moise sparge tăbliţe pe care erau inscripţionate poruncile divine. Acesta este momentul esenţial la care voisem să ajungem. În răspunsul la întrebarea privitoare la motivul pentru care Moise sparge tăbliţele de lut, zace şi răspunsul pe care noi încercăm să-l găsim. Moise distruge cele zece porunci, tocmai pentru că devine conştient de inaplicabilitatea lor. Deşi sunt principii normative divine, sau tocmai de asta, ele nu pot fi respectate. Sunt prea puţin pentru această lume, tocmai prin prea multul pe care îl aduc, fiind incapabile de a in-forma (de a pune în formă) realitatea. Poate că acest moment din Vechiul Testament este unul dintre cele mai importante momente care anunţă necesitatea unei altfel de legi. A unei legi care să nu mai fie tocmai o lege şi prin aceasta să fie împlinirea ei.

Levin este el însuşi conştient de asta. Sesizează paradoxul schimbării lui şi mai mult decât atât, avem mărturia că îl înţelege. Sigur, asta nu-l va face să respecte poruncile pe care singur şi le dă, ci să înţeleagă natura transformării sale. De fapt, acesta este unicul mod de a ieşi din încordarea care, pentru o clipă, îl stăpâneşte din nou, aşa cum îl stăpâneşte teama că acel moment n-a fost, în fapt, nimic.

Aşteptarea lui a fost însă definitiv curmată. Acea zi petrecută în câmp i-a schimbat pentru totdeauna viaţa, chiar dacă el a rămas, în acţiunile sale, în felul de a se purta cu fratele său ori în discuţiile sale cu Katavasov, acelaşi. I-a schimbat viaţa în măsura în care acea clipă l-a făcut să iasă din strâmtoarea sinelui propriu, să se vadă pe sine, să se perceapă cu detaşarea cu care îţi vezi trupul în oglindă, mirat şi neştiind dacă străinul de acolo eşti sau nu eşti tu. Însă l-a lăsat neschimbat, aşa cum neschimbată rămâne oglinda în care, pentru o clipă, s-a oglindit cel pe care îl iei mereu cu tine, cel de care, orice ai face, nu e cu putinţă să scapi: tu însuţi.

[5] Op. cit. pp. 430.

Poetul soldat

Ştefan Bellu, Ion Şiugariu. Poet şi critic literar*, ediţia a II-a, revăzută şi adaugită, Editura Cutinul, Baia Mare, 2004, 186 p.*

Pr. Gheorghe Naghi

Volumul închinat eroului poet Ion Şiugariu care, la o vârstă tânără, şi-a dat viaţa pentru eliberarea şi naşterea unei ţări libere şi demne, România, reprezintă o excepţională realizare ştiinţifică a scriitorului Ştefan Bellu. Era nevoie de o nouă ediţie azi, la 30 de ani de la prima apariţie.

Acţiunile de reconsiderare a poetului se derulează constant începând din anul 1968, când apare ediţia lui Laurenţiu Fulga, *Carnetele unui poet căzut în război,* primind un impuls în anul 1975, când sunt tipărite două monografii: *Poetul ostaş Ion Şiugariu* de Eugen Marinescu şi *Ion Şiugariu, un poet căzut în război* de Ştefan Bellu, autorul recenzat. Câţiva ani mai târziu, în 1980, criticul şi istoricul literar Nae Antonescu publică în volumul *Scriitori uitaţi* un material apreciabil despre Ion Şiugariu.

Acţiunile continuă şi după această dată prin simpozioane, dezvelirea bustului poetului (Băiţa-1977), manifestări omagiale în satul natal (1983), la Casa Memorială (1985). Tot în 1985 apare la München, în editura Jon Dumitru, sub îngrijirea Luciei Soreanu-Şiugariu şi cu o prefaţă semnată de renumitul scriitor din exil Vintilă Horia, volumul *Sete de ceruri.* Are loc concursul de poezie din 1998 (din doi in doi ani) prezidat de criticul literar Laurenţiu Ulici, preşedintele Uniunii Scriitorilor, consemnat în *Graiul Maramureşului* din Baia Mare în interviul dat de soţia poetului, Lucia Soreanu-Şiugariu din Aachen. Hotărâtoare în acţiunea de actualizare a poetului este tot soţia lui, Lucia Soreanu-Şiugariu, care, în unul dintre articolele publicate în apreciata revistă *Origini* din Atlanta (Georgia – USA), aduce multe date biografice, poezii şi fotografii inedite.[1] Nu putem uita nici contribuţiile lui Alexandru Husar, Marcel Crihană şi Titu Popescu[2].

Volumul de faţă al scriitorului Ştefan Bellu surprinde mai mult decât plăcut pentru extrem de serioasa abordare a acestui subiect, cât şi migăloasa sa informaţie şi nu mai puţin analiza accentuată a datelor bibliografice şi a unor surse inedite. După câteva cuvinte ale lui Laurenţiu Fulga (din 1975) şi poezia *Profil în timp*, volumul se deschide cu capitolul cu acelaşi nume. Aici este lămurit locul naşterii (Băiţa) de lângă Baia Mare, numele schimbat al poetului din Sugár în Soreanu.

Studiile le începe la liceul „Emanuil Gojdu" din Oradea unde, în aceeaşi vreme, debutează la revista *Familia* incluzându-se în perioada de efervescenţă a deceniului al IV-lea, rezultantă a atmosferei lirice adusă de creaţiile lui Tudor Arghezi, Ion Barbu şi Lucian Blaga, evoluând pe un drum propriu spre împlinirea speranţelor dascălilor săi, Mihai Ralea şi Tudor Vianu. Debutează în 1934 la publicaţia *Observatorul* din Beiuş continuându-şi activitatea la *Gazeta de Vest* şi la alte numeroase reviste şi publicaţii din Transilvania şi de peste Carpaţi.

O activitate meritorie care îşi găseşte împlinirea în volumele apărute: *Trecere prin alba poartă (1938); Paradisul peregrinar (1942) şi Ţara de foc (1943).* Volumul următor pregătit pentru tipar, *Elegii pentru Ardeal*, va fi editat abia în 1968, de prietenul său Laurenţiu Fulga. În 1985, soţia poetului, Lucia Soreanu-Şiugariu, va publica elegantul volum *Sete de ceruri*, la editura Jon Dumitru din München, care nu putea apărea

[1] Suplimentul Ion Şiugariu, în *Origini*, 2004, Vol. VIII, Nr. 9-10, Sept.-Oct., p. I-VIII este semnat de Lucia Soreanu-Şiugariu (*Ion Şiugariu*), Teresia B. Tătaru (*In memoriam*) şi Vasile Leschian (*Noi dimensiuni ale peronalităţii lui Ion Şiugariu*).

[2] *Ţara Crinilor*, articole şi eseuri, ed. Agora, Iaşi, 1997 cu o pefaţă de Alexndru Husar; *Viaţa poeziei*, critică literară?, ed. Marineasa, Tabel chronologic de Marcel Crihana, Timişoara, 1999; *George Bacovia, studiu critic*, cuvânt înainte de Titu Popescu, Bucureşti, 2002.

în România din cauza vremurilor de restrişte ideologică. Atunci se împlineau 40 de ani de la moartea poetului.

Cum se exprima un critic literar, Nae Antonescu, în 1968, *„Puţini au fost acei scriitori români tineri, ai generaţiei 1934-1944, care să fi realizat o plenară viaţă interioară ca Ion Şiugariu."* Orice scurtă schiţă biografică trebuie să reţină şi activitatea de critic literar a lui Şiugariu de la revistele *Afirmarea, Meşterul Manole şi Revista Fundaţiilor Regale* unde era un atent comentator al fenomenlui liric contemporan. El s-a remarcat şi ca talentat publicist, deşi a rămas credincios pasiunii sale celei mari: poezia. Cuvinte de laudă vor spune în acest sens Perpessicius şi Zaharia Stancu.

Viaţa de zi cu zi în perioada adolescenţei poetului s-a derulat la Băiţa. Loc minunat, plin de păduri seculare dar şi de mineri necăjiţi care, deşi aurari, au rămas fraţi cu sărăcia. Poetul a fost mereu ataşat minerilor, cunoscând de mic condiţiile mizere în care aceştia îşi petreceau viaţa. Tematica socială nu va lipsi din poeziie sale. În timpul studiilor de liceu se orientează spre poezia modernă, în viziunea tinerilor având alături mari oameni iubitori de cultură, adevărate faruri călăuzitoare, impuşi prin lucrările de aleasă cercetare şi erudiţie care au dus la defrişarea vieţii culturale a Bihorului, precum Teodor Neş şi Octav Şuluţiu, îndrumătorul atent al poetului. Tot din această perioadă datează şi prietenia lui cu un alt gazetar, George A. Petre, redactor la *Gazeta de Vest.* Cu aceasta încheie perioada de început a ucenicei sale în cele ale literelor o tânără speranţă, care nu avea încă nici 20 de ani.

Urmează o nouă preocupare de viitor. Volumul de versuri? Care facultate? Sau armata? Din acest motiv începe o intensă corespondenţă cu profesorul Octav Şuluţiu, mentorul său, iar sfaturile pe care i le strecoară acesta sunt destul de aspre. Să nu intre în preocupările primordiale alcătuirea unui volum de versuri, ci doar să le lucreze şi să le publice pentru formarea unui stil literar propriu. Talent ar fi destul. Şi de asemenea să-şi efectueze stagiul militar pentru ca după aceea să-şi înceapă studiile fără grijă, eventual, la Bucureşti, pentru a fi mai uşor în legatură cu lumea literară. După ce termină şcoala de ofiţeri de rezervă de la Ploieşti, se îndreaptă spre

Bucureşti, înscriidu-se la Facultatea de Litere şi Filosofie, specialitatea Filologie modernă. Anii studenţiei vor fi cei mai rodnici din acivitatea sa. Pe lângă aprecierile profesorilor săi (Mihai Ralea, Tudor Vianu, Ion Petrovici), tânărul poet trăieşte numai prin poezie şi pentru poezie, leagă numeroase prietenii literare (Coriolan Gheţie, Laurenţiu Fulga, Ion Frunzetti, Ovid Caledoniu, George Petcu, Ştefan Baciu, Ion Th. Ilea), colaborează la publicaţii din capitală şi provincie, deschide pagina *scriitorilor tineri* la ziarul „Afirmarea" din Satu Mare, conduce revista „Eu şi Europa" din Deva. Activitatea literară din anii 1936-1939 este legată mai mult de Transilvania, în special de revista „Afirmarea" din Satu Mare şi „Cronica" din Baia Mare, cu activitatea pulicistică pentru afirmarea şi emaniparea culturală. La această din urmă revistă atrage atenţia asupra teatrului lui Camil Petrescu, semnalează apariţia volumului de poeme semnat de Lucian Blaga. 1938 îi aduce şi debutul editorial la Bucureşti cu cartea *Trecere prin alba poartă*, dedicată prietenului din tinereţe Octav Şuluţiu, debut bine primit de critica liteară. Autorul lucrării de faţă consideră anii 1934-1939 din viaţa poetului Ion Şiugariu *„ca o primă etapă... caraterizată prin exuberanţă şi avântul tineresc al versului, prin*

căutarea drumului spre o expresie personală în poezie“.

A pierit ostaşul-poet la 1 Februarie 1945, la vârsta de 31 de ani, dar ne-a rămas poetul care este de-a pururea cu noi.

A detestat războiul cu întreaga sa fiinţă, mărturisind: *„Abia s-au vindecat rănile războiului din 1914, abia s-au potolit suspinele văduvelor rămase pe drumuri şi iată că un nou măcel se pregăteşte.“*

Tare l-a tulburat nedreptatea Diktatului de la Viena împotriva căruia a „tunat şi fulgerat“, mai ales cu pana, trimiţându-şi oful si durerea la nenumărate publicaţii: *Vremea, Universul literar, Curierul literar, Meşterul Manole, Decalogul, Cronica, Îndrumătorul nostru, Dacia rediviva, prin titluri sugestive Acasă, Munţii mei, Satul meu ardelean.*

În martie 1942 Ion Şiugariu publică volumul de poezii *Paradisul peregrinar* dedicat *„celei mai pure, mai esenţiale şi mai desăvârşite iluzii: Lucia“* adică viitoarei lui soţii. În acel timp era preocupat de poezia lui Lucian Blaga cu intenţia întocmirii unei anchete literare închinate lui *Lucian Blaga şi generaţia tânără.* Scrie despre *Şerban Cioculescu şi lirica noastră contemporană* şi apare poemul închinat prietenului său Laurenţiu Fulga, *Ţara de foc.* În iulie 1943, Ion Şiugariu primeşte o permisie de două săptămâni şi se căsătoreşte, la Râmnicul Vâlcea cu Lucia Stroescu, studentă la Farmacie. Interesantă ni s-a părut mărturia consemnată de scriitorul Gh. Bulgăr, care l-a văzut cu puţin timp înainte de a pleca pe front şi nu era *„deloc trist, ca şi cum ar fi mers la o conferinţă în provincie.“* Ca ostaş a participat la dezrobirea Ardeaului, a Ungariei, a Cehoslovaciei până la momentul fatal. Era animat de cea mai vie speranţă. *„Mă voi întoarce! Mă voi întoarce!“*, şoptea cu nesaţ soţiei. Nu s-a mai întors.

Următorul capitol *Căutător de aur poetic* aduce mai ample incizii în opera poetului, căruia i se atribuie o dominantă a poeziei sale, entuziasmul elanului patriotic, apoi căutarea de sine, influenţele coşbuciene al poeziilor publicate în *Gazeta de Vest* (Oradea) şi originaliatea celor din *Familia* unde contactul cu Octav Şuluţiu devine vizibil. Apariţia primului volum de versuri *Trecere prin alba poartă* (Bucureşti, 1938), este o căutare de sine sub lumina fascinantă a poeziei lui Blaga, *Poemele luminii.* Altele (*Înviere*), unde versul curge lin, aminteşte prin alegoricul său de poezia lui V. Voiculescu. Versurile de dragoste îl arată ca un maestru (ciclul *Incantanţii*) care îşi caută iubita în *„surâs de nea“, „în mers de albă căprioară“, „în iarbă tânără şi plină de viaţă.“* Dar critica vremii nu a fost convisă întru totul. Poetul se îndreaptă şi spre poezia patriotică (Decebal, Vlad Ţepeş) sau portrete de cărturari precum Grigore Ureche, Mihai Emiescu.

Paradisul peregrinar care a apărut în 1942 ne aduce la lumină o nouă etapă în evoluţia lui Şiugariu prin lirismul reţinut şi experienţa poetică. După părerea autorului, aceasta este o carte de confesiuni, un document de poezie şi umanitate. De această dată vine cu o poezie melancolică, dar departe de tânguirea pesimistă, o poezie pe care o trăieşte ca pe o înzestrare firească. Pe când volumul *Ţara de foc*, apărut în anul următor, vine cu o nouă viziune despre ţara împlinirii idealurilor noastre. Critica literară (Paul Constantinescu, Ovidiu Papadima, Traian Chelaru, Ion Apostol Popescu) în unanimitate i-a sesizat originalitatea.

Un capitol bogat este şi cel dedicat activităţii lui Ion Şiugariu de eseist şi critic literar pentru că el însuşi a fost prolific. Evolutiv, poetul îşi formează un limbaj propriu depăşind cu mult dimensiunile cronicii şi ale eseului. Am putea adăuga şi noi un subcapitol acestei complexe cărţi. Al poeziilor republicate în America în modesta revistă a Casei Române din Hayward (*Buletinul CR*, unde în Nr. 1-2/ 1994, p. 18-19, a apărut, printre altele, *Satul meu ardelean*) de pe vremea când nu ştiam – din cauza modestiei acestei minunate Doamne – cine se ascundea sub numele de Lucia Soreanu-Şiugariu.

Nu se poate să nu remarcăm devotamentul perpetuat până în lumea nevăzută a umbrelor de către soţia lui, doamna Lucia Soreanu-Şiugariu. Adevărul este ca noi astăzi cunoaştem, în mare parte, opera poetului Ion Şiugariu numai datorită nenumăratelor insistenţe şi eforturi câteodată inimaginabile ale acestei devotate soţii. Iar cartea scriitorului Ştefan Bellu s-a străduit şi a reuşit să ne ofere o monografie model, care ni-l restituie integral şi competent pe Ion Şiugariu.

Din pricina babelor, secularizarea se amână!

Mic excurs edificator despre virtuțile eshatologice ale colivei, parastaselor şi păşunismului

Mircea Platon

1. O întrebare

Ce e secularizarea? Evacuarea religiei sau autorității clericale din spațiul public? E secularizarea democrația sau birocrația necredinței: e abandonul religios informal sau unul din scopurile ingineriei sociale? Putem detecta cauzele secularizării? Care cauze: cele prime sau cele imediate? Principiul sau prilejul? Dacă secularizarea e, în esență, viața fără Dumnezeu, atunci nu e un indiciu al secularizării faptul că încercăm să discutăm istoric, sociologic şi filosofic o chestiune care ține de teologia istoriei?

Din moment ce problema cauzalității istorice sau ştiințifice e încă nerezolvată şi are un caracter infinit recesiv, şi din moment ce în problema secularizării pare a fi implicat, nu numai ca regizor teist sau scenograf deist, ci chiar ca protagonist, Dumnezeu, mă voi limita la unele observații istoric-antropologice pe marginea secularizării. Cum sunt de părere că problema secularizării ține de teologia istoriei, pe care, ca desluşire a lucrării lui Dumnezeu în lume, nu o poate face decât un sfânt, îmi refuz orice cădere de a discuta cauzele profunde ale secularizării. Voi atrage însă atenția asupra unor fenomene care au precedat sau însoțit secularizarea şi care e posibil să aibă o oarecare legătură cu ea. Dacă nu au provocat-o, poate că au înlesnit-o. Dacă nu au înlesnit-o, poate că au anunțat-o. Dacă nu au anunțat-o, poate că au manifestat-o.

2. Continuare cu părere de rău

Un distins intelectual la care de altminteri țin foarte mult declara că, în exil, încercările soartei l-au împins către religie: „Şi, să vă spun cinstit, aici am o simpatie pentru catolicism, pe care l-am găsit mult mai sever ca să mă țină într-o chingă." În ciuda acestei simpatii, lesne de înțeles la un om „franțuzit" cu eleganță, distinsul intelectual declara că rămâne ortodox: „Rămân în ritul meu de naştere, în ritul ortodox fiindcă are un anumit parfum care te învăluie, care te trimite în mod insensibil şi inconştient către un contact cu divinitatea." Celor care vor fi tentați să protesteze față cu transformarea Ortodoxiei în „rit", le voi răspunde că distinsul intelectual se declară străin de asemenea minuții: „Să ştiți că am o alergie la teologie. Adică mie îmi place religia, dar ca un cărbunar, cum spune francezul, ca un om simplu. Deîndată ce mă apuc să discut, să îl aud pe altul că face teologie, mă închid ca într-o scoică. Nu pot să sufăr explicațiile teologice ale credinței. Am impresia că trebuie să fie ceva instinctiv, ceva sentimental, dar nu ceva rațional. Când trebuie să fac teoria chibritului cu religia nu-mi mai place." „În viața mea s-au întâmplat cel puțin câteva minuni", continuă distinsul intelectual spre stupefacția celor care asociază cultura înaltă cu scepticismul. La capătul trecerii în revistă a autobiograficelor minuni şi a lungului său exil, distinsul intelectual observă însă că, prin comparație cu România tinereții sale, „s-a schimbat ceva în mentalitatea românului şi cred chiar că religiozitatea de astăzi care este destul de răspândită încă a căpătat şi mai mult ca înainte un aspect din ce în ce mai superstițios. Ținem câteodată la nişte amănunte oarecum copilăreşti. Dar adevărata credință e cinstită, liniştită, adică să o aplici în viața de fiecare zi; nu fiindcă posteşti sau fiindcă faci coli-

vă pentru morți, pentru una-alta, înseamnă că ești un suflet credincios [...] La noi se păstrează aceste obiceiuri și superstiții [...], nu mai vorbesc de obiceiuri cât se poate de cinstite, cum este coliva. Coliva e un obicei roman cu mult înainte de creștinism, mâncarea care se punea lângă mormânt, se credea că o ia mortul ca să-l treacă Styxul în infern. Noi am păstrat foarte multe obiceiuri de origine barbară. Așa că la creștinismul ăsta deacuma eu mă uit cu puțină suspiciune."

Încheind momentului religios al interviului său, distinsul intelectual ne relatează o epifanie antitabagică: „Fiindcă într-o zi care era Lăsatul Secului, la catolici se numește «miercurea cenușii», aveam niște prieteni dragi la care mă duceam în fiecare zi și aflu că a doua zi este «miercurea cenușii». Și atunci, a doua zi, m-am dus și eu la biserică. Se nimerea să fie și Ramadanul musulmanilor, adică în momentul acela la fiecare colț de stradă era o moschee improvizată și vedeai sute de oameni îmbrăcați în alb care se aplecau până la pământ [...] Și tânărul preot francez care oficia în acea seară la catedrala catolică – era imensă și urâtă – ne-a apostrofat: «Nu vă e rușine? Voi, creștini, la acest post al Paștelui, uitați-vă la musulmanii ăștia care sunt în stare timp de 28 de zile pe căldura asta înfiorătoare să nu înghită un pic de apă dimineața și până seara. Și voi ce faceți din postul ăsta de Paște? Ia încercați să vă lăsați de ceva în aceste 40 de zile». Iar eu, în capul meu, m-am uitat așa, și mi-am zis: «Măi, N., de ce te poți lăsa? Hai să mă las de tutun.» Și m-am lăsat 40 de zile de tutun și n-am mai pus țigara în gură de atunci. Sunt 25 de ani de atunci. Deci, vedeți că totuși viziunea acestei credințe simple și adânci a musulmanilor a avut repercusiuni și asupra noastră. În aspectele ei constructive, hai să facem cel puțin ceva ca și ei!"[1]

Am citat pe larg din interviul distinsului istoric din două pricini: mai întâi că, fiind vorba de un om de calitate, mi se pare că nu putem trata cu superficialitate spusele domniei-sale; apoi am vrut să nu rup nici o afirmație din context, deoarece în acest fel se observă mai bine cât de inegal îi e gândul. Cum poți să spui că îți place catolicismul pentru că te ține „într-o chingă", dar în același timp să te declari oripilat de teologie și de raționalizarea credinței? Cum poți să spui că ai credința simplă a unui „cărbunar" (de-ai lui Garibaldi?) dar în același timp să critici „superstiția", pomenile și postul românilor ortodocși? Cum poți să dai de exemplu postul musulmanilor dar să te zgribulești parfumat la posturile – altminteri lungi și grele, fără dezlegare la apusul soarelui – pe care le țin românii ortodocși? Cum poți critica „formalismul" Ortodoxiei românești lăudând în același timp „chinga" altor rituri/monoteisme? În ce constă această chingă, nu în dogmă, ritual și asceză? Apoi nu e Ortodoxia românească învinuită că e cea mai „otomană" formă a creștinismului? Dacă am face toate canoanele, dacă am ține toate posturile, și dacă am merge la toate slujbele după rânduială, atunci nu știu despre ce altă chingă s-ar mai putea vorbi.

Problema e că, în momentul în care vorbești despre aceste lucruri ești imediat încondeiat drept „fundamentalist", „legionar", „fanatic", „obscurantist". Și asta pentru că, dacă în cazul omului obișnuit secularizarea e poate un efect al dezrădăcinării, în cazul intelectualilor, secularizarea pare urzită nu din necredința, ci din credința lor. E liturghia distrusă de sentiment (de „Biserica interioară"), și trăirea distrusă de simbolism heterodox.

Nu am intenționat în această introducere și nu intenționez nici în continuare să lovesc în Catolicism sau în Islam. Susțin însă că ele, ca și Ortodoxia, nu sunt reductibile la impresii și degustări de călătorie spirituală: la Catolicismul orgii, la Ortodoxia miresmei și la Islamul muezinului. Tradiția, în toate religiile de mai sus, joacă un rol determinant – de la Sfinții Părinți ai Răsăritului și Apusului la schismele și *hadith*-urile musulmane. Poate că, pe un anumit palier, secularizarea nu e rezultatul confruntării dintre credință și necredință, ci al parazitării credinței, al pseudo-credinței, al pseudo-tradiției, al pseudo-purității căutate de cercuri intelectuale mai interesate de monopolul hermeneutic decât de sobornicitatea trăirii tainelor.

3. Tradiție și secularizare

Unul dintre cele mai interesante momente ale vieții culturale europene e dispariția limbii latine. Dorind-o curățată de barbarisme, pedanții ciceronieni ai Renașterii au decis să elimine din vocabularul latinei orice cuvânt introdus după

[1] *Adevărul literar și artistic*, 26 mai 2006.

secolul I î.H. Nesocotind biografia unei limbi vii în numele întoarcerii la origini, ciceronienii au ucis latina, mumificând-o. Un similar început de emaciere religioasă poate fi detectat în cercurile catolice anterioare Reformei, care au încercat să suplimenteze creştinismul tradiţional făcând apel la *prisca teologia*, la vechea înţelepciune cuprinsă în scrierile hermetice şi cabalistice. Hermetismul, neo-platonismul, cabala, rozicrucianismul, alchimia, ca de altfel – într-un alt mod, desigur – şi Reforma, toate priveau în urmă, toate vorbeau de o restauraţie. Progresul era o restauraţie, o regăsire a înţelepciunii adamitice, revoluţia în sensul ei etimologic. Nostalgia paradisului îşi găsea soluţia nu în participare liturgică, ci în prelapsarianism elitist.

Principalul suport al secularizării aşa cum o cunoaştem noi acum e futurismul ştiinţific care proclamă că viitorul e mai real decât trecutul. Dar la început ştiinţa a fost o formă de paseism. În filosofia naturală – adică în „ştiinţa“ de la medicină la fizică trecând prin alchimie şi astrologie/astronomie – argumentul „vechimii“ a funcţionat tot veacul al XVII-lea. Scepticismul şi libertinajul apar pe un fond de criză a relaţiei cu realitatea. Voltaire îşi are rădăcinile în libertinajul sceptic-fideist care încerca să privească realitatea în mod nearistotelic. Gassendi şi libertinii erudiţi au încercat să transforme infrastructura ştiinţifică fără să afecteze calota teologică. Au încercat să modifice ştiinţa fără a aduce atingere teologiei.[2] În domeniul umanist – după cum ne arată janseniştii cu nostalgia lor după biserica primară, Rousseau, deismul, francmasoneria şi naţionalismul – autoritatea „vechimii“ a supravieţuit în secolul al XVIII-lea şi mai departe.[3] Ştiinţa a devenit anistorică abia după Newton, când s-a eliberat complet de Cartea Facerii şi a început să caute plenitudinea realului doar în imanenţa viitoare, în fabricarea *in vitro* a pleromei.

Secularizarea e, în parte, rezultatul conflictului dintre credinţe diferite, nu dintre credinţă şi necredinţă. Ingredientele secularizării pot fi regăsite în înfruntările teologic-armate dintre catolici şi protestanţi. Răspunzând corupţiei şi neopăgânismului din sânul bisericii catolice, luteranii, calvinii şi toate celelalte „swarmes of sectaries“/grupuscule radical-reformatoare au purces la o critică radicală căreia i-au căzut victime sfinţii, sfintele taine, tradiţia, monahismul, arta. Rămânea numai Scriptura. Dorind să reafirme valoarea tradiţiei, Richard Simon (1638-1712) a răspuns protestanţilor arătând miile de variaţiuni ale textului sacru. Departe de a-i convinge pe hughenoţi să accepte magisteriul Romei, Simon a reuşit doar, voit sau nu, să distrugă credibilitatea Bibliei.

Ceea ce a precedat, şi poate că a şi ajutat, secularizarea a fost deci un conflict nu între nou şi vechi, ci între mai multe vechimi: cea a catolicilor, cea a protestanţilor (cu biserica primară şi cu „captivitatea babilonică“ a Bisericii) şi cea esoterică (o pseudo-tradiţie de fapt, despre care voi scrie puţin mai departe), pe care o găsim infiltrată în ambele biserici dar o găsim şi radical în afara lor. Una dintre soluţiile acestei babilonii a

[2] Ba chiar au declarat că sunt mai pioşi pentru că îl respectă pe Dumnezeu mai mult decât pe Aristotel. Acest tip de argument împotriva tradiţiei scolastice era folosit, de exemplu, de un hermetic-tradiţionalist precum Robert Fludd, pentru care speculaţiile alchimice şi hermetice erau cauţionate de Moise, care ar fi primit de la Dumnezeu şi alte „informaţii“ decât cele zece porunci.

[3] Dacă am îndrăzni să explorăm dincolo de paradigma marxizant-deconstructivistă a „şcolii Boia“, am vedea că naţionalismul nu e o invenţie a secolului al XVIII-lea. Există a) o tradiţie istoriografică naţionalistă protestantă, există b) o tradiţie naţionalistă rozicruciană şi hermetică (a cărei variantă vulgarizată e, la noi, bubulo-Zalmoxismul lui Pavel Coruţ), şi există c) o versiune neoclasică a naţionalismului. Pentru a) vezi Norbert Kersken, „Reformation and the Writing of National History in East-Central and Northern Europe“, în *The Reformation in Eastern and Central Europe*, ed. Karin Maag, St Andrews Studies in Reformation History, Scolare Press, 1997, pp. 50-71; pentru b) vezi istoriile lui Martin Bureus şi ale lui Guillaume Postel în Susanna Akerman, Rose Cross Over the Baltic şi în *Queen Christina of Sweden and Her Circle. The Transformation of a Seventeenth-Century Philosophical Libertine*, Leiden-New York, E.J. Brill, 1991; pentru c) vezi capitolul „Identité nationale et quęte des origines“ în Girlbert Gadoffre, *La Révolution culturelle dans la France des Humanistes*, Geneva, Droz, 1997, pp. 319-345. O lectură susţinută a bibliografiei având atingere cu problema naţionalismului ne arată că naţionalismul poate fi şi secular, şi ortodox sau heterodox, şi modern, şi medieval sau renascentist, şi industrial şi preindustrial, şi plebeu şi aristocratic. Reducţionismul prevalent în literatura de specialitate românească de astăzi nu poate fi justificat în lumina surselor primare. Pentru o autoritară lucrare de sinteză, al cărei scop mărturisit e demantelarea şcolii Hobsbawm de interpretare materialist-dialectică a naţionalismului, vezi Adrian Hastings, *The Construction of Nationhood*, Cambridge, Cambridge University Press, 1997.

fost scepticismul, reînviat de Contrareformă ca armă împotriva „raţiunii“ autonome protestante. Zbătându-se între raţionalism şi fideism, între augustinianism şi tomism, între jansenism şi iezuitism, între tendinţa de a insufla „înţelepciune ştiinţei“ sau „ştiinţă înţelepciunii“, secularizarea ne apare ca încă unul din rezultatele fatale ale specializării. Specializată, latina a murit. Reformată sau contra-reformată, biserica, după un avânt iniţial, s-a sleit. Nu trebuie să trecem cu vederea faptul că impulsurile reformiste şi chiar antimonahale cărora le-a dat frâu liber Luther erau parte integrantă a mişcării de „reînnoire catolică“. Erasmus şi Thomas Morus au reprezentat aripa moderată a curentului de idei pe care Luther l-a radicalizat. Dar reforma, raţionalizarea, purgarea creştinismului, de abuzuri, dar şi de identităţi locale, erau parte a agendei catolice a sfârşitului de secol XV şi începutului de secol XVI. Conciliul din Trento a fost un apogeu al Contrareformei, deşi, în multe privinţe, documentele sale mergeau exact în aceeaşi direcţie cu protestantismul: s-a standardizat, s-a tăiat din belşugul folcloric al catolicismului, s-au eliminat „superstiţii“ şi sfinţi locali şi s-au încurajat „sfinţi globali“, s-a raţionalizat şi urbanizat credinţa, s-au trasat limite clare între sacru şi profan. „Religia sociabilă a devenit pietate privată“, după cum rezumă Michael Mullett.[4] S-a curăţat catolicismul deşi, până la urmă, succesul lui popular s-a bazat tot pe moaşte, luxurianţă iconografică şi emotivitate arhitectonică.[5] Nu scolastica, ci „păşunismul“ a salvat catolicismul, iar faptul poate fi întărit prin aceea că zonele catolice cele mai rezistente la secularizare au fost şi zonele cele mai „folclorice“ ale Europei: Bretagne, Bavaria, Spania, sudul Italiei. Catolicismul liberal s-a dezumflat, ca şi protestantismul, şi în secolul al XVI-lea şi în secolul al XIX-lea sau al XX-lea. Pericolul subţierii creştinismului, al „reformării“ lui e cunoscut şi discutat în

istoriografia Reformei şi a Contrareformei. Când clerul se leapădă de cultura şi religiozitatea populare, atunci credinciosul simte că biserica nu mai e a lui, că preotul, ca păstor, nu mai e parte din „turmă“ cu el,[6] că preotul e un funcţionar al cărei limbaj nu îl mai poate înţelege. Christopher Haigh a argumentat – şi argumentul a rezistat testului timpului – că nu anticlericalismul a produs Reforma în Anglia, ci Reforma a produs anticlericalismul, după ce, în locul vechilor preoţi de parohie, nu mult diferiţi de turma lor, preoţii burduşiţi cu diplome de la Oxford şi Cambridge au început să populeze parohiile şi să-şi alunge enoriaşii cu snobismul, pretenţiile, nevestele şi predicile lor speculative, a căror intenţie catehetică era minată de academism.[7]

[4] *Popular Culture and Popular Protest in Late Medieval and Early Modern Europe*, Londra-New York, Croom Helm, 1987, p. 164.

[5] R.N. Swanson, *Religion and Devotion in Europe, c. 1215-1515*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, p. 187 passim.

[6] În ton cu spiritul păşunist al acestui articol trebui să mărturisesc faptul că, într-una din verile anilor '90, într-un vechi cimitir de ţară de pe lângă Paşcani, am dat peste mormântul unui cioban pe a cărui cruce de lemn era lipită, în medalion ceramic, poza „răposatului“ în sarică şi cu oile. Murise prin anii '50 săracul. M-am gândit atunci că, dacă faraonii îşi luau cu ei robii şi împăraţii Chinei se înconjurau de călăreţi de teracotă, ciobanul din lunca Siretului se înfăţişa la Judecată în cojoc, printre oile sale. Ştia Alecsandri ce ştia...

[7] Vezi şi Henry Phillips, Church and Culture in Seventeenth-century France, Cambridge, 1997, p. 42-43.

4. Tradiție și mijlocire

„Puritanismul", fie el protestant, catolic sau ortodox, caută să cauterizeze sistemul de vase capilare prin care omul cheamă și primește ajutorul lui Dumnezeu. Se lasă numai o mână de taine – transformate eventual în simple ceremonialuri –, și tot atâtea emoții: teama de iad, niscaiva iluminări isterice și multe cântări pe versuri proaste. Sufletul omului nu câștigă, ci pierde astfel în rafinament, devine mai puțin antrenat să sesizeze semitonul. În loc de spațiu al medierii, biserica devine un maidan pseudo-eschatologic situat între singurătatea lui Dumnezeu și abjecția oamenilor. Micile ritualuri și marile slujbe ortodoxe mărturisesc însă o comuniune dinamică între cei morți, cei vii și cei viitori. Sunt gesturile familiarității cu sacrul. Există o rutină a binelui într-o ofensivă discretă[8] împotriva păcatului. Comunismul e o rutină a răului. Creștinismul tradițional nu e numai opțiune teologică, perpetuă exercitare a liberului arbitru în chestiuni rarefiate, ci e un mod de viață: cu nevoințe, program și tabieturi. Semnul unei case locuite nu e mobila din ea, ci faptul că sunt rufe întinse la uscat în curte. Semnul unei Biserici vii e vitalitatea lucrurilor mici, e și osteneala cuiva de a mai da de pomană pentru sufletul morților.

Marile trăiri isihaste se consumă în tăcere și singurătate. Biserica, instituție divino-umană al cărei cap e Hristos, ocrotește în sine această tensiune între laic și monahal, între virtuțile pustniciei și cele ale familiei. Și dintre virtuțile familiei fac parte și virtuozitățile de parastas, Sf. Maslu, anafură și agheasmă. Sunt alinări puse de Biserică la îndemâna familiei creștine și sunt moduri umile, dar eficace, de a lucra împreună cu Dumnezeu pentru mântuirea noastră și a celor apropiați. Un colac cu o lumânare în el e o mărturisire de credință: nu ne mântuim numai prin har, ci și prin fapte. Gestul babei[9] mărturisește întotdeauna o teologie, fie ea și „apocrifă", dar teologia „iluminatului" nu e de multe ori acompaniată de nici un gest, nu în-ființează nimic, nu e o stare, ci doar un enunț.

Reformă în sânul creștinătății s-a mai făcut și în secolul al XII-lea, reforma cisterciană, austeră și aducând un duh anti-folcloric. Diferența între reforma cisterciană și Reformă e că prima nu a umblat la structura de rezistență a Bisericii, la căpriorii ei. Reforma cisterciană s-a făcut prin Biserică nu împotriva ei, printr-un ordin monahal care înțelegea să se întoarcă la regulile viețuirii monastice ale Sf. Benedict, nu împotriva lor. Luându-se punct de sprijin în afara Bisericii, în „revelația privată" de exemplu, în ceea ce rupe comuniunea, se și basculează totul în afara ei, așa cum s-a întâmplat cu Luther. Când Luther spune că îi e conștiința „luată prizonieră de cuvântul lui Dumnezeu", el vorbește de o conștiință educată în spirit catolic. E o conștiință catolică. Conștiința luterană nu mai poate ajunge la același rafinament ca aceea catolică. De fapt Luther nu a făcut decât să rupă consensul catolic. A trâmbițat de pe acoperișuri ceea ce era menit să rămână de uz intern.[10] Făcând asta, el a transmis urmașilor numai concluziile.

Modul de a ajunge la ele, adică existența care le justifică și nuanțează, a rămas în trecut. Și asta e problema tuturor reformelor: că se închid în adevăruri din ce în ce mai mici. Important nu e numai să păstrăm adevărul, care poate fi o eroare, ci existența care ni-l descoperă. Existența care e cât mai aproape de ființă, de „Eu sunt Cel Ce sunt" care e „Calea, Adevărul și Viața". Iisus nu accentuează numai Adevărul, ci și calea, drumeția adevărului: un itinerar cu o destinație. Nu degeaba e adevărul înrădăcinat, străjuit, cumpănit în acest enunț de „esență" și „existență". E adevărul în istorie și istoria care participă la eternitate.

[8] Fie și de romanță, pe-o singură strună?

[9] Deși nu folosesc acest cuvânt drept categorie ontologică – nimeni nu se va înfățișa la Judecata de Apoi în chip de babă! –, nu mă pot stăpâni să nu mă folosesc de un clișeu care mi-a fost pus la îndemână de retorica anti-ortodoxă. Babele sunt urbane sau rurale, intelectuale sau vag alfabetizate, de stânga sau de dreapta, din țară sau din exil. Multe sunt de fapt tinere și nu puține sunt de fapt moși, dar, pentru a nu debusola adversarul liber-cugetător, „baba" va fi unitatea noastră de măsură a parohiei ortodoxe.

[10] Puritanii au recunoscut acest lucru de vreme ce căutau să-și rezolve disputele în „underground", fără să le aducă la lumină. Au recunoscut că, de dragul păstrării comuniunii, anumite lucruri trebuie trecute sub tăcere sau discutate în particular, nu prin confruntări de amvon. Vezi Peter Lake, David Como, „«Orthodoxy» and Its Discontents: Dispute Settlement and the Production of «Consens» in the London (Puritan) «Underground»", *The Journal of British Studies*, vol. 39, nr. 1 (ianuarie 2000), pp. 34-70.

Un alt exemplu de reformă pernicioasă este iconoclasmul, una din suferințele după care Biserica pare că își revine cel mai bine. Icoanele răspund unei nevoi prea adânci a omului pentru a putea fi înlăturate cu succes pentru mult timp și revin triumfător întotdeauna.[11] Sunt alte maladii după care Biserica își revine mai greu. *Aggiornamento* e una dintre ele, și asta pentru că distincția dintre asceză și secularizare e greu de făcut. Poate că punctul de sprijin ar trebui să fie atacarea abuzurilor dar neclintirea instituțiilor, dogmei și ritualului. Modelul înnoirii („prefacerii") Bisericii trebuie să fie postul și rugăciunea, nu operația estetică. În bătălia dintre catolici (ortodocși) și protestanți (intelectuali bântuiți de gnosticism), dintre tradiție și „lumină interioară", prima e mai „ecumenică" și nu o exclude pe cea de a doua.

Alegerea între „biserica interioară" și biserica de parohie e cea dintre certitudinea „spirituală" a conștiinței schimbătoare și adevărul „întrupat" al Bisericii eterne. Fără Dumnezeu ca garanție ego-ul spiritualist rămâne suspendat în certitudinea propriei existențe, nu pășește cunoscător în lume, nu umblă prin începuturi de lume cu Dumnezeu și Sf. Petru.[12] Realitatea rămâne un țărm prea îndepărtat. Din această criză a relației cu realitatea se naște nihilismul. De cunoscut cunoaștem practic, existând. Ortodoxia cheamă la cunoașterea lui Dumnezeu prin intermediul practicii liturgice. Cei care combat creștinismul fără să-l practice par să spună că oamenii ar putea cunoaște ceva în afara practicii, a experienței imediate.

5. Ai noștri tineri...

Datorită elitismului lor secularist, intelectualii noștri de stânga tind să fie anti-țărani.[13] Stânga vestică slăvește, în numele multiculturalismului, orice vraci african.

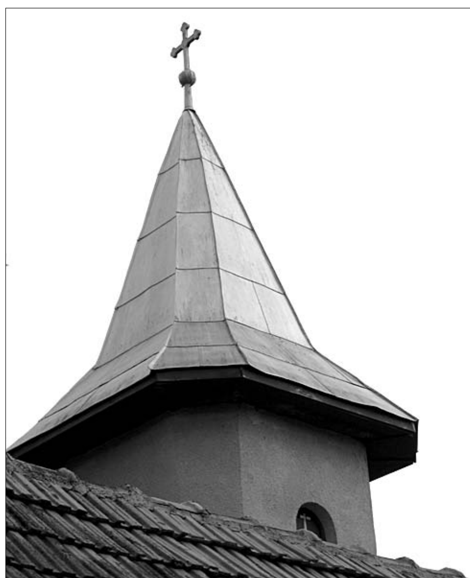
Și totuși stângiștii noștri pretind că sunt sincroni. Sincroni cu ce? Cu anul 1880 poate. Pe de altă parte, și dinspre dreapta se aud tot mai multe voci anti-„pășuniste". Academicii ar vrea să confiște definirea credinței. Dar nu pot confisca trăirea ei, deși încearcă să reducă trăirea la definiție. Dar ce se întâmplă cu o astfel de religie redusă la limitele rațiunii sau esoterismului? Dacă dispare elita? Cine mai păstrează credința? Calea către adevăr trece prin flacăra unei lumânări și e de ceară subțire.

Ortodoxia nu poate fi transformată într-un esperanto inițiatic, într-o disciplină a mântuirii scuturată de particularisme și idiosin-

[11] Și de importanța imaginilor și simbolurilor nimeni nu pare a fi mai conștient decât tradiția heterodoxă, așa cum ni se dezvăluie ea în „arta memoriei" în culegerile de embleme umaniste, sau în gravurile alchimice ale lui Fludd. Un creștinism fără icoane e un creștinism redus la statut sub-masonic, lucru evident și din articolul lui Adrian Severin intitulat „Laicitatea ortodoxismului românesc" (*Ziua*, 28 noiembrie 2006) al cărui final ne spune că: „Nu crucea de pe pereții școlilor sau din tatuaje trebuie apărată, ci crucea din sufletele noastre înălțată din discreția sacrificiului, demnitatea modestiei, solidaritate, toleranță și iubire.".

[12] Acum, că tot ne-a reglementat U.E. tăierea porcului de Crăciun, să ne amintim de semnificația Ignatului și a umblării cu Dumnezeu și Sf. Petru prin lume. Zice povestea că „Ignat era un om care, vrând să taie porcul, și-a lovit, din greșeală, cu securea, tatăl, omorându-l. Îndurerat, a plecat în lume și pe drum a întâlnit un preot. Acesta l-a sfătuit să facă o luntre cu care să treacă, fără bani, oameni peste un râu și să îngroape în pământ un cărbune din lemn de tufă, așteptând până acesta va înverzi. Ignat a ascultat. Au trecut anii, Ignat s-a căsătorit și într-o noapte a auzit strigăte de ajutor. A ieșit din casă și a trecut apa, dar nu a văzut nimic. S-a întors, dar povestea s-a repetat. A treia oară, a găsit pe malul opus doi bătrâni, cărora le-a povestit toata viața sa, inclusiv temerea că în acea seară s-ar fi putut îneca din vina sa niște oameni. Bătrânii, care erau de fapt Sf. Petru și Dumnezeu, au văzut sărăcia care domnea în casa lui Ignat, au văzut copiii care plângeau de foame și pe mama care încerca să-i aline spunându-le că a pus ceva la copt. Un bătrân i-a spus femeii să deschidă cuptorul și aceasta a găsit o pâine mare. S-au aprins două lumânari și Ignat a văzut tufa din grădina înflorită, semn că i se iertase păcatul. Dându-și seama cine sunt, el a îngenuncheat în fața celor doi, care i-au cerut să se ducă cu ei, fără a avea grija copiilor, care vor avea tot ce au nevoie. Și Ignat a umblat cu Dumnezeu și Sfântul Petru ani mulți prin lume, până când, într-o bună zi, a întâlnit o trăsură cu doi boieri și i s-a spus că aceștia sunt copiii săi, cu care poate sta în continuare. De aceea, de Ignat nu se lucrează, doar se taie porcul, iar cine nu are porc trebuie să taie măcar o găina. Cu sânge proaspăt se ung copiii pe frunte, pentru a fi feriți de rele, iar oamenii care au ajutat la tăiat primesc pomana porcului." Așadar Uniunea Europeană, eradicând din rațiuni sanitare tăiatul porcului, stârpește și ultimele ecouri, tot ce a mai supraviețuit comunismului, ale poveștii. Pe care nu o înlocuiește cu nimic, în bunul spirit al ultimii jumătăți de secol în care „ereziile" intelectualilor par a fi cumva mai „egale" decât cele ale oamenilor simpli.

[13] Vezi reacția Alinei Mungiu la criticile aduse de bisericile Ortodoxă și Catolică piesei *Evangheliștii*: „Aici reacția a fost foarte parohială, o reacție țărănească chiar, care se coboară la nivelul de vulgar." („Ziarul de Iași" – 13 decembrie 2005).

crasii.[14] Ortodoxia nu are a se confunda nici cu Muzeul Satului, nici cu Academia. Nu e niciun serviciu de asistență socială, nici poliție morală, nici club isihast. Încercarea de a așeza Ortodoxia în cadrele urbanității e o întreprindere necesară și a cărei natură e complicată de pseudo-urbanizarea practicată de comuniști care, prin industrializare la normă și strămutare forțată de populație de la țară la oraș, au creat vaste peisaje și categorii umane ale nimănui. E o lume ale cărei ritmuri naturale – urbane sau rurale – au fost și sunt încă date peste cap, o lume de oameni nelalocul lor, o lume pe care Biserica trebuie să o regenereze folosind și alte mijloace pe lângă „isihasmul de bloc“ (Dan Ciachir) atât de plăcut „abaților“ de salon, intelectualilor și ascoriștilor.[15] Istoria religiilor ne arată forța de iradiere a ritualului: de la mozaism, la Islamism și la catolicismul mediteranean, al Americii Latine, al văilor Europei și al Poloniei, practica informează credința și îi menține un tonus ofensiv.

Intelectualii spiritualiști se vor introvertiți într-o „biserică interioară“. Vor să fie singuri cu Dumnezeu. Dar le ia multă bibliografie ca să ajungă acolo. Unui țăran român îi lua doar o îngenuchere. Uneori, prin părțile Basarabiei, și câteva gâturi de tărie.[16] De ce „biserica interioară“,

[14] În 1947, Sir Julian Huxley deplângea faptul că nu se cunosc mai bine mecanismele fiziologice și psihologice ale stărilor mistice și îndemna UNESCO să creeze echipe de medici și psihologi care să studieze cu atenție aceste fenomene. Rezultatele acestor cercetări, spunea el, „vor fi de cea mai mare importanță, nu numai prin lărgirea cunoștințelor noastre științifice, dar și prin aceea că vor pune satisfacția spirituală a așa-zisei experiențe mistice la îndemâna bărbaților și femeilor de pe întreg globul.“ (*UNESCO: Its Purpose and Its Philosophy*, Washington, Public Affairs Press, 1947, p. 37)

[15] Despătimirea isihastă se transformă, în anumite cazuri, într-o bizară împietrire a inimii al cărei bun exemplu ne e oferit de părintele Teofil Părăian. Întrebat dacă e de părere că „cei aproape zece ani în care părintele Arsenie Boca a stat în Mănăstirea Sâmbăta au fost cauza mișcării de rezistență anticomunistă din }ara Făgărașului“, părintele Teofil a răspuns: „Nu! N-a avut nici o legătură! Acum se vorbește mult de cei care au opus rezistență în munți și li se aduc osanale. Să știți că pentru ei a fost o aventură tinerească. De fapt, ei nici nu au realizat ceva deosebit, pentru că după ce s-au încadrat în această mișcare de rezistență, de la o vreme n-au mai putut să facă altceva decât să-și păzească pielea. Au fugit din loc în loc, au fost hăituiți de Securitate și n-au mai rămas decât un simbol. Unii au fost prinși și închiși, alții au murit. Bineînțeles că dintre cei care au murit nici unul n-a vrut să moară. Eu personal cred că noi, care n-am fost împreună cu ei în munți, am realizat mai mult decât ei, pentru că ne-am străduit să ținem făclia aprinsă în împrejurările în care am trăit.“ (Lumina, 7 mai 2006). Mă întreb dacă nu cumva, din această perspectivă, nu am putea concedia chiar și începuturile Bisericii drept o aventură tinerească a unor personaje care, la urma urmelor, au sfârșit prost (cu rare excepții). Dacă stăteau cuminți în banca lor ar fi trăit să pună extaze la conservă până la adânci bătrânețe.

[16] Scenaristul și regizorul Bogdan Ștefan a realizat în urmă cu câțiva ani un interviu cu bunicul său, Alexei Lungu, născut în 1915 în Albineț, Bălți. Iată ce povestea Alexei Lungu despre bunicul său, Simion Lungu: „Bunicul a rămas în Albineț, s-a născut tata, soția i-a murit și s-a căsătorit a doua oară. Pe urmă, după câțiva ani, a murit și a doua soție. Și a treia. La șaptezeci de ani s-a însurat a patra oară și când i-a murit și a patra soție nu s-a mai căsătorit. Și când m-am născut eu, el era bătrân, avea optzeci și ceva de ani și știu că, chiar la 100 de ani, era în putere, mergea călare pe un harmăsar. Pentru că îi muriseră atâtea femei, făcea praznice multe și țin minte că dădea un rând de băutură la oameni, la masă, apoi se ducea afară, lua câțiva saci și îi azvârlea în căruță, pentru la moară. Pe urmă venea înăuntru și mai dădea un rând de pahare la masă acolo, pentru a doua sau a treia soție. Bunicul a murit la vârsta de 104 ani, în 1932. Eram copil, ne jucam (...) și de-acuma, când era bătrân și nu mai putea, stătea în cârje și-și făcea rugăciunea seara câte un sfert de oră, stătea și se închina; ș-avea în ladă un galon de rachiu, așa se chema, un fel de spirt, cam de 60-70 grade, și trăgea câte un gât, două, și îl punea la loc în ladă, se mai ruga, mai făcea ce mai făcea și mai trăgea câte un gât din rachiul acela... Monopol îi zicea, pentru că așa le spunea pe vremurile acelea la toate prăvăliile din sat.“ (*Povestea unui Alexei Lungu*, http://www.unom.net/romana/bunicul.html)

care duce la fundătura amoralității molinist-chietiste, ar fi de preferat, în România zilelor noastre, „formalismului“ babelor? Fac şi babele după putința lor. Sunt babe liturgice! Intelectualii noştri iubesc şi fac ce vor, adică sunt chietişti. Babele noastre merg la biserică şi fac ce vor: adică sunt fariseice. Şi totuşi credința lor presupune oarecare nevoință: fierb coliva, fac sarmalele, curăță mormintele răposaților, se scoală de dimineață ca să prindă cursa spre mănăstire, îşi duc nepoții de mână la împărtăşanie (uneori fără ştirea părinților, eliberați de „superstiții“), punând astfel o temelie practică unei eventuale catehizări în a cărei lipsă baba rămâne unic atlet dogmatic, în acerbă luptă, pe scări de blocuri şi de tramvaie, cu sectarii şi amăgirile veacului. Arțagul lor parohial nu se compară cu ocasionalismul, cu trufia romantică a iluminaților. Calvinismul a avut succes la intelectuali pentru că intelectualii se simt aleşi: damnați sau mântuiți, dar aleşi. Pactul lor cu Dumnezeu are întotdeauna note de subsol şi codiciluri. În plus, să nu uităm că „Biserica interioară“ deschide drumul poliției conştiințelor. (Neo-) Protestantismul, cu accentul său pus pe conştiință, a fost în perioada sa de avânt mai opresiv decât catolicismul pentru care conta supunerea exterioară.[17] Conformismul şi ritualismul sunt prețul pe care-l plăteşte societatea creştină liberului arbitru şi pe care noile poliții ideologice nu îl mai îngăduie. După cum excelent a observat Ovidiu Hurduzeu, UNESCO dă acum directive, diseminate de mercenarii din presa românească, despre cum să-şi crească românii copiii: „Mamele să renunțe la înfăşat, tații să nu mai folosească violența etc. Supunerea exterioară pe care ți-o cerea comunismul va fi înlocuită cu «auto-controlul» vieții private (n-am auzit ca organizațiile de partid să le fi dat vreodată directive tovarăşelor femei privitoare la înfăşatul plozilor). Interzicerea avorturilor viza obiective naționale, nu controlul vieții private. Nu cumva «noul» secularism e mai opresiv decât «ortodoxia babelor» şi «patriarhatul» la un loc?“

Deşi suporterii „bisericii interioare“ pun mult preț pe trăire, gama trăririlor lor religioase pare a se reduce la „do de sus“, la un tenorat angelic fără inflexiuni baritonale. Ce anume trebuie să trăim? Un orizont existențial lipsit de sărbători? Sărbători fără ritual? Ritual fără păşunisme? Cine face mai mult pentru a ne absolvi de propriile noastre limite, un intelectual citind în izolarea camerei sale Pascal, sau roiurile de babe ortodoxe care aprind candela la morminte, care dau de pomană, şi care astfel domesticesc moartea?[18]

Cine ne consolează mai mult: cimitirele noastre pe o coastă de deal şi pline de lume în fiecare duminică, sau cimitirele fără de cruci ale protestanților, pustii şi lucioase ca o eprubetă într-un frigider de laborator? Nu există numai ipocrizia anafurei, ci şi tartufiada misticismului, trufia pseudofilocalică şi impostura gnostică de pe urma cărora nu rămâne nici măcar bomboana de pe-o colivă.

6. Ortodoxia şi surogatele ei

Suma nevoilor sufleteşti ale omului, religios sau secular, e aceeaşi. „Romantismul e religie răsuflată“, spunea Hulme şi, într-adevăr, melancolia bețivului sau angoasa existențială nu sunt decât nostalgia paradisului rezolvată narcotic. Omul secular nu e omul despuiat de religie, ci omul care, tocmai pentru că s-a lepădat de Biserică, trebuie să-i găsească un înlocuitor[19]: o ideolo-

17 Giorgio Spini, *Ricerci dei Libertini – la teoria dell'impostura delle relegioni nel seicento Italiano*, Florența, Nuova Italia, 1983. Pentru legăturile dintre Protestantism şi ingineria socială, vezi Marc Raeff, *The Well-Ordered Police State*, New Haven, Yale University Press, 1983.

18 Vezi Alexandr Soljenițân, „*We* Will Never Die“, în *Stories and Prose Poems*, trad. Michael Glenny, Harmondsworth, Penguin, 1974, p. 205

19 Scriu asta conştient de ingenioasa şi voluminoasa lucrare a lui Hans Blumenberg, *The Legitimacy of the Modern Age*, trad. Robert M. Wallace, Cambridge, Mass., MIT Press, 1983. Sunt de acord cu Blumenberg în ceea ce priveşte judecata asupra ideii „secularizării interioare“, conform căreia „secularizarea“ nu e pierderea credinței, ci trasferarea ei de la instituție la individ, de la Biserică la individ. Blumenberg consideră această teorie, dezvoltată de T. Luckmann, drept „probabil atee“ (p. 58) şi sunt de acord cu el.

gie (precum socialismul francez de la 1900 despre care Robert Hertz spunea că ţâşneşte din „nostalgia catedralei absente“ şi că e o „mistică a masei“) sau un „nechezol“ ocult.[20] Te lepezi de spovedanie, introduci psihanaliza; te lepezi de Fecioara Maria, introduci principiul feminin, pseudo-Shekinah rozicruciană (a cărei variantă baptist-rotariană o reprezintă *Codul lui Da Vinci*)[21]; te lepezi de cruce, introduci obeliscurile şi amuletele tribale; te lepezi de pomeni şi parastase, introduci picnicul sectar, cu pizza cumpărată de la colţ; desfiinţezi postul, introduci vegetarianismul şi curele de slăbire; te lepezi de rugăciuni, introduci mantrele de tot felul; evacuezi pe uşa din faţă Tainele, introduci pe uşa din dos tehnologia misterică masonică[22]; elimini „baba“ ortodoxă, introduci „baba“ activistă (cine mai protestează împotriva babelor ortodoxe nu are decât să-şi pună pe perete o poză a Andreii Dworkin). Baba ortodoxă ştie că e datoare cu o moarte şi nu încearcă, precum „babele“ hipiote, să găsească tehnologii care să-i eternizeze viaţa inutilă şi asistată social. Cu alte cuvinte, *à la Greenpeace* vorbind, baba ortodoxă nu distruge ecosistemul.

Modelul secularizat al lumii ne cere mereu să empatizăm, să ne bazăm pe emoţie pentru a-l înţelege pe celălalt (minoritar sau ba, idiot de treabă sau geniu nebun). E un fel de panemoţionalism care uită un singur lucru: că cel mai sigur mod de a participa la creatură e să „participi“ la Creator. Ne risipim în lume uitând de Dumnezeu. Ne risipim în multiplu uitând de Unul din Sf. Treime, ne risipim estetic în timp şi geografii uitând de veşnicia şi infinitatea iubirii Tatălui. Omul religios nu e, aşa cum pretindeau deiştii post-renascentişti, omul natural falsificat de adăugirile religioase ale celor „trei impostori“ (Moise, Iisus şi Mahomed). Ceea ce au obţinut ideologii modernităţii seculare operând subtracţia religioasă asupra societăţii nu a fost omul natural. E greu de spus ce s-a pierdut prin secularizarea societăţii şi pentru răspunsurile vizând sufletul şi mântuirea lui va trebui să aşteptăm Judecata de Apoi. Ceea ce e clar însă e că, în afara religiei, nu obţii un om natural, un cetăţean virtuos şi ferit de arţagul fanatismului religios. Nu câştigi un filosof, un epicureu, un stoic, un platonician, şi nici măcar un bun sălbatic sau un hoinar singuratic. Ceea ce se naşte e fie o fiară fastidioasă – un estet criminal, un cinic superior care are toate motivele să dispreţuiască masele imbecile (şi nihilismul extremei drepte secularizate a arătat din plin acest lucru) –, fie o masă elementară asupra căreia trebuie să aplici mecanismele Leviathanului hobbesian. La capăt de avânt secularizant rămâi cu bestii: fie de lux, fie primitive (cu eloi sau cu morloci).[23] Omul natural – cetăţeanul virtuos în numele căruia s-a purtat campania secularizării –

[20] Dacă tot suntem puşi pe demitizări, de ce nu se scrie în România, la modul serios, sobru, fără ură şi părtinire, despre cum creştinismul masonic e o postişă a tradiţiei, un fel de păşunism intelectualist. Isaac Cassaubon a arătat încă din 1614 că hermetismul nu e o doctrină mai veche decât creştinismul, datând din secolele III-IV după Hristos. Cine citeşte istoria esoterismului, în care Zamolxis e got şi îi transmite lui Moise secretele hiperboreenilor, în care Orfeu, Hermes Trismegistul, Zoroastru, Patriarhii şi Oracolele Sibiline sunt toate scrise de „evrei sub pseudonim“, cine ştie cum tot acest talmeş-balmeş stă la temelia operetei masonice şi a luminii interioare, nu are de ce să dispreţuiască tradiţiile credinciosului român, care măcar face ce face pentru că aşa a apucat, nu pentru că e de *bon ton* sau profitabil să pretinzi că pentru a sluji umanitatea ai nevoie de tablouri vivante, pseudo-tradiţii şi pseudo-blazoane de genul celor născocite de „heraldistul“ lui Adrian Năstase şi al lui Ion Iliescu.

[21] Vezi Susanna Ĺkerman, *Rose Cross Over the Baltic: The Spread of Rosicrucianism in Northern Europe*, Leiden-Boston-Köln, Brill, 1998, pp. 71-72.

[22] Vezi fascinantul episod relatat de etnologul (protestant-socialist) francez Jacques Soustelle care povesteşte cum, în timpul expediţiei sale etnografice din Mexic, în anii '30, a dat peste un sat cu indieni protestanţi şi masoni, având un pastor, mason şi el, a cărui principală funcţie în sat era cea de băcan („épicier-limonadier“). Soustelle conchide ironic: „Practicarea meseriei de băcan de către pastorul franc-mason este evident un factor de mare importanţă pentru evitarea conflictelor religioase. Comerţul te face tolerant.“ (*Mexique, terre indienne* – 1938), Paris, Grasset, pp. 63-64. Tot Soustelle scrie şi că indienii practicau poligamia din raţiuni interesante: nevestele tinere erau luate pentru ca să procreeze, dar numai nevestele bătrâne erau cele care „ştiau“. Această ştiinţă se referea la ofrandele datorate zeilor, la prepararea şi administrarea lor. Baba ortodoxă îşi are aşadar o coechipieră întru parastase în mai multiculturala, şi deci plăcută stângii, babă aztecă.

[23] Nicole spunea că, prin ateism, înlocuim incomprehensibilitatea iubitoare a lui Dumnezeu cu incomprehensibilitatea unei lumi indiferente Pierre Nicole, *Oeuvres philosophiäues et morales*, ed. Charles Marie Gabriel Brechillet Jourdain, Paris, 1845, p. 9.

nu e decât refracția seculară a creștinului, nu există în afara lui, nu e decât o „pregustare" a naturii restaurate de supra-natură. Dar omul natural e ființa tainică, omul reinstaurat în veșnicie prin har: omul reîntregit.

Secularismul a vorbit mereu fie în numele elitei (ca Voltaire și ceilalți filosofi ai „despotului luminat" sau al „noocrației" sau al „tehnocrației"), fie în numele masei (ca Marx). Niciodată în numele persoanei. Secularismul se traduce în oligarhie sau ochlocrație. Democrația, fondată pe egalitatea în fața lui Hristos, nu e de găsit printre secularisme, oricare le-ar fi pretențiile, de la babouvisme la eurosocialisme, de la frăția întru crimă a posedaților dostoievskieni la frăția întru serviete Vuitton a birocrației bruxeleze de astăzi.

N-ar trebui uitat un lucru: creștinătatea și-a recunoscut obligațiile față de Platon și Aristotel în paginile Sfinților Părinți, în frescele Voronețului sau în teologia tomistă. Scriitorii păgâni, de la Sofocle la Diogene Laerțiu, au fost folosiți în educația creștinilor. Biserica a admis că a împrumutat de la ei categorii ale gândirii „naturale" (folosesc ghilimele pentru că și acelea erau de fapt ancorate în sacru). Politicile culturale și legile fundamentale ale Uniunii Europene refuză însă să recunoască ceea ce datorează creștinismului care stă la baza „drepturilor omului" de astăzi. Propagandiștii secularizării ar vrea creștinismul evacuat cu totul din spațiul public. Ce drept, suntem întrebați, are Biserica să apară în spațiul public? Are dreptul, am putea răspunde, celui care deține „copyright"-ul noțiunilor folosite după ureche de Uniunea Europeană. Europa de astăzi e chiriașa creștinătății și, ca atare, trebuie să plătească la fiecare întâi ale lunii ceea ce datorează, așa cum a plătit și Biserica lumii greco-romane.

7. Un fel de concluzie

Rândurile de mai sus încearcă să apere nu formele eterate de credință – care nu au nevoie de apărător –, ci pe cele umile, „pescărești". A transforma Ortodoxia în aventură spirituală elitistă înseamnă să abandonezi masele proletarizării confesionale, pseudo-eshatologiilor violente, milenarismului și narcozei. Creștinismul nu poate fi elitist pentru că Dumnezeu, întrupându-se, a ales să nu fie elitist și nici să nu supravegheze de la distanță. „Porcii" cărora nu trebuie să le dai mărgăritarele nu sunt întotdeauna cei „umiliți și obidiți". Ei pot fi și mârlanii cu doctorat. Ortodoxia de parohie și „colivarii" nu sunt cu nimic de disprețuit, deși cinismul și fariseismul mănos al anumitor fețe bisericești e de condamnat. Cel mai bine putem condamna socializarea păcatului tot din unghi ortodox, împreună cu Sfântul Ioan Gură de Aur. Cei mai eficienți critici ai corupției bisericești au fost întotdeauna monahii „fundamentaliști"/„rigoriști", nu liberalii pe placul inteligheției. Or, mulți dintre acești „rigoriști" vin din familii pioase: cu mame care fac cozonaci și colivă, care dau săracilor, la parastase, colăcei cu lumânări („de sufletul lui Mihai"). Creștinismul, încă de la Hristos, a fost preocupat și de ereditate, și așa trebuie să rămână. Biserica e un arbore genealogic, nu un parc cu busturi prin care te plimbi în concedii. Există o ereditate a sfințeniei – de la familia Sfântului Vasile cel Mare, la regii sârbi medievali din dinastia Nemajic.[24]

În discursul public românesc se trece cu vederea un fapt fundamental și anume că, înainte de a fi importată, necredința are rădăcini ortodoxe, în interiorul Bisericii.[25] Astfel, dacă Reforma e legată într-o mare măsură de secularizare, acest lucru nu e din cauză că Reforma a apărut ca o mișcare seculară, ci din contra. Semințele secularizării se află în încercarea catolicilor și protestanților de a „re-creștina" Europa, de a distruge creștinismul folcloric al țărănimii și creștinismul de ghildă al burgherilor pentru a face loc unui creștinism țâșnit din preocupările filologice ale lui Erasmus și ale umaniștilor (Melanchton, Zwingli, Oecolampadius, Pellikan, Vadian, Bucer, Capito) deveniți, din tineri univerisitari, lideri protestanți. Liderii Reformei îi considerau pe creștinii Europei „păgâni". Liturghia era „vrăjitorie papistașă". Icoanele și sfinții, idolatrie păgână. Postul e o invenție omenească, deci păgână, spunea Zwingli. Botezul copiilor, de vreme ce era făcut fără consimțământul lor, adică fără „trăire interioară", era considerat „păgân". „Nu toți cei care se

[24] Am scris mai pe larg despre aceste lucruri în articolul „Despre boieri", una din piesele care poate încă mai rezistă din cuprinsul de multe ori excesivului op juvenil *Teologie și haiduci*, Timișoara, Editura Marineasa, 1998, pp. 54-64.

[25] Și mă gândesc aici la excelenta carte a lui Alan Charles Kors, *Atheism in France, 1650-1729. Vol I: The Orthodox Sources of Disbelief*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1990.

pretind creştini sunt cu adevărat. Numai cei care au cu adevărat Spiritul lui Hristos sunt creştini adevăraţi, deşi nu ştiu dacă am putea găsi mulţi dintre aceştia", scria Menno Simons, făcând astfel Creştinătatea să dispară în mâneca Sfântului Duh în numai două fraze. Şi tot el continuă, în tonuri care amintesc de plângerile intelectualior români secularizaţi de astăzi, cu o descriere a pietăţii medievale ca fiind „doar o aparenţă exterioară şi fariseism, posturi, pelerinaje, rugăciuni şi mătănii ipocrite, participarea deasă la liturghii, spovedania şi alte ipocrizii de felul ăsta."[26] Reforma e înţeleasă, la noi, ca o mişcare pentru ecumenism, egalitate socială, feminism, democraţie, asistenţă socială şi „socialism suedez". Această lectură anacronică, weberiană, comodă multor intelectuali, trece cu vederea natura fundamentalistă a Reformei. Reforma a fost o încercare de a (re)creştina Creştinătatea[27], astfel încât secvenţa creştinism-liberalism-secularism pare a fi înlocuită cu o nouă catenă: creştinism-adevărat creştinism- secularizare. Secularizarea poate fi rezultatul re-creştinării. Şi asta pentru că există recreştinări şi recreştinări: liturgice, fundamentaliste, milenariste, liberale.

O recreştinare în numele „bisericii interioare" e îndoielnică. O recreştinare care încearcă să dizloce structurile pietăţii populare e, poate, mai mult o Reformă, o privatizare a credinţei.[28] Şi după cum spunea Pascal, altminteri om fără înclinaţii folclorice, „obişnuinţa e a doua noastră natură. Cine se obişnuieşte cu credinţa, crede."[29]

[26] Menno Simons, „Foundations of Christian Doctrine", în *The Complete Writings of Menno Simons c. 1496-1561*, ed. J.C. Wenger, trad. Leonard Verduin, Scottdale, Pa, Herald, 1956, pp. 111-121.

[27] Pentru o scurtă trecere în revistă a principalelor argumente şi bibliografii referitoare la această temă, vezi Scott Hendrix, „Rerooting the Faith: The Reformation as Re-Christianization", *Church History*, vol. 69, nr. 3 (Sept. 2000), pp. 558-577.

[28] Vezi R. N. Swanson, *Religion and Devotion in Europe, c. 1215-1515*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995.

[29] „La coutume est notre nature. ...ui s'accoutume à la foi la croit".

Arta supraviețuirii la români

Supraviețuirea unui popor nu este un instinct ci o artă, un meşteşug care îmbină tradiția cu inovația şi cunoaşterea. Românii au dovedit de-a lungul istoriei că ştiu bine această artă, care îmbracă forme diferite, de la atitudini războinice la trădare sau la supunerea până la a fi călcat în picioare.

Emilia Corbu

Românii au supraviețuit sub cele mai diferite stăpâniri: bizantină, otomană, austro-ungară, țaristă, comunistă. Au supraviețuit atât despărțiți în provincii, cât şi uniți într-o singură țară. Au supraviețuit ideologiilor (comunismul) şi presiunilor religioase (islamul, catolicismul), războaielor purtate pe teritoriul lor. Au supraviețuit războaielor fraticide, trădărilor boierilor „hicleni" care „vindeau țara la mezat". Au supraviețuit invaziilor pecenegilor, cumanilor, uzilor, tătarilor, ruşilor. Şi niciodată nu au avut o imagine bună. De ce oare? Pentru că imaginea presupune diplomație, iar supraviețuirea înseamnă să fii tu însuți. Şi ar mai fi ceva.Toate popoarele mari au probleme de imagine. Iar noi suntem cel mai mare popor din sud-estul Europei.

Prin urmare, ce surpriză ne mai poate aduce integrarea europeană? Se pare că, în final, problema nu va fi a noastră, ci a Europei. Judecată din afară, România este o partidă onorabilă, o țară frumoasă şi un popor blând – dar numeros şi aici e o problemă. Pentru că una este să ai şapte milioane de bulgari şi alta e să ai de trei ori mai mulți români. Iar blândețea românească e mai degrabă de natură romantică decât religioasă. Ori romanticii au un handicap, sunt imprevizibi. Europenii ştiu acest lucru din propria lor istorie. De la „vestitul împărat Baldouin" de Flandra al francezilor, omorât de Ioniță Caloian în 1204 (pe când nu ştiam că Franța e sora noastră mai mare) şi până la recenta trădare a Germaniei naziste în 1944, românii nu s-au schimbat prea mult. Dar nici europenii, dacă este să judecăm atitudinea istorică a occidentalilor față de Imperiul Otoman precum şi momentul 1944.

De când şi-au constituit un stat național, românii au avut mereu probleme declanşate de conaționalii aflați dincolo de hotare. Prin urmare nici situația cu Basarabia, aflată dincolo de granițele noastre nu este nouă, din perpectivă istorică. S-au amestecat în toate războaiele din secolul XX doar pentru teritorii. În războaiele balcanice au intrat pentru Cadrilater, în primul război mondial pentru Transilvania şi în cel de-al doilea pentru Basarabia. Prin urmare, cu spiritul național românesc nu a fost niciodată de glumit. Din toate aceste războaie a ieşit în tabăra învingătoare, indiferent de metode. Românii s-au adaptat întotdeauna statelor vremelnice în care au trăit, fără a avea o strategie, ci doar un scop. Parcă acum avem strategie postaderare?!

Fireşte că românii de atunci nu erau la fel ca cei de azi. Că aveau principii. Serios? Să vă spun cum îi descria cu năduf grecul Kekaumenos, acum 1000 de ani, la 1066: *„Neamul vlahilor este cu totul necredincios şi spurcat, neavând credință dreaptă nici față de Dumnezeu, nici față de împărați, nici față de rudă sau de prieten, ci umblă pe toți să-i înşele şi minte straşnic şi fură mult"*[1]. Vlahii din Balcani sunt acelaşi neam cu vlahii de la nordul Dunării, cu românii de azi. Dar dacă ții cont că aceste vorbe au fost spuse ca urmare a

[1] Kekaumenos, *Diatribă împotriva vlahilor. Însemnări despre obiceiurile, caracterul, originea şi istoria lor,* Fontes Historiae Daco-Romane, III, p. 43, par. 9.

Apus de soare la Mănăstirea Dervent

uneia dintre răscoalele vlahilor împotriva bizantinilor, înțelegi câtă forță aveau acele comunități de ciobani, atât de umile în aparență, dar destul de puternice încât să lupte cu o armată de profesioniști, cum era oastea bizantină.

Mai au românii o politică, aceea a cedărilor diplomatice. Tendința s-a manifestat de la capete încoronate (Mircea cel Bătrân încheie Capitulații cu Înalta Poartă) până la țăranii ardeleni, care au suportat cu demnitate politica minorităților din vremea lor (Unio Trium Nationum) şi până la urmă au izbândit.

Oare, ce rău ni se mai poate întâmpla în Europa? Ca să dispară, un popor ar trebui fie supus genocidului (variantă interzisă în vremurile noastre, dar posibilă dacă ținem cont de planning-ul familial), fie asimilat. Cine să ne asimileze pe noi? Francezii, englezii? Niciodată. Le e silă. Trebuie să ai apetit pentru aşa ceva şi o doză de iubire. În schimb românii au această capacitate de a asimila tot ce întîlnesc, inclusiv manele cu tot cu producători. Nu mă miră. După război (la noi cel de-al doilea război mondial s-a încheiat în 1989 când, în sfârşit, am reuşit să învingem comunismul împotriva căruia pornisem inițial) lumea se comportă ciudat.

Există totuși un risc

Dacă în privința dispariției poporului român nu avem motive de îngrijorare (fireşte că pot să apară mutanți, cum ar fi strănepoți care să se declare europeni de la Dunărea de Jos), ar fi unele întrebări cu privire la viitorul Uniunii. Toate statele contemporane sunt croite pe principiul național, adică sunt locuite de o majoritate etnică[2]. De aceea, sperietoarea fostei Securități cum că forțe ostile vor să rupă România era o mare bazaconie. Nici un stat european nu ar fi acceptat renunțarea la principiul care le garanta propriile granițe. Un fapt împlinit ar fi născut precedentul.

Comparațiile care s-au făcut cu Iugoslavia au fost neîntemeiate. Iugoslavia a fost încă din seco-

[2] Statele naționale înființate în secolul XIX-XX au pus capăt statelor constituite pe principii războinice cum au fost Ungaria, Imperiul Otoman, Imperiul Țarist care ocupau atât cât putuseră să cucerească strămoşii lor de-a lungul timpului.

lul XIX un proiect rusesc menit să creeze un cap de pod slav în Europa. Proiectul a fost preluat de comunişti şi susţinut şi după 1990 de Rusia. Dar Iugoslavia era un stat care, deşi cuprindea mai multe etnii de origine slavă, nu respecta principiul naţional şi de aceea a avut o evoluţie specifică.

Prin urmare, singurul risc ar fi acela ca, pe viitor, Uniunea să treacă de la principiile economice pentru care a fost constituită, la cele politice şi să renunţe la principiul naţional pe baza căruia au fost consfinţite statele membre. Nimeni nu poate prevede viitorul acestei noi structuri economice dar, dacă politica minorităţilor promovată cu ardoare va continua să ia amploare, atunci va intra în conflict cu principiul majorităţii etnice şi implicit cu principiul naţionalităţilor şi, în consecinţă, cu statul. Politica minorităţilor e un fel de buturugă mică, dar care dacă nu este aşezată la locul ei, poate răsturna marele car european.

Biserica din inimă

Cât despre viitorul Bisericii Ortodoxe nu avem a ne teme. Viitorul ei e în inima noastră. Poate că este singura relaţie, singura opţiune care ţine de fiecare dintre noi. Este singurul lucru asupra căruia putem decide singuri. Biserica Ortodoxă Română trăieşte prin credincioşii ei şi nu doar prin ierarhie şi prin cei aproape 14000 de preoţi. Este singura comunitate care transcede principiile lumii organizate politic şi economic.

Dacă neamul şi Biserica au o structură de rezistenţă puternică, aşa cum au mai dovedit, va supravieţui şi România, statul în care pentru prima oară în istoria lor românii au fost împreună.

Ultima jertfă

Era de aşteptat să ajungem şi aici, pentru că de la 1848 încoace, de când ne-am găsit neamuri în Occident, noi tot jertfim pentru Europa şi principiile ei. Junii români făceau depresie dacă în Europa avea loc o revoluţie şi la ei nu. Secularizarea, alfabetul latin, constituţia, prinţul străin, rotativa guvernamentală, toată istoria modernă a României a fost copiată după model european şi teoria formelor fără fond e şi acum deschisă. Ca să nu mai spun că insurecţia armată din august 1944 a fost cea mai dureroasă jertfă pentru Europa.

Ce am pierdut? O parte din frumuseţea limbii româneşti, care avea sunete specifice şi care nu au mai încăput în doar cele 24 de semne ale alfabetului latin. Am mai pierdut implicarea înţelepciunii Bisericii în problemele statului, rămas să se conducă doar după „înţelepciunea" lumească. Am mai pierdut 50 de ani din viaţa a două generaţii de români puşi în slujba unei ideologii comuniste utopice şi care s-a soldat cu pierderea culturii româneşti tradiţionale, coloana vertebrală a culturii româneşti autentice. Am trăit mai bine? Probabil că da, dacă judecăm după gradul de civilizaţie pe care l-am atins. Am fost mai fericiţi? Nu, dacă apreciem obiectiv cultura pe care o mai avem.

Ne datorează ceva Europa? Absolut nimic. Toate jertfele le-am făcut noi, după voia noastră, cu scopul de a trăi mai bine, de a trăi ca ei. Am dat o parte din sufletul nostru pentru o situaţie mai bună. Oare modernizarea statului naţional, care oricum s-ar fi constituit (la fel ca şi în alte ţări) merita atâta jertfă? Nu ştim. Dar ştiu că România este singura ţară din sud-estul Europei care are 22 milioane de locuitori, cel mai echilibrat mediu natural şi un tezaur care se măsoară în tone de aur (în timp ce alţii îl măsoară în acţiuni). Este un lucru pe care politienii noştrii ar trebui să îl repete în fiecare dimineaţă.

Aşa că nici din dragoste şi nici din frică nu am intrat în Uniunea Europeană, ci dintr-o ancestrală politică a supravieţuirii, care poate să fie bună atâta timp cât ştii cine eşti şi ce vrei de la viaţă.

Foto: Bogdan Onofrei

Cântecul de lebădă al PRM

Alexandru Nicolin

Un imberb încă neinițiat în misterele vieții adulte, primul dintre ele fiind bunul simț, în caz că unii mai au dubii, îi arăta săptămânile trecute cartonașul roșu președintelui țării, venit în Parlament pentru a condamna în mod explicit și categoric regimul comunist. Câteva ore mai târziu același brudiu bezmetic declara dezinhibat presei că „ar fi aruncat cu pietre“, dar, presupun, nu avea nimic la îndemână, semn că logistica puietului de la „România Mare“ (cât tupeu să subminezi numele unui ideal punându-l pe o cocină!) nu e încă ce-a fost. Dacă neghiobia junelui cu paternitatea incertă este explicabilă (vârsta, educația precară, frustrarea tipică bastarzilor ș.a.m.d.), șocant este însă comportamentul șefului său de partid care, cuprins de un acces de scatologie, a oferit unul dintre cele mai infecte spectacole ale ultimilor ani. Secvențele video puse pe Internet sunt înfiorătoare însă nu numai prin sălbăticia acțiunilor celor de la PRM, cât și prin lipsa de reacție a președintelui Senatului României, Nicolae Văcăroiu, care, incredibil, a tolerat mizeriile. Când eram copil am văzut o basculantă plină cu mineri. Îmi amintesc figura încordată a tatii: m-a strâns puternic de mână și am mers grăbit spre casă. Mai țin minte, de la televizor, acel „vă mulțumesc dragi mineri!“ – rostit plin de satisfacție de un Ion Iliescu încă nesigur că poate păstra puterea. Atacul peremiștilor din Parlamentul României lui 2006 este o altfel de mineriadă.

Odată cu porcăriile coregrafiate în semn de protest față de discursul președintelui Traian Băsescu se închide, sper, seria barbariilor întru salvarea democrației. În plină reverie, mi-aș imagina chiar salubrizarea lexicului celor de la „România Mare“ și revenirea la normalitate. Aproape sigur, realitatea m-ar contrazice, troaca urmând a fi răsturnată săptămânal deasupra capetelor ce vociferează la adresa PRM. Urmează însă cântecul de lebădă.

Peremiștii de carieră s-au plâns de-a lungul anilor de numeroase hoții: au fost furați în alegeri, Vadim a fost sabotat de americani, etc. „Hoția“ cea mare abia acum urmează: dezmembrarea treptată a PRM urmată de ieșirea lui de pe scena politică. Amin!

O inițiativă pentru o reală mişcare culturală de tip conservator

Care ar trebui să fie locul şi rolul României în Uniunea Europeană? Această întrebare îşi are acum cu atât mai mult rostul, cu cât România a devenit membră UE.

Mihail Albișteanu

Una dintre marotele „corectitudinii politice" care circulă (şi nu este tocmai nouă) spune că în nici un stat partidele politice şi organizațiile neguvernamentale nu ar trebui să aibă ca preocupare susținerea valorilor naționale şi a valorilor religioase, oricare ar fi acestea, pentru că în aceste domenii nimeni nu poate deține monopolul, susținerea acestora fiind adică de la sine înțeleasă. Această idee ascunde de fapt interesul unor cercuri internaționaliste de a scoate din dezbaterea publică ideea națională, ca şi ideea creştină, lăsând astfel locul acelor acțiuni care, în mod dirijat, le pot submina. Recent, susținătorii din interior ai acestor cercuri au inventat „problema" icoanelor din şcolile româneşti (şi mă îndoiesc că o fac gratis). Că acțiunea reprezintă un atac la adresa Ortodoxiei şi, prin reflexie, la adresa valorilor naționale ale românilor şi chiar la însăşi identitatea națională, este clar. Nu că într-o țară democratică, aşa cum ne pretindem a fi, nu s-ar putea pune acestă problemă. Dar modul furibund şi intolerant în care iconoclaştii spațiului public o fac, nu lasă loc de dubii. Ca întotdeauna în cazul lor, putem vedea cum, din nou, atunci când procedeele democratice nu le servesc, aceşti autointitulați „corifei" ai democrației ignoră pur şi simplu aceste valori, în numele vechii găselnițe a discriminării pozitive. Vor să scoată icoanele din şcoli? Păi nu-i vor opri lucruri neînsemnate, cum ar fi acela că majoritatea cadrelor didactice, a părinților şi a copiilor nu doresc acest lucru. Şi amenință să meargă să-şi ceară dreptatea în instanțele europene, de parcă acestea ar reprezenta un substitut pentru bun simț, logică şi democrație. Problema nu este singulară. Ea se intersectează cu discuția despre rolul religiei în şcoală, sau a slujbelor religioase în instituțiile de învățământ. Cum în aceste dezbateri democrația şi majoritatea – pe care, chipurile, o reprezintă –, nu-i favorizează, dumnealor nici nu fac apel la ele, ci le „suspendă" temporar.

Iată de ce nu au aceşti domni nevoie de asociații şi partide care să se preocupe, în mod real, de ideea națională sau de apărarea valorilor ortodoxe. În mod real, am spus, pentru că altfel, având suficienți bani (şi cercurile de care vorbeam pe asta se bazează), dacă vrei să nu se găsească vreo câțiva idealişti inflexibili care să ia în discuție astfel de lucruri, poți chiar tu să creezi vreo câteva asociații şi cel puțin un partid, care, în numele apărării acestor idei, să-ți promoveze de fapt interesele. Te mai poți baza şi pe faptul că se vor găsi şi unii aventurieri politici, cu dare de mână, unşi cu toate alifiile, care, în mod oportunist, vor proceda la fel. Şi atunci, iată cum se poate crea o minunată natură moartă politico-socială, cu partide şi asociații care se sfâşie unele pe altele în încercarea de a apăra valori în care nu cred o iotă.

Când am început proiectul revistei ROST, ştiam exact ce ne doream: să reprezentăm un centru stabil şi credibil în societate, care să promoveze sincer şi să valorifice creator Tradiția, răspunzând inteligent şi eficient provocărilor modernității. Am ambiționat să le redescoperim concetățenilor noştri modele umane pe nedrept uitate, să le lămurim episoade istorice nebuloase, să le

amintim că fără rădăcini orice arbore, oricât de viguros, moare, darămite un neam. Am rafinat mijloace de cercetare şi analiză, am găsit tonul şi metodele adecvate pentru comunicare. Şi am realizat, în scurt timp, că tocmai această atitudine a noastră ne definea drept „conservatori“. Ne-am găsit puncte comune în anumite mişcări sociale, culturale şi politice din veacul al XIX-lea şi al XX-lea. Şi ne-am limpezit aspiraţiile într-un conservatorism adaptat la realităţile de azi, în sensul conservatorismului britanic. Aşa încât ne-am asumat public acest nume, de conservatori. Nu a trecut mult însă şi un partid, al cărui lider, Dan Voiculescu, a fost dovedit drept colaborator al fostei Securităţi comuniste, şi-a rebotezat struţo-cămila social-liberală umanistă în „conservatoare“. Mai degrabă decât în coincidenţe, credem că a fost vorba despre însuşirea unor idei străine. Dispunând de mulţi bani şi de un trust de presă, lui Voiculescu i-a fost uşor să se afirme drept conservator, iar partidul să şi-l treacă de pe stânga pe dreapta eşicherului politic fără mustrări de conştiinţă. Urmare a acestei mişcări politice, deşi am fost primii care am lansat în spaţiul public ideea conservatoare (însă nu cu finalitate politică, ci culturală), pentru a evita confuziile care începuseră (voit sau nu) să se facă şi fără a ne dezice vreun moment, am hotărât să reducem substanţial referirile la conservatorism, să încercăm să găsim echivalent pentru un cuvânt despre care avem convingerea că ne defineşte.

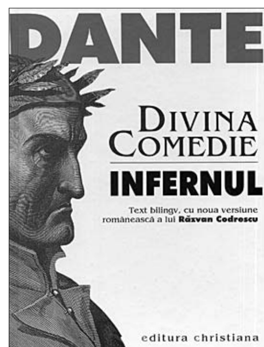
Într-un moment în care, urmând integrării României în Uniunea Europeană, problema definirii identităţii se pune cu acuitate, este însă nevoie să revenim cu această precizare: că am fost, suntem şi vom rămâne conservatori. Indiferent de faptul că un partid cu filiaţie comunistă îşi tapetează pereţii sediului cu portretele unor iluştri inaintaşi, ca Lascăr Catargiu, Alexandru Lahovari, Nicolae Filipescu, Take Ionescu sau Alexandru Marghiloman. Ideile îi vor trăda întotdeuna, pentru că ei nu şi le pot însuşi pe cele conservatoare.

Sunt şi alţii care îşi asumă, ritos, sarcina promovării şi apărării ideii naţionale şi a celei creştine. Amintim aici, pe lângă PC (care a preluat şi PUNR), PRM şi, mai nou, PNG. Toate păcătuiesc însă prin aceea că sunt partide de lider, depinzând de capriciile şi (mai puţin în cazul PRM) de banii unui singur personaj atotputernic. Nu poate exista nici o comparaţie cu modelul de organizare al conservatorilor, în cluburi. Unde le este dezbaterea internă, cu reflexii apoi în viaţa publică, unde le sunt intelectualii? Oare nu le este evidentă propria sterilitate, atât timp cât nu sunt în stare să editeze, în ciuda posibilităţilor financiare, o foaie culturală măcar? Degeaba au unii posturi de televiziune. Iar despre publicaţiile imunde, dar zise „culturale“, ale unuia dintre aceste partide, nu are rost să comentez nimic. Şi cum ar putea să fie altfel, cât timp PC şi PRM colcăie de foşti comunişti şi chiar securişti (fie şi doar în mentalitate), iar în PNG foşgăie oportunişti cu ochii aprinşi de banii stăpânului?

Iată de ce, într-un moment al redefinirilor, al restructurărilor şi al întrebărilor acţiunea noastră apare mai valabilă şi mai necesară ca oricând. Cu atât mai mult, intrând în Uniunea Europeană, avem nevoie, ca naţiune, de conştiinţă de sine, de identitate. Pentru că pe cât de mult ne dorim să fim cu adevărat europeni, în sens profund, pe atât de mult ne dorim să rămânem români. Pentru că nu ne interesează o Europă uniformizantă, în care naţiunile sunt topite prin „corectitudine politică“ şi norme nivelatoare, ci o Europă liberă, a naţiunilor şi a identităţilor, unită în dorinţa de pace, dar şi în cea de afirmare a diversităţii. Acestor cerinţe, determinări şi provocări, noi, conservatorii de la ROST, vom căuta să le răspundem în anii ce vor veni.

Dante Aligheri

Divina Comedie. Infernul

Scriitorul creştin Răzvan Codrescu propune, după o muncă de mai mulţi ani, o nouă versiune românească a textului dantesc, în ediţie bilingvă, cu note lămuritoare, comentarii, repere bibliografice şi o prezentare a vieţii lui Dante. Cartea, într-o prezentare grafică deosebită, este ilustrată cu reproduceri ale gravurilor ediţiei veneţiene din 1529. Apărută la Ed. Christiana (Bucureşti, 2006), lucrarea este închinată memoriei eminentului romanist Marian Papahagi (1948-1999).

Autorul acestei traduceri – care ambiţionează să fie cea mai fidelă operei lui Dante – ne mărturiseşte într-un „Prolog“ că a pornit la drum nu pentru a umple un gol (traduceri bune există), nici pentru a consolida o carieră de italienist (a învăţat italiana singur, de dragul lui Dante), nici pentru a răspunde unui context de emulaţie lirică şi intelectuală (azi mai degrabă nimeni nu se sinchiseşte de nimic, iar poezia a devenit cenuşăreasa vieţii literare), ci din pură plăcere.

Traducătorul arată că a încercat să fie mai fluent decît Coşbuc, mai inspirat decît Alexandru Marcu (autor al unei versiuni în proză, cum se ştie; ale cărei soluţii n-au fost întotdeauna agreate) şi mai aproape de text decît Eta Boeriu.

Fără îndoială, *Infernul* în tălmăcirea lui Răzvan Codrescu se va dovedi repede o versiune de referinţă. Prin această traducere – căreia îi vor urma, în cîţiva ani, după cum ne promite autorul, *Purgatoriul* şi *Paradisul* – limba română este relevată cu toate filigranele şi în deplina sa strălucire, iar cultura română este îmbogăţită.

Gabriel Constantinescu

Şah la Rege

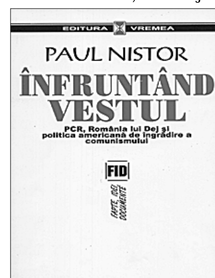
Solid documentată şi călăuzită de credinţa fermă într-un sens moral al istoriei, cartea (apărută la Ed. Christiana, Bucureşti, 2006) nu face doar un istoric al instituţiei monarhice şi al culiselor ei sub Carol al II-lea şi Mihai I, ci propune şi o sinteză critică asupra lumii româneşti din prima jumătate a secolului trecut, cu urmări resimţite pînă în zilele noastre.

Autorul volumului, Gabriel Constantinescu (n. 1921), veteran de război şi fost deţinut politic în timpul regimului comunist, este fondatorul şi directorul revistei sibiene „Puncte Cardinale“.

Paul Nistor

Înfruntînd vestul

Paul Nistor, istoric ieşean, cercetător la Institutul „A.D. Xenopol“ şi membru al Grupării ROST, debutează cu o carte de referinţă despre relaţiile internaţionale ale României sub comunism. Volumul (Ed. Vremea, Bucureşti, 2006), în fapt teza de doctorat a autorului, radiografiază metodele diplomatice şi propagandistice folosite de regimul comunist pentru a bloca răspîndirea ideilor democratice, pentru conservarea şi securizarea sistemului totalitar din România, în contextul necesităţii menţinerii contactelor cu Statele Unite, chiar şi într-un registru de ostilitate.

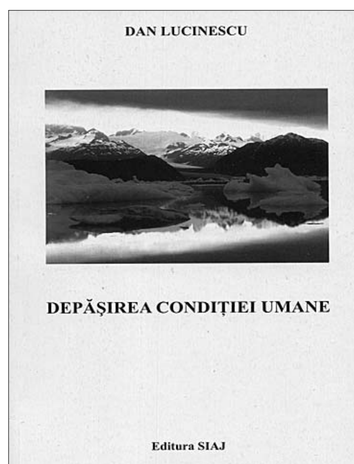

În lumina unor documente recent descoperite în arhivele româneşti, Paul Nistor reuşeşte să redea o parte mai puţin cunoscută din istoria noastră recentă într-un stil captivant şi incitant.

Dan Lucinescu

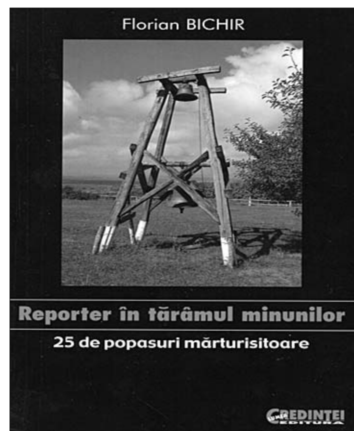
Depășirea condiției umane

Cartea (apărută la Ed. Siaj, Bucureşti, 2006) propune o viziune filosofică asupra condiției umane. Izvorîtă din experiența de viață a autorului, din care n-au lipsit anii grei de închisoare politică sub comunişti, şi compusă din cîteva episoade care au în centru figuri ale elitei româneşti şi universale. Mai cu seamă sînt impresionante, datorită ineditului şi forței scriiturii, evocările unor vîrfuri ale monahismului românesc: Sf. Teodora de la Sihla, Sf. Daniil Sihastru, Pr. Arsenie Boca, Pr. Iustin Pârvu şi ÎPS Bartolomeu Anania.

Florian Bichir

Reporter în tărîmul minunilor

Jurnalist cu experiență, de ani buni angajat la „Evenimentul Zilei", Florian Bichir a decis să-şi adune articolele despre fenomenul religios românesc într-un volum (apărut la Ed. Lumea Credinței, Bucureşti, 2006), menit deopotrivă să informeze şi să încînte pe cei dornici de popasuri duhovniceşti. Față de alți ziarişti cu preocupări în sfera religioasă, autorul are avantajul unei formații teologice.

Răzvan Codrescu, semnatarul prefeței, crede că Florian Bichir „a învățat să slujească ideea creştină printr-un discurs avizat, dar nepopesc, evitînd lungimile şi prețiozitățile, afectările pioase sau rigoriste".

Cristina Anisescu

Nicolae Mărgineanu. Un psiholog în temnițele comuniste

Volumul, important pentru cunoaşterea istoriei noastre recente, apărut sub îngrijirea istoricului Cristina Anisescu, vorbeşte despre contribuțiile esențiale în domeniul psihologiei şi filosofiei ale marelui profesor interbelic Nicolae Mărgineanu, precum şi despre rezistența acestuia în fața tăvălugului comunist. De asemenea, prezintă activitatea profesorului în cadrul asociațiilor Amicii Americii şi Româno-Americană din Ardeal, în perioada 1945-1947, declarații şi interogatorii semnate de profesor în timpul anchetelor din beciurile Siguranței şi ulterior ale Securității, analiza procesului Marii Finanțe (27 octombrie-2 noiembrie 1948), prin care a fost condamnat la 25 de ani de muncă silnică. Cartea mai conține mărturii şi documente privind consecințele condamnării politice şi metodele represive utilizate de poliția politică asupra soției şi copiilor lui Nicolae Mărgineanu, precum şi o biografie a fratelui său, Petru, ucis de Securitate.

ROST: cuvînt, rațiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură", „cioc", „plisc", „bot". Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură" în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înțeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăța pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înțelesul „rațiune", „sens", „tîlc", „noimă", „scop", cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens", „a pune ordine"), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiție.

În acest număr semnează: ● **Mihail Albişteanu** – profesor, doctorand în istorie ● **Antonio Aroneasa** – teolog, profesor, publicist ● **Adrian Cherhaț** – teolog, profesor ● **Emilia Corbu** – doctor în istorie, arheolog, publicist ● **George Enache** – istoric, lector univ. dr. la Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați, a publicat cartea *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană* (2005) ● **Stelian Gomboş** – doctorand în teologie, publicist ● **Octavian-Florin Lixeanu** – publicist, masterand în Ştiințe Politice ● **Pr. Gheorghe Naghi** – preot în SUA, publicist ● **Constantin Mihai** – doctorand în litere, eseist. Ultimul volum publicat: *La logique d'Hermes. Etudes sur L'Imaginaire* (2006) ● **Costion Nicolescu** – doctor în teologie, publicist, ultimul volum publicat: *Bucuria convorbirii* (2006) ● **Alexandru Nicolin** – publicist, doctorand în astrofizică la Niels Bohr Institute, the Faculty of Science at Copenhagen University ● **Cristi Pantelimon** – sociolog, lector univ. dr. la Universitatea „Spiru Haret" Bucureşti, publicist, ultima carte publicată: *Prin cenuşa națiunii* (2006) ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Mircea Platon** – doctorand în istorie la Columbus University din Ohio - SUA, scriitor, ultima carte publicată: *Ortodoxia pe litere. Îndreptar de fundamentalism literar* (2006) ● **Radu Preda** – doctor în teologie, publicist, profesor la Universitatea Babeş-Bolyai – Cluj, autor, printre altele, al volumului *Biserica în Stat. O invitație la dezbatere* (1999) ● **Alexandru Racu** – master în Ştiințe Politice ● **Paul-Gabriel Sandu** – student la Facultatea de Filosofie a Universității Bucureşti ● **Octavian Sergentu** – jurnalist, master în Ştiințe Politice ● **Ramona Suciu** – profesor, teolog ● **Claudiu Târziu** – jurnalist

---

Abonament

Vă puteți abona trimițînd contravaloarea abonamentului prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele: **Târziu Claudiu Richard, CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti** sau achitînd contravaloarea abonamentului în **contul nr. RO61CECEIS0143RON 0122556**, deschis la **CEC Iaşi** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302, după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

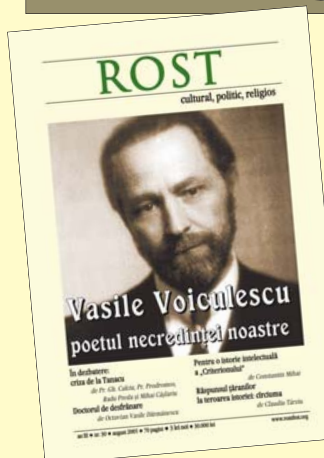
Prețul unui abonament este **180.000 lei (18 lei noi) pentru 6 luni** şi de **360.000 lei (36 lei noi) pentru un an**. Pentru cei din străinătate abonamentul este de **50 euro/an în Europa** şi **70 USD/an** pentru celelalte continente.

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (30.000 lei vechi/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Pârâianu
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica